DAMIAN STĂNOIU

FURTUNĂ ÎN IAD

№ 163

EDITURA CARTEA ROMÂNEASCĂ BUCUREȘTI

Damian Stănoiu

FURTUNĂ ÎN IAD

– Povestiri –

Editura CARTEA ROMÂNEASCĂ
Bucureşti, aprilie 1942

———————

Corectură [V1.0]: martie 2017

———————

FURTUNĂ ÎN IAD

FURTUNĂ ÎN IAD

Marele sfat ai îngerilor negri s-a adunat în şedinţă extraordinară. Iau parte încornoraţi a căror vârstă întrece pe aceea a pământului, alţii mai tineri care s-au remarcat în diverse misiuni printre oameni, precum şi slugile mai de seamă, care, cu ştiinţă sau cu neştiinţă, au adus multă apă la moara Tartarului: Eva, Ahasverus, Nerone, Atila, Nobel, Lenin şi alţii.

Prezidează Scaraoschi…

E mai bătrân decât universul şi mai întunecat ca niciodată. Nici în vremea Potopului, când dispariţia, ce părea de neînlăturat, a întregii omeniri, i-ar fi aruncat supuşii în primejdioasă lenevie, iar el însuşi ar fi pierdut unicul front de luptă împotriva lui Dumnezeu, nu arăta o faţă atât de posomorâtă şi nu scotea din ochii-i de jar atâtea scântei.

Membrii Marelui Sfat, şi cei de drept şi cei cu vot consultativ, cunosc pricina care otrăveşte viaţa stăpânului şi aşteaptă cu teamă cuvântul şi hotărârea Întunecimii Sale.

Mai-marele oştilor alungate din cer, pentru vina de a se fi răzvrătit împotriva lui Dumnezeu, nu-şi lasă Divanul să aştepte prea mult. Pe semne că el însuşi doreşte o rezolvare grabnică a chestiunilor la ordinea zilei. După ce onorează cu o privire, ca o sentinţă de condamnare, pe fundatorul raiului bolşevic, începe cu voce de tigru ameninţat:

— Preacinstiţi şi prea smeriţi divăniţi! Din clipa în care Dumnezeu ne-a izgonit din cerească lui împărăţie, pentru o pricină pe care teologii o numesc obrăznicie, şi până la apariţia primilor oameni, soarta noastră a fost cum nu se poate mai tristă. Miliarde de ani am trăit spânzuraţi în văzduh, pătimind prin smârcuri sau rătăcind pe fundul mărilor şi al oceanelor. N-aveam alt rost în univers, decât acela de a ofta zadarnic după ceea ce pierdusem.

Această nemiloasă soartă se schimbă de năprasnă prin iscusita ispitire a Evei *(aplauze)*, când Dumnezeu, în loc să-i tragă o bătaie zdravănă, a pus la ispaşă pe toţi urmaşii ei şi ai lui Adam. N-aveau să mai vadă Raiul decât acei oameni care vor ieşi biruitori împotriva noastră. Pentru ceilalţi, a înfiinţat Iadul, pe care l-a dat sub stăpânirea noastră necontestată.

Aşadar, Marele Meşter ne-a scos, el însuşi, din trândăveală şi din prea îndelungata rătăcire în Chaos… *(Aplauze)*. Fiinţă plăpândă, omul a cedat uşor uneltirilor noastre. Din care pricină, Iadul s-a populat mai

repede decât Raiul… La un moment dat, atâta înghesuială era pe căile care duc în Tartar, şi atâta pustiu pe drumurile către Eden, că Dumnezeu s-a văzut nevoit să trimită pe pământ pe însuşi Fiul său, pentru a infuza omului puteri noi în războiul cu forţele întunericului.

De atunci, lupta a devenit din ce în ce mai grea pentru noi… Toate cozile de topor, pe care le-am ridicat împotriva Crucii, nu ne-au folosit mare lucru. Ba prea adesea ne-au păgubit, căci unele slugi prea zeloase, precum câţiva împăraţi romani, au trimis atâtea suflete în Rai, că porţile Iadului ameninţau să se ruginească. Nu mai soseau la noi decât slugi ticăloase, pe care trebuia să le ferecăm în lanţuri grele, ca să nu folosească mişelia şi trădarea în chiar casa noastră.

Au trecut de atunci multe veacuri… Sămânţa aruncată de Iisus şi de alţi mari potrivnici ai noştri, s-a prins şi a dat roade. Lupta a devenit tot mai grea, căci mijloacele noastre au fost depăşite, până ce raportul de forţe a ajuns la o stabilizare şi un armistiţiu tacit a fost încheiat. Raiul primea majoritatea sufletelor, iar noi ne mulţumeam cu o minoritate uşor de încadrat în legile şi în tradiţiile Iadului.

În vremea din urma, însă, relaţiile dintre oştile noastre răspândite pe pământ şi locuitorii acestei planete, deveniseră aproape cordiale… Întorsătura aceasta m-a îngrijorat, deşi concesiile erau mai mari din partea adversă, şi am căutat atunci o unealtă care să reînceapă lupta împotriva Evangheliei şi a altor cărţi duşmane idealurilor noastre. *(Voci: Lenin, Lenin!)* Această unealtă a fost găsită în persoana supusei noastre slugi, Lenin, care, împreună cu Trotzchi, altă slugă tot aşa de credincioasă, a ridicat împotriva Crucii, tocmai pe norodul cel mai devotat acestui semn. Speranţele noastre erau, deci, cu atât mai temeinice şi mai mari. Şi aceste speranţe fuseseră şi mai întărite de atitudinea hotărât antihristică a succesorului lui Lenin.

Mi-am zis: iată omul care va dărâma tot ce a zidit creştinismul, în dauna năzuinţelor drăceşti. Dar, vai mie! Şi vai nouă tuturor! Crucea şi-a găsit un apărător mai vajnic decât sluga noastră Stalin. De unde mă aşteptam la o apropiată stăpânire drăcească pe pământ, ne aflăm în pericolul de a vedea înscăunându-se atotputernicia bolşevică în Iad… Nu e zi în care acest nou apărător al Crucii, să nu ne trimită câteva zeci de mii de bolşevici! Aşa de mulţi au venit până acum, că dacă o lună va mai continua acest iureş, mă tem să nu ajungem noi slugile lor, sau să fim siliţi să părăsim Iadul şi să ne întoarcem la starea dinaintea creaţiei omului… Nu sunt mai mulţi, dar sunt mai răi decât noi…

Iată, fraţilor, motivul pentru care v-am convocat. Trebuie găsită o soluţie salvatoare, înainte de a sosi toţi bolşevicii – şi, mai cu seamă, înainte de a sosi şi Stalin…

Ca o primă măsură de siguranţă, ordon încarcerarea lui Lenin dedesubtul tălpii Iadului şi pază straşnică la Kremlin… *(Aplauze*

unanime).

Declar şedinţa deschisă…

RUGĂCIUNI

RUGĂCIUNEA CELUI SMERIT

Doamne, Doamne! Aş vrea să stau ceasuri întregi în genunchi şi să vărs pâraie de lacrimi pentru mulţimea păcatelor mele, dar lăcomia pântecelui mi-a pricinuit îngreunarea trupului, iar plânsul stârnit de urgia celor şapte ani de secetă, mi-a secătuit izvoarele ochilor. Îmi plec, însă, genunchii cugetului şi lăcrimez din adâncurile umilinţei…

De altfel, tu ştii că nu din voită lăcomie m-am îngreunat la trup, ci din bunătatea milostivirii tale… Pentru oameni şi pentru dobitoace ai făcut pământul şi l-ai binecuvântat cu multe feluri de roade, iar eu, păcătosul şi smeritul rob al tău, îmi caut hrana în darurile tale cele mai alese, ca astfel să am mereu prilejul de a lăuda puterea ta cea nemăsurată şi iubirea ta de oameni cea neasemănată.

Doamne, voi fi greşit şi voi fi păcătuit înaintea oamenilor şi înaintea ta, dar fire omenească sunt şi deci fără putere mă aflu în lupta cu satana şi cu ucenicii lui.

Sărac am fost şi iată m-am îmbogăţit, dar averea mea nu se poate asemăna cu a dreptului Iov, nici cu a înţeleptului Solomon şi nici cu a nesăţiosului Cresus… Din sudoarea ostenelilor mele mi-am ridicat două căsuţe, aşa cum se obişnuieşte în păcătoasele vremuri de astăzi. Una, cea mai măricică, are unsprezece caturi, dar cealaltă numai zece şi mansardă… Ceea ce, cu încuviinţarea milostivirii tale, pot să zic că nu înseamnă mare lucru faţă de uriaşele zidiri de peste întinsul ocean…

În smerenia mea, Doamne Dumnezeule, mă mulţumesc cu atâta, căci ticălos şi bun de muncile iadului este omul nesăţios. Dar, dacă în nemărginirea bunătăţii tale, socoteşti că încă o căsuţă ca acestea, şi chiar două, nu-mi vor prisosi, mai ales că muierea mea a fost mai roditoare decât Sarra şi decât Elisabeta, mă plec înaintea voinţei tale şi primesc darul ca un semn de iertare a păcatelor pe care le-am săvârşit cu fapta sau cu gândul, de voie sau fără de voie, cu ştiinţă sau cu neştiinţă. Şi Solomon a păcătuit – şi a fost iertat; şi David a făcut păcat de ucidere – şi a fost iertat; şi tâlharul de pe cruce a primit pecetea neasemuitei tale milostiviri…

Dar eu, Doamne Dumnezeule, n-am săvârşit păcatele celor doi împăraţi, nici fărădelegile celui răstignit împreună cu prea iubitul şi prea dulcele tău fiu…

E drept că am furat, dar n-am jefuit la drumul mare…

Am împilat, dar n-am ucis…

Am dus pe aproapele meu la judecată, dar nu eu l-am condamnat…

Mi-am înşelat femeia cu care sunt însoţit după lege, dar n-am alungat-o…

Am păcătuit cu soţia prietenului meu, dar nu i-am luat-o…

Am râvnit la trup de fecioară, dar preţul răscumpărării l-am plătit cu aur şi cu argint…

Te-am ocărât pe tine însuţi, în clipe de cumpănă, dar nicicând n-am tăgăduit existenţa ta…

Săracii, văduvele şi orfanii, nu m-au înduioşat cu lacrimile lor, dar Tu nu voieşti jertfă, ci inimă înfrântă şi smerită…

RUGĂCIUNE LA ANUL NOU

Doamne, Doamne, dacă n-aş fi făptura ta şi dacă tu însuţi n-ai fi dat poruncă prin trimişii tăi în lume, ca omul să-ţi ceară ajutor la vreme de necaz, nici ochii n-aş cuteza să-i ridic spre cer. Păcătos sunt şi nevrednic de a rosti numele tău, dar alt Dumnezeu nu ştiu şi altă putere mai mare decât tine nu cunosc. Tu ai făcut cerul şi pământul, ţie îţi slujesc îngerii, pe tine te ascultă marea şi vântul, înaintea ta se smereşte soarele, de tine se cutremură voievozii cetelor drăceşti, la un semn al tău toată firea se înveseleşte sau se întristează.

Doamne, tu eşti începutul şi sfârşitul, veşnicia ta nu poate fi măsurată cu anii şi nici cu veacurile, dar viaţa omului e mai scurtă chiar decât a multor dobitoace necuvântătoare. E ca floarea ce se scutură, ca visul care piere, ca iarba care se usucă. „Când socotim că am dobândit lumea, atunci în groapă ne sălăşluim”… Însă nici fericită nu este această viaţă atât de vremelnică. Ne amăgim cu speranţele, speranţele se spulberă, ne agăţăm de altele, se depărtează şi acestea, ca năluca şi ca orizontul.

La fiecare sfârşit de an oftăm pentru încă o bucată ruptă din tainul zilelor pe care ni le-ai dat, dar totodată ne bucurăm ca pentru alungarea unui duşman ce ne-a chinuit trei sute şaizeci şi cinci de zile. Şi ne amăgim cu prietenia anului care începe, ca la capătul lui să-l blestemăm şi iarăşi să nădăjduim în milostivirea celui care urmează…

Doamne, în sfintele scripturi se spune că tu ai zidit pe om ca să locuiască în Rai, în tovărăşia blândă şi fermecătoare a îngerilor, păsărilor cântătoare, a dumbrăvilor veşnic îmbrăcate în hlamidă verde… Dar cei dintâi oameni au nesocotit porunca ta cea mai de seamă şi osânda pe care le-ai dat-o trebuia ispăşită şi de urmaşii lor. În aceleaşi scripturi, însă, citim că noianul milei tale nu se poate măsura şi că iubirea ta de oameni fără asemănare este… Din aceste temeiuri sfinte luând şi eu îndrăzneală, îmi plec genunchii, în pragul noului an

care începe, şi-ţi strig cu deznădejde: Ajunge! Surpă blestemul şi deschide-ne iarăşi porţile Raiului. Nici legile făurite de oameni nu întind osânda şi asupra urmaşilor celor rătăciţi! Nu ne mai lăsa pradă amăgirilor deşarte şi batjocură satanei.

Alungă de la noi răutatea, vicleşugul, zavistia, lăcomia, grija zilei de mâine şi ameninţarea de fiecare clipă, a îngerului morţii.

Să ni se scurgă viaţa în bucuria unei primăveri fără de sfârşit, tinereţea să nu aibă hotare şi belşugul să nu cunoască stavile.

Mierea şi laptele să curgă în râuri, dreptatea şi pacea să domnească netulburate, răutatea şi visul să fie pururea nedespărţite…

Iar dacă mânia pe care ţi-a stârnit-o greşeala lui Adam, mai dăinuieşte încă în grozăvia cea dintâi, fie-ţi milă de noi şi curmă-ne agonia. E de ajuns să grăieşti un cuvânt sau să faci un semn şi într-o clipă vom trece cu toţii în viaţa cea fără de sfârşit. Mai bine o veşnicie în Iad, decât o mână de ani pe pământul speranţelor mereu amăgitoare.

Doamne, nu ştiu câtă vreme voi mai face umbră pământului, dar sunt încredinţat că încă n-am avut prilejul să vărs o lacrimă de părere de rău pe mormântul unui an care s-a dus. Toţi au fost la fel de surzi fată de urările pe care mi le-au făcut prietenii şi cunoscuţii, ca şi faţă de bucuria nădăjduitoare cu care i-am întâmpinat eu însumi. Dar, fiindcă un an care trece nu reprezintă numai o realitate astronomică ci şi o filă ruptă din cartea vieţii mele, i-am dus la groapă cu sinceră tristeţe. Căci nimeni pe lume nu voieşte să îmbătrânească şi să moară. Nici bogatul, nici săracul, nici dreptul, nici păcătosul.

Dar ce am dorit eu, Doamne Dumnezeule, la începutul atâtor „ani noi", de m-am ales mereu cu inima tot mai stârcită în ungherul invidiei şi al dezamăgirilor? Bani, sănătate şi onoruri. Adică, nimic din ceea ce iese din domeniul posibilităţilor. În schimb, m-am ales cu o sărăcie ca un roman în fascicole, cu o sănătate şubrezită de doruri în suferinţă, cu toate ambiţiile feştelite de sărăcia neputincioasă şi de nenoroc.

Port în sarică greutatea multor ani şi încă n-am avut fericirea să spun boului bou, prostului prost, escrocului escroc, şi aşa mai departe. Un destin amarnic m-a silit în permanenţă să zâmbesc când trebuia să mă încrunt, să întind mâna când se cădea să întorc spatele, să laud atunci când tot vocabularul românului revoltat nu-mi era de ajuns ca să-mi răcoresc sufletul înăbuşit de răbdare şi de umilinţe.

Doamne, nu doresc altceva mai cu fierbinţeală, decât un an, un singur an, care să poarte pecetea satisfacţiilor şi a răzbunărilor. Să-mi pot duce pălăria fără s-o ridic la fiecare pas. Să nu mă mai adresez boului cu *„stimate domnule"*, nici escrocului cu *„am onoarea"*, nici prostului cu, *„al dumneavoastră vechi admirator"*… Să pot spune

tuturora ceea ce sunt ei în realitate, să pot striga în gura mare ceea ce simt eu într-adevăr, să nu fac altceva decât ceea ce îmi va porunci pofta şi fantezia.

Numai un an, Doamne, un singur an, – şi voi fi răzbunat de toate lipsurile şi de toate umilinţele trecute şi voitoare.

Amin.

CAFENEAUA

UN DOMN CU CONVINGERI

La Corso.

— Bonjuur!

— Bună-ziua!

— Ce s-aude?

— Prost! Adică… foarte bine.

— Cade Barcelona?

— Desigur, monşer! Chestie de ore.

— Carevasăzică… tot mai tare Franco!

— Te-ai îndoit vreodată?

— Când un război se prelungeşte atât de mult, nu mai poţi să prevezi nimic.

— Ce spui, monşer? Eu am prevăzut din capul locului, cu toate că, la început, orice pronostic în favoarea naţionaliştilor era mai mult decât hazardat. Am zis: va învinge Franco! El reprezintă ideea de ordine, el luptă în slujba naţionalismului integral. Şi nu m-am înşelat. Bolşevismul, monşer, trebuie lăsat să-şi consume experienţa, până la expirare, acolo unde s-a născut. La o adică, ar putea să fie transplantat în Asia, – mă gândesc în primul rând la amărâta aia de China, unde ar găsi teren favorabil. Dar Europa, bătrâna şi glorioasa fiică a regelui Agenor, nu se cade să-şi dea sufletul în spasmele anarhiei. Merită o moarte liniştită şi naturală, monşer!

Noul venit ascultă, cu un zâmbet răutăcios în colţul gurii, tirada dreptistă a domnului cu ochelari şi cu lulea – şi trece mai departe. Iar domnul cu ochelari şi cu lulea, după ce roteşte în juru-i o privire de dictator, lasă ziarul italienesc, pe care îl citise până atunci, şi trece la o gazetă franţuzească, de stânga. La început, o frunzăreşte cu mină de moftangiu, apoi o citeşte cu atenţia celui ce ţine să fie bine informat. Şi deci, conform cunoscutului dicton latin, să asculte şi partea adversă.

După o jumătate de oră.

— Salve Andrei!

— Bonjur, monşer ami.

— Ce s-aude?

— Foarte bine! Adică… prost.

— Cade Barcelona?

— Nu cred… Madridul rezistă de doi ani şi jumătate, cu toate că rebelii şi mercenarii lui Franco, au pus stăpânire pe cartierele mărginaşe, din primele zile. Dar să admitem că are să cadă Barcelona;

ei şi? Asta nu înseamnă sfârşitul războiului. Şi cu atât mai puţin victoria lui Franco. Republicanii vor continua să reziste în sectorul central. Cu toată inferioritatea numerică şi cu toate înfrângerile suferite, guvernamentalii rămân mereu optimişti şi nu cedează niciun pas fără luptă. Onoare lor! Temperamentul iberic, monşer ami, nu va putea fi ajustat niciodată pe calapoade de import, oricum s-ar numi acestea. Spaniolul e născut să trăiască liber. Şi pentru libertate luptă republicanii. Generalul Franco, deşi cunoaşte tot aşa de bine firea naţiei sale, şi-a trădat şi ruinat patria, pentru a-şi satisface ambiţii nemăsurate, de dictator. Să sperăm că până la urmă îl va ajunge soarta altor ambiţioşi – mult mai înzestraţi şi mai patrioţi decât el. Nu cunoşti istoria, Nicule?

Dar Nicu nu mai are vreme să răspundă. S-a liberat o masă, la fereastră, şi se grăbeşte s-o ocupe.

Domnul cu ochelari şi cu lulea îşi vâră unealta cu tutun în colţul gurii, se reazemă cu lene boierească de spatele canapelei – şi cugetă cu privirea în infinit.

— Bonjuur!

— Bon…

— Ce s-aude? Cade Barcelona?

— Domnul meu, poate să cadă mâine sau în acest moment – şi poate să nu cadă deloc! Mi-e perfect egal. Înţelegi? Mi-e perfect egal. Per-fect e-gal. N-am nimic de împărţit – nici cu rebelii lui Franco, nici cu bolşevicii lui Nigrin…

CHESTIA ZILEI

— Ce s-aude, frate Costache?

— Aceeaşi întrebare voiam să ţi-o pun şi eu, frate Corneliu.

— Carevasăzică… pe frontul de vest: calm!

— Calm… şi focuri de artilerie, lupte aeriene, ciocniri de patrule, explozii de mine…

— Le e teamă să se încaiere de-a binelea…

— Şi n-au curaj să facă pace…

— Trebuie găsită o soluţie intermediară.

— Între război şi pace?!

— Desigur, frate Costache! N-au decât să se declare neutri şi să demobilizeze! Simplu, nu?

— Splendid! Dar… cam cum ar deveni cazul?

— Foarte bine! Vrei să-ţi dau un exemplu? Să presupunem că între tine şi nevastă-ta ar interveni o neînţelegere, care ar degenera repede în conflict. Nu vă doresc, dar să presupunem că s-ar putea întâmpla.

Ce-i de făcut?

— Divorţ sau împăcare! Există altă soluţie?

— Există. Vă declaraţi neutri şi rămâneţi mai departe sub acelaşi acoperiş. Nu vorbiţi, nu mâncaţi împreună, etcetera, etcetera, şi lăsaţi neînţelegerea să fie rezolvată de timp sau de moarte…

— Asta se cheamă duşmănie pasivă…

— Care e mai de preferat unui război sadea sau unui divorţ cu regrete…

— Erai bun de diplomat, frate Corneliu…

— Ehe!… Dacă aş fi eu un Daladier sau un Halifax, – nu doresc, dar să zicem, – m-aş întâlni cu domnul Ribbentrop şi i-aş vorbi ca un filosof şi ca un prooroc, cu condiţia să mă asculte şi el ca un filosof şi ca un prooroc. Căci, dacă am discuta ca nişte mari diplomaţi, ar ieşi un război european. I-aş zice aşa: „Dragă vecine, voi germanii doriţi să vă întindeţi, pentru motive desigur îndreptăţite. Iar noi francezii şi englezii, pentru motive pe care le socotim la fel de îndreptăţite, ţinem foarte mult să nu ne… rupem. Este? Dacă vrem să rezolvăm chestia cu ajutorul tunurilor, ruptura va fi reciprocă şi jalea asemenea. Nu e mai înţelept să lăsăm timpul şi pe bunul Dumnezeu, să aranjeze lucrurile? Poate vine o ciumă şi face „spaţiu vital" la toată omenirea… Sau un cutremur teribil care să lase, din tot pământul, numai Europa singură… Fără Africi, fără Indii, fără Australii… Şi într-un caz şi în celalalt, n-avem pentru ce ne mai certa şi nici la ce mai râvni. De acord? Iar până atunci, rămânem neutri. Sau duşmani pasivi, cum bine s-a pronunţat amicul meu Costache. Zi *ia* – şi dacă ai plăcere să batem şi laba, bine; dacă nu, ne întoarcem spatele şi lăsăm popoarele noastre să muncească şi să se roage lui Dumnezeu pentru mai bine. O pace, chiar cu renunţări dureroase, e mai sfântă decât un război cu ucideri, cu pustiiri şi cu rezultat îndoielnic. *Gut?*"

— Iar dacă se scufundă tot pământul, chestia e rezolvată radical şi definitiv…

— Ăsta ar fi idealul, frate Costache. Să se scufunde odată şi să scape lumea de atâtea certuri şi de atâtea belele. Te-ai mutat?

— Am dat zece mii în plus şi am rămas pe loc…

— Eu am dat şi cincisprezece mii în plus şi m-am şi mutat! Poate că aş fi convenit cu individul să rămân pe loc, dar mândria şi ambiţia mea de om liber şi independent, nu-mi permit compromisuri… Îmi place pacea şi buna înţelegere, dar aşa cum îmi convine mie. Ce zici, frate Costache?

— Rămân la părerea exprimată adineauri: că în diplomaţie ai fi făcut bună carieră…

EXERCIŢII DE VOINŢĂ

PUTEREA VICIULUI

Nae Firică s-a deşteptat cu capul greu… Simte dureri la ceafă şi senzaţia unui cerc de fier care îi strânge tâmplele.

Deschide gura ca să ceară soţiei un prosop muiat în apă rece, dar rămâne cu vorba pe buze. Ezită să reînceapă gâlceava odată cu răsăritul soarelui. Sau certat aseară, – adică nici el nu ştie cam pe la ce oră a fost acest „aseară”; s-au certat alaltăieri-seară – şi tot aşa de vreo patru ani încoace, de când s-a luat de băutură.

Cucoana Marioara plânge şi-şi blestemă soarta; el protestează susţinând că se simte foarte bine şi că, la urma urmei, îşi bea munca lui, nu pe-a ei. Iar dimineaţa, când în locul amăgitoarei fericiri pe care o dă paharul, îşi dă seama de prăpastia spre care îl împinge băutura, bietul Nae se tânguie şi face jurăminte de îndreptare, dar biata madam Firică nu mai crede în sinceritatea unor făgăduieli care n-au durat niciodată mai mult de câteva ore.

Firică oftă de la ficaţi şi se ridică pe marginea patului. Îi tremură mâinile şi picioarele, iar capul refuză să-şi păstreze echilibrul. Îşi aruncă ochii în oglinda din faţă şi îşi văzu fruntea şi nasul, zgâriate… Încercă să-şi amintească dacă a căzut sau a boxat cu cineva, dar memoria refuză să-l ajute.

Gura-i e amară şi secetoasă… Ar bea o cafea neagră sau un pahar cu zeamă de varză. Ar bea, la drept vorbind, şi una şi alta, dar nu îndrăzneşte să dea ochii cu nevasta. Poate că o avea ea grijă… Îl ceartă, plânge, îşi blestemă ceasul în care s-a prezentat la ofiţerul stării civile, dar de îngrijit îl îngrijeşte.

Într-adevăr, biata cucoana Marioara, necăjita-i consoartă, nu-l lăsă nici de data aceasta să aştepte prea mult. Îi puse o ceaşcă respectabilă de cafea neagră, pe măsuţa de lângă uşă, fără să-şi arate faţa şi fără să sufle un cuvânt.

Nae se porni pe plâns, ca un copil. Îngenunche apoi cu faţa plină de lacrimi, la icoana Sfintei Fecioare, şi făcu un jurământ mai solemn, aşa crezu el, decât toate cele de până acum.

— Maica Domnului, mă jur în faţa chipului tău, că de azi încolo pic de băutură beţivă n-am să mai pun pe limba mea. Fie-ţi milă de mine, Fecioară Preacurată, şi ajută-mă să ţin acest legământ, pe care îl fac din toată inima şi din tot sufletul.

Se ridică din faţa icoanei plin de încredere într-o voinţă care se arătase din ce în ce mai slăbănoagă, se învioră cu apă rece şi îşi sorbi

cafeaua cu plăcerea omului hotărât să facă în curând o mare ispravă. Dar când vru să-şi potolească setea, simţi o astfel de silă în faţa paharului cu apă, că toată aspra lui încredere în forţele-i sufleteşti de care îşi închipuia că mai dispune, începu să se clatine…

Ce-i de făcut?

Recurse la un mijloc care să-l reţină în casă douăzeci şi patru de ore, cu riscul de-a avea neplăceri la birou, – şi anume: desfăcu pingelele şi tocurile de la unica pereche de pantofi pe care o avea, apoi trimise încălţămintea unui cizmar dintr-o stradă mai îndepărtată, cu arătarea că nu-i trebuie decât în ziua următoare, la orele şapte de dimineaţă. Nădăjduia bietul om că, făcând un început, va izbuti să-şi prelungească abstinenţa de la băutură.

Cucoana Marioara se înduioşă mult de atâta dorinţă pentru îndreptare, dar experienţa de până aci nu-i îngăduia să spere. Conveni totuşi că douăzeci şi patru de ore de abţinere, pentru un beţiv ca Nae, ar putea să-l încurajeze ca să mai încerce.

Plecă după târguieli, cu un picuş de speranţă în suflet. Iar Nae Firică, fericit de acest început de luptă cu demonul din gâtlej, se apucă să citească o carte de predici, dăruită de preotul enoriei. Predica în care se combătea patima beţiei, cu citate din sfintele scripturi şi cu pilde din viaţa beţivilor, îi umplu iarăşi faţa de lacrimi şi-l făcu să-i fie silă de el însuşi.

Cucoana Marioara se înapoie de la piaţă cu oarecare întârziere. Umblase mult după o bucăţică bună de miel, căci ţinea să cinstească această zi care-i dăduse o rază de bucurie. Lui Nae îi aduse o ţigară de foi, din acelea pe care el le fumează în ziua când află că a fost avansat. Adică… la câţiva ani odată.

— Nae!

Dar Nae – ia-l de unde nu-i. Plecase la cârciumă, încălţat cu papucii de casă…

HOTĂRÂREA CELUI NEHOTĂRÂT

— Pardon! Pardon, vă rog!

Domnul cel grăbit e un bărbat ca de patruzeci de ani, înalt şi uscat, cu mustaţa tunsă şi cu monoclu. La subţioară duce o servietă, iar pe cap o pălărie cu streşinile lăsate. Venea zorit dinspre Calea Victoriei, pe trotuarul din dreapta, al bulevardului Carol, şi vrea să traverseze către Direcţia C.F.R.-ului.

Dar de ce nu traversează? M-a îmbrâncit pe mine, pe o doamnă era s-o dea jos, pe alta aşijderea, şi acum, cu toate că stop-ul este deschis, priveşte nepăsător – ca şi când aceasta i-ar fi fost intenţia.

Un fluierat scurt şi un zbârnâit de sonerie, anunţă închiderea stop-

ului. În acest moment, domnul cel uscăţiv şi cu monoclu porneşte energic să traverseze.

Nefiindu-i posibil, se scarpină după ureche, îşi mută monoclul şi vorbeşte singur. Se acuză probabil că n-a trecut la timp. Dar când se redeschide stop-ul, în loc să traverseze îşi mută picioarele pe loc, se scarpină după urechea cealaltă şi… renunţă să mai treacă în partea opusă. Se întoarce brusc, îşi cere pardon de la cei de care se loveşte şi se repede să traverseze strada Academiei, către statuia lui Haret. Stop-ul însă era închis, aşa că fu silit să aştepte.

Îşi trecu ghiozdanul la subţioara cealaltă, îşi vârî monoclul în buzunarul vestei şi se scărpină după ceafă. Arată aşa de nervos şi de grăbit, că mă aştept să-l văd riscând o ciocnire cu un taxi sau cu un tramvai, numai ca să traverseze cu o secundă mai devreme.

Dar teama mea nu se adeveri. Uscăţivul cel grăbit, se lăsă convins de stăruinţele unei ţigăncuşe şi cumpără un ziar de-un leu. Noul semnal al gardianului de la stop îl găseşte astfel în toiul lecturii. Omul preferă să se pună la curent cu cele mai noi ştiri decât să ajungă cu cinci minute mai degrabă acolo unde trebuia să se ducă. Îndată însă ce frunzări foaia tipărită deveni numai nervi şi făcu un pas înainte ca să traverseze către statuia lui Haret. Dar era prea târziu. Sau prea devreme. Îşi muşcă buza de jos, de necaz c-a zăbovit, şi aşteptă înfrigurat viitoarea alarmă a gardianului de la stop.

Îşi scoase monoclul din buzunarul jiletcii şi-l fixă, pe rând, la amândoi ochii, apoi îl vârî din nou în buzunar, ca să-l scoată imediat şi să-l atârne definitiv la ochiul stâng. Îşi trecu şi servieta de la o subţioară la cealaltă, o readuse la loc, o mută din nou, se scărpină în bărbie şi deodată făcu brusc la stânga să traverseze bulevardul.

Dar nu-l traversă… Stă pe loc şi zâmbeşte fericit, probabil de bucurie că nu ia hotărâri pripite, şi iar porni să treacă bulevardul. Dar entuziasmul îi fu tăiat de închiderea stop-ului.

Rămâne câteva clipe cufundat în gânduri, apoi se hotărăşte brusc să traverseze strada Academiei. Pe la jumătatea drumului, însă, revine în bulevard. Ar fi putut să-l treacă îndată căci stop-ul era deschis, dar nu-l trecu. Lăsă monoclul să-i cadă în palmă, îşi duse servieta la spate şi îşi ridică nasul la înălţimea cablurilor S.T.B.-ului.

Se pare că filosofează… Preţ de cinci minute nu mai făcu nicio mişcare, ca după acest răstimp să-şi coboare nasul brusc şi să-şi aducă aminte că se află aci pentru a traversa bulevardul. Sau pentru a traversa strada Academiei. Ba nu, bulevardul… Ba strada Academiei… Ba…

Făcu un pas înainte, apoi unul la dreapta, altul înapoi, apoi iar păşi la dreapta şi iarăşi înapoi…

Oftează lung, tuşeşte scurt şi hotărârea cea definitivă e luată: va traversa strada Academiei.

Păşeşte energic către dreapta, dar şi mai energic se întoarce spre stânga şi o croieşte, aproape fugind, de-a latul bulevardului.

De data aceasta hotărârea era bloc de oţel, dar stopul fiind închis, teribilul act de voinţă pe care îl săvârşise îl vârî pe bietul om sub roţile unui automobil…

JURĂMÂNT

Vecinul meu, Ion Dulceaţă, nu-şi recunoaşte alte apucături rele, decât fumatul şi pasiunea cafenelei. Şi probabil că spune adevărul, fiindcă de doi ani de când îl cunosc, nu l-am prins nici cu minciuna, nici ţinându-se după fuste, nici duhnind a băutură. Om cu slujbă sigură la Stat, fără copii, fără datorii, fără procese, nu mai nutreşte alte idealuri decât să iasă sănătos la pensie şi apoi să figureze cât mai mult în scriptele Casei de Pensiuni. Cum însă de pensie e sigur că are să-i vină, bineînţeles dacă trăieşte până atunci, iar data la care va înceta să mai mănânce din pensie, o hotărăşte numai Cel-de-Sus, nu-şi mai bate capul decât cum şi ce fel să se lase de cele două rele care îi strică sănătatea, îi „muşcă" bugetul, vorba lui, iar una din ele, cafeneaua, îi răpeşte timpul liber, pe care l-ar putea întrebuinţa pentru plimbare şi pentru lecturi. În plus, îl sileşte să asculte şi să aprobe bârfeli şi minciuni.

— De la zi 'ntâi mă las negreşit! – mă asigura el, atunci când ne întâlneam după 15 ale lunii. La întâi însă fixa data de 15, la 15 iar amâna pentru întâi, sau pentru „Lunea viitoare". Iar dacă era către sfârşitul anului, făcea jurământ că în ziua de 31 Decembrie va intra pentru ultima oară în cafenea. Şi cea din urmă ţigară o va aprinde cu zece minute înainte de revelion.

— Îmi lipseşte voinţa necesară, – mi se jeluia bietul om când îl întâlneam, în chiar ziua sfântului Vasile, ieşind din cafenea, cu ţigara în gură…

A încercat să fumeze mai puţin şi să viziteze cafeneaua mai rar, dar nici aşa n-a izbutit deoarece a citit undeva că temperanţa e mai grea decât abstinenţa.

A încercat apoi să lase cafeneaua şi să rămână cu fumatul. Patru zile încheiate a rezistat ispitei, dar în a cincea s-a întâmplat în Europa un fapt de importanţă istorică şi numai la cafenea putea să-l comenteze şi să obţină un sac de informaţii.

După o trecere de vreme, a vrut să lase fumatul şi să rămână cu pasiunea cafenelei; dar cum să stai o jumătate din zi în cafenea şi să nu aprinzi măcar o ţigară?

— Nu pot să fac nimic! – oftează el când îl întreb, cu vreo lună în urmă, dacă s-a cotorosit de cele două năravuri. Sau măcar de unul din

ele.

— Te înşeli, vecine, – îl contrazic eu, încurajându-l. Omul, aşa fiinţă plăpândă, cum e, izbuteşte tot ce-şi propune, numai să vrea cu tot dinadinsul. „Voieşte şi vei putea!”

Ridică neîncrezător din umeri, fiindcă era sigur că a vrut şi totuşi n-a izbutit. Peste câteva zile îmi aţine calea ca să mă pună în curent cu ultima experienţă.

— Timp de opt zile, nici măcar nu mi-am atins buzele de o ţigară, dar în ziua a noua s-a întâmplat să am un necaz mare… şi am intrat în primul debit pe care l-am întâlnit…

— Asta înseamnă că, atâta timp cât ai vrut, te-ai abţinut, dar de îndată ce n-ai mai vrut să vrei, a reînceput povestea…

A înghiţit în sec şi s-a depărtat ca un năucit de cap.

Trece o săptămână fără să-l mai văd. Şi tocmai căutam să-l întâlnesc deoarece jocul lui de-a voinţa îmi inspira compătimire. Eram decis să-i dau un sfat, care să-l izbăvească de această inutilă tortură sufletească. Să-l învăţ, adică, să nu mai ia hotărâri aşa de grozave şi să nu-şi mai fixeze termene, ci s-o lase mai domol. Poate că vor ieşi lucrurile mai bine.

Mă caută tot el, de data aceasta acasă la mine. Un ochi îi râdea, iar celălalt îl plângea.

— Mi se pare că iar te-ai abţinut opt zile… şi după aceea iarăşi ai dat peste o mare supărare, – zic eu ca să-i înlesnesc vorba.

— A, nu! – mă contrazice el, neştiind singur dacă să râdă sau să ofteze. De data asta m-am abţinut, de la fumat, numai şase zile, iar în a şaptea am avut parte de-o aşa bucurie… că iar am intrat în primul debit din calea mea! Cât pentru cafenea, îţi spun drept că uneori îmi vine să-i dau foc, dar de cele mai multe ori aş vrea să mă stabilesc în permanentă acolo… O hotărâre însă tot am luat… Dar una pe care sunt sigur că am s-o respect…

— Minunat!

— M-am jurat în faţa icoanei, că niciodată nu voi mai lua hotărâri pe care să nu le pot ţine…

RURALE

VECINELE

— Mariţoo! la Mariţo!

— Ce ţipi, fa, aşa, ori crezi că am surzit de-o ureche?

— Păi dacă strig d-un ceas şi nu m-aude nimeni!

— Trebuia să strigi şi tu mai tare, că d-aia ţi-a lăsat Dumnezeu gură!

— Da ce, Mariţo, eu sunt gardianu' de la primărie, ca să strig să m-audă tot satu'?

— Da ce-are satu' cu tine, fa, dacă te-aude? Îţi dă satu' să mănânci şi să te-mbraci?

— M-a ferit Dumnezeu! Îmi dă bărbatu', fă, că d-aia e rumân la casa omului: să-şi ţie muierea şi copiii.

— Şi ce, fa, numai al tău e în stare să-şi ţie muierea şi copiii? Ion al meu m-a luat joi la târg şi mi-a cumpărat stambă ca să-mi fac şi fustă şi talie şi şorţ…

— A rupt, fă, inima târgului?

— A rupt-o, fa! Uite-aşa, ca să crăpi tu de necaz!

— Da' de ce să crap, fa, de necaz? N-am văzut eu stamba la Didina croitoreasa? Aia e stambă pentru babe şi pentru moarte, nu e pentru muiere tânără…

— Şi ce ai tu, fa, cu mine, dacă sunt tânără? Ţi-e teamă c-o să se uite bărbat-tu peste gard?…

— Da' ce să vază, fa, bărbatu-meu la tine?

— Da' al meu ce-o să vază, fă, la tine?

— Şi ce te găsi, Mariţo, să te legi de rumânu' meu? Ţi se năzări aşa din senin? Mai bine ţi-ai lega câinele, că mi-e frică să nu se dea la bobocii mei de raţă…

— Lucru mare! Ai scos şi tu trei boboci de raţă şi acu crezi că toţi câinii din sat se gândesc numai la ei! Parcă n-au mai văzut pui de raţă în ochi! Trebuia să scoţi şi tu v'o douăzeci măcar!

— Scoate tu, că altă treabă n-ai…

— Nu scot, fă, că omului meu nu-i plac raţele. Şi ce vorbă e aia că n-am altă treabă? M-ai văzut tu vreodată stând de pomană?

— Da' ce, fa, tu crezi că eu am timp să văz ce face lumea din sat?

— Păi, dacă n-ai, de ce nu-ţi legi, fa, căţeaua de la gură, ca să nu mai latre degeaba?

— Da' tu de ce nu ţi-o legi? Toată ziua – caţa-caţa, parcă ţi-ar fi limba sucală…

— Lasă, fă, să fie sucală, că tot mai bine e să fii iute de gură decât cu limba încurcată.

— Da' bine, bre Mariţo, ce rost ai tu cu sucala aia a mea, de nu mi-o mai aduci? Că pentru aşa lucru te strigai: să-mi dai sucala, că-mi trebuie să-mi facă soacră-mea nişte ţevi. C-am urzit pânza ieri şi aseară am şi băgat-o în război.

— Păi de ce nu spui aşa, Frusino? Mă ţii un ceas lângă gard! Stai că ţi-o aduc acuş.

— Da' tu de ce nu mă-ntrebaşi, Mariţo? C-aşa se-ntreabă omu', nu se ţine un ceas lângă gard. Mai pe urmă să vii pe la mine, să mâncăm porumb fiert… Ai auzit?

A MURIT STAN MATEI

Dumnezeu să-l ierte!

Satul zice că… bine a făcut Dumnezeu de l-a luat din această lume. Nu era bătrân, dar prea amărât a trăit şi prea încruntată soartă a avut. N-a ştiut ce e bucuria, n-a ştiut cum e o zi tihnită; n-a ştiut cum arată banul când e pus peste alt ban. Şi nici cum se înfăţişează viaţa lângă o tovarăşă fără vicleşuguri şi fără morişcă la gură.

Cât a fost de capul lui, adică neînsurat, a slugărit pe la unul şi pe la altul, a mai lucrat cu ziua pe la viile din marginea târgului, dar cel puţin a fost o gură de hrănit, n-a mai avut şi grija omului care-şi pune pirostrii pe cap. Nu-i ţinea nimeni socoteală pentru orice pas făcut şi pentru orice para cheltuită.

Dar omul n-a fost făcut să trăiască toată viaţa stingher, ci să-şi ia tovarăş cu care să împartă pe cele bune ca şi pe cele rele, şi să toarne plozi ca să înmulţească suflarea. Parcă nu e şi aşa destul de multă! Că nici pământul nu se mai ajunge – las' că şi omul e lacom – şi nici în cimitire nu se mai găseşte loc.

— Însoară-te, măi Stane, până când o să te ţii după fete şi până când să-ţi coşi singur nasturii la cămaşă?

Şi uite aşa l-a tot bătut lumea la cap până ce s-a luat bietul om de gânduri şi şi-a zis că n-o să iasă tocmai el din rânduieli şi din obiceiuri. Şi fiindcă de barbă, de coate goale şi de fete, ori femei de măritat, nu s-a dus nicicând lipsă pe pământ, şi-a încercat şi el norocul sau blestemul, cu toate că e mai bine să-ţi coşi singur nasturii şi să ai drumurile slobode, decât să ţi-i coasă nevasta şi să-ţi pui singur lanţuri de mâini şi de picioare. Mai ales când te paşte soarta să intri pe mână de zgripţoroaică şi să-ţi blestemi de-o sută de ori pe zi ceasul în care te-ai născut şi ziua în care te-ai însurat.

Că amarnic stăpân şi-a găsit Stan Matei! Slugărise el la mulţi stăpâni, dar la aceea a fost simbriaş cu luna sau cu anul. Când nu-i

mai venea la socoteală, îşi punea căciula pe-o ureche şi căuta altul. Dar acuma a căzut în cursa unei viespe de vădană, adică şi fără simbrie şi fără putinţă de scăpare. S-a bucurat că ia de zestre o casă şi o ciozvârtă de pământ, dar bucuria i s-a schimbat repede în întristare şi căinţă.

— Acasă la tine cântă găina cocoşeşte, Stane!… i-au tot strigat prieteni şi neprieteni, dar el n-a fost în măsură să aducă lucrurile pe făgaşul poruncit de rânduiala firii şi de molitfele care se citesc la cununie.

Au trecut douăzeci de ani ca douăzeci de veacuri. La început cu cârâială, mai apoi cu mârâială, până ce s-a lăsat bărbatul pe tânjală şi dracul de muiere şi-a făcut mendrele cum a vrut şi cum i-a plăcut. L-a înşelat, l-a bătut, l-a ţinut nemâncat, l-a silit să doarmă pe-afară, sau pe la vecini şi să-şi coase singur – uite aşa! – nasturii care-i cădeau sau erau pe cale să cadă.

Acuma, bietul Stan a scăpat de urgia muierii şi a plecat să vadă ce-o fi şi pe alte tărâmuri. A răposat seara, devreme, fără vreo bolire mai îndelungată, fără sfânta împărtăşanie şi fără lumânare.

— L-a iertat Dumnezeu! – s-au bucurat vecinii şi alţii care-i cunoşteau amarul.

— Bine c-a crăpat! – a scrâşnit lelea Voica – zgripţuroaica –, de-acuma aproape babă. Dar cu gura pe jumătate, că slugă de pomană şi supusă, ca Stan, unde mai găseşte ea?

N-a avut ce se face de gura lumii şi l-a îmbrăcat în cămaşă cu şabace şi l-a încălţat cu pantofi noi, cumpăraţi de la târg. I-a pus şi doi lei în cosciug, ca să aibă de plătit vămile, şi i-a legat picioarele c-o ponojie de cânepă, ca să nu fugă în cazul că s-ar face strigoi.

Şi fiindcă e obiceiul ca muierea să-şi bocească bărbatul răposat, s-a legat cu un şervet la cap şi ţipă de s-aude de la marginea satului:

— Stanee, Stane! D-aseară ai murit… şi nu pot să te uit…

MĂRIN ORBU

— Măi nea Mărine, mă vezi?

— Vedea-te-aş la cimitir… La cimitir să te văz… Iac-aşa!

Bietul moş Mărin avea beteşug la amândoi ochii şi dracii de copii, neînţelegători la vârsta lor, ai suferinţelor omeneşti, îşi băteau joc de el. Şi unchiaşul se supăra grozav. Trăgea din lulea ca de frica morţii şi înjura de mama focului.

Uneori, îl ajungea necazul peste măsură şi se jeluia învăţătorului, căci moş Mărin făcea slujbă şi la primărie şi la şcoală, dar satisfacţie prea mare n-avea de pe urma plângerii, întrucât mai niciodată nu ştia cine îl batjocoreşte. Ochii lui abia zăreau ca prin sită, iar diavolii de

copii îşi piţigăiau glasurile ca să nu-i recunoască.

Spre deosebire de marea majoritate a colegilor mei, eu mă aveam bine cu moşul Mărin. Nu râdeam de beteşugul lui niciodată şi-l ajutam adesea, să descurce scrisorile şi citaţiile pe care trebuia să le împartă în sat.

— Ia vezi, moşule, asta a cui dracu o mai fi?

Drept răsplată, bătrânul vătăşel mă cinstea – iarna cu boabe de porumb coapte în soba primăriei, iar vara, adică până la Sâmpetru, îmi aducea cireşe şi corcoduşe. Până să mi le dea, le păstra în sân, uneori chiar în pălărie, şi tare miroseau a tutun.

Când şcoala a fost mutată în clădire nouă, departe de primărie, moş Mărin a rămas numai în serviciul primăriei. Umbla cu perceptorul după încasarea dărilor, împărţea scrisori şi citaţii, iar în restul timpului îşi aduna de pe la locuitori merticul de mălai şi bruma de gologani ce i se cuvenea pe cap de om. Căci moş Mărin era ales şi plătit de sat. „Mandatul” lui era reînnoit, de vreo patruzeci de ani, la fiecare sfârşit de Făurar, şi atunci, unchiaşul, gusta emoţiile candidatului privilegiat. Nimeni nu izbutea să-i ia locul. Satul îi recunoştea meritele lui deosebite, căci era om cinstit şi îngăduitor cu cei răi de plată. Avea „rămăşiţe” mult mai vechi ca ale fiscului.

Moş Mărin era ţigan neaoş, dar cu apucături boiereşti. Venise omul în contact cu prefecţi, cu zapcii, cu procurori, cu revizori şcolari, cu proprietari şi cu arendaşi. Şi „schimbase”, vorba lui, mulţime de primari, de jandarmi şi de „conţilii” comunali. Iar vechimea-i neobişnuită, deşi în acelaşi grad, ca bragagiul din anecdotă, îi da conştiinţa superiorităţii şi curajul funcţionarului inamovibil.

Vara, purta pălărie de paie, cu borurile de două şchioape, iar în timpul iernii o căciulă cât un dovleac mare şi un cojoc până la călcâie.

„Bastonul”, chimirul şi luleaua, n-aveau sezon. Ţinea la ele ca la nişte prieteni iubiţi şi indispensabili. Niciodată nu l-am văzut pe moş Mărin fără ciomagu-i de corn noduros, strâns în fier la ambele capete. Îi servea pentru domolirea javrelor mai îndrăzneţe, pentru dibuirea obstacolelor din cale şi pentru a-şi anunţa prezenţa acolo unde trebuia să predea o scrisoare sau să-şi ceară drepturile. Lovea în poartă, în uşă, în straşina casei, înemerind adesea câte-o oală fragilă, de pământ, sau câte-o căldare de aramă şi punând în stare de alarmă toţi copiii şi câinii dintr-un sfert de cătun. Căci avea şi o gură teribilă moş Mărin. Când striga el se auzea la marginea cealaltă a satului.

În chimiru-i lat şi cu diverse înflorituri, purta de toate: tutun, amnar, cremene, iască, boabe coapte de porumb, cuie, scrisori, citaţii pentru judecătoria de pace, răboaje, briceag, etc., etc.. Iar celebra-i lulea – se vorbea de ea în toată plasa şi chiar la prefectură – cu ciubucul de-o jumătate de metru, era aproape nelipsită din colţul gurii.

Mergea fără grabă, pocnind pietrele cu „bastonul” şi cu bocancii-i potcoviţi, şi scotea – când şi când – câte-un fum de tutun, cu mândria şi cu satisfacţia celui ce-i dă mâna să zică: Aşa vreau, aşa fac.

În primărie, locul obişnuit al unchiaşului era la gura sobei, sau într-un colţ din fund, – după anotimp. Sugea filosofic ciubucul lulelei, căci nu-i da mâna să ardă tutun încontinuu, cu ochii-i cenuşii fixaţi în vid şi cu totul indiferent la ceea ce se petrecea în jurul lui. Atâtea văzuse şi auzise, în lunga-i carieră, că nu-l mai interesa nimic. Ţigan autentic, fără urmă de corcitură în fizionomia şi în graiul lui, parcă era un şef de trib african, îmbrăcat în straie olteneşti.

După ce s-a instalat telefon în localul primăriei, Mărin Orbu mai avea şi grija „drăciei” din perete. Parcă-l văd cum se ridică bodogănind, din colţul lui favorit, şi strigă cu necaz:

— Ho, nebunule, ho, că nu dau Turcii! Luceafăru’ cui te-a fabricat!

Supărarea bătrânului nu era însă aşa de mare cum voia el să arate. Se cunoştea după felul cum îşi dregea glasul şi după cum îşi ridica mustăţile de pe gură, că se simte destul de onorat să răspundă şi să schimbe două vorbe cu secretarul subprefecturii – şi chiar cu subprefectul, fără să-şi scoată pălăria şi fără să fie acuzat că miroase a tutun.

— Haleo! Aici Dobrotinetu! S’ trăiţi, domnule subprefect! Sunt eu, Mărin…

Când trebuia să cheme oraşul, sau altă primărie, îşi lua aiere de şef de post în cercetarea unui furt de cai şi răcnea ca prin zăvoiul Oltului:

— Haleo Slatina! Haleo oficiu! Haleo cintrala! Haleo! Haleooo! Luceafăru’ mă-tii dă cintrală! Unde-ai dormit azi noapte?… Haleoo!

Cea mai mare bucurie pe care Mărin Orbu a avut-o în vreo cincizeci de ani de slujbă, a fost atunci când un prefect i-a întins mâna. Iar cea mai teribilă ofensă pe care a primit-o în acelaşi interval de timp, a fost în ziua când „cintrala” a binevoit să-l facă ţigan şi să-l dea dracului.

A murit bătrân, scos din pâine, căci orbise de tot şi nici picioarele nu-l mai ajutau. Ultima bucurie a lui a fost cununia cu baba. Căci după o jumătate de secol de trăire împreună s-a decis moşul să-şi legitimeze însoţirea cu mătuşa Anica. Au fost de faţă, la cununia lui moş Mărin, feciorii lui, feciorii feciorilor lui şi feciorii din feciorii feciorilor lui…

ÎNMORMÂNTARE DE PROBĂ

Moş Marin Turmacu, un ţăran verde, care îşi trăise veacul cu ochii după fuste şi după culoarea vinului, simţind că se apropie funia de steajăr, şi-a făcut cosciug, pantofi cu catarămi, căciulă nouă – şi tot ce

mai trebuie pentru înmormântarea unui unchiaş. Îşi tocase averea pe plăceri trupeşti şi nu voia să lase rudelor sarcina nedreaptă a cheltuielilor de îngropăciune.

Când totul a fost rânduit după datina creştinească, moş Turmacu s-a lungit în cosciug şi a poruncit babei să-l bocească. O viaţă de om trăiseră amândoi ca pisica lângă câine, căci lelea Catrina era altă sămânţă de rumân – şi voia unchiaşul să audă cam în ce fel are să-l jelească tovarăşa legitimă în ziua înmormântării adevărate.

— Fugi, mă, d-aci! a refuzat baba, pe bună dreptate. Cum o să te bocesc, omule, dacă n-ai murit? Crăpi odată – şi atunci mi-oi face şi eu datoria, măcar de ochii lumii… Dar aşa, viu fiind, cum o să te bocesc?

Dar moş Turmacu ţinea cu tot dinadinsul să-şi audă baba jelindu-l. Aşa că, neavând chip de scăpare, lelea Catrina s-a supus poruncii şi a început să bocească după cum se obişnuieşte la ţară.

— Aoleo, aoleo, Marine, Marine mă, că ai plecat şi m-ai lăsat singurică… Şi m-ai lăsat fără niciun ajutor şi fără nicio milă… Aoleo, aoleo, ce-o să te faci tu p-acolo, fără milă şi fără dor?… Că n-o să aibă cine să-ţi poarte de grijă, şi n-o să aibă cine să-ţi spele cămaşa, şi n-o să aibă cine să-ţi puie nasturi, şi n-o să aibă cine să-ţi facă mămăligă… Marine, Marine! Scoal' în sus, Marine, că rămâne casa pustie, şi n-are cine să mai dreagă gardurile, şi n-are cine să mai facă focu', că te sculai până-n ziuă şi făceai focu', şi n-are cine să mai poarte cojocu', c-ai vândut văcuşoara ca să-ţi faci cojoc, face-te-ai praf şi cenuşă, că bănişorii după orz i-ai dat pă muieri şi pă băutură, bea-te-ar dracii pe lumea ailaltă…

— Heeei, ţipă moş Marin, din cosciug, aşa îţi boceşti tu bărbatul, nebuna dracului?

— Păi de mă Marine, ce să-ţi fac, mă, dacă nu eşti mort? Mi-adusei aminte de vacă şi uitai că nu eşti mort… Pune, mă, capacul la cosciug, aşa cum se pune la morţi, şi dacă nici atunci nu te-oi boci să-ţi placă, îţi dau voie să mă baţi.

După ce potriviră amândoi capacul, lelea Catrina, femeie corpolentă, se aşeză pe cosciug cu toată greutatea şi socoti că a sosit ceasul să-şi verse fierea adunată în aproape cincizeci de ani de căsnicie pe trei roate.

— Aoleo, aoleo, Marine, Marine măăă… C-a dat Dumnezeu şi te-a luat sfântu' Aranghel, ş-a rămas satu' fără un stricat şi fără un prost, că din cârciumă nu mai ieşeai, că dai şi oul de sub găină ca să ai de rachiu şi ţi se scurgeau ochii după toate curviştinele, că râdeau dă tine că erai tofolog şi ele erau tinere, alege-s-ar prafu' dă tinereţea lor, să s-aleagă, că nu ştiu decât să necheze, şi nu ştiu decât să se 'mpudreze, şi nu ştiu decât să strice casele oamenilor, stricas-ar maţele în ele să se strice… Marinee, Marine!

— Heeei! Dă-te la o parte că mă-năbuş aici! ţipa unchiaşul căpăcuit

în cosciug.

Dar baba ştia că sicriul are câteva crăpături şi-i trăgea înainte cu bocitul.

— Marine, Marine! Arde-te-ar focu' iadului, Marine! Că ţi-ai bătut joc dă tinereţea mea şi dă viaţa mea, că ţi-ai petrecut singur şi pă mine m-ai lăsat ca pe-o proastă, ş-ai cheltuit banii ca să 'mbraci târfele din sat şi să îmbogăţeşti cârciumarii, şi pă mine m-ai lăsat dă râsu' lumii, ş-ai vândut văcuşoara ca să mai ai de băutură, – bea-te-ar prigoriile din iad, şi ca să-ţi faci cojoc, – face-te-ai viermi să te faci…

— Heeei, n-auzi! Ceara şi grijania cui te-a făcut! Deschide că mor înăbuşit! Las' că te-oi boci eu să-ţi placă şi ţie…

Lelea Catrina se făcea că n-aude. Ştia ea ce-o să pătimească pe urmă, aşa că barem să-şi facă odată gustul.

— Aoleo, aoleo, bărbăţelu' meu ăl bun, ce-o să mă fac eu fără tine, că n-o să aibă cine să mă mai înjure, şi n-o să aibă cine să mă mai cicălească, şi n-o să aibă cine să mai vie duhnind a băutură de la poartă… Marinee, Marine! Ajunge-te-ar blestemele mele, ca să nu vezi faţa lui Christos!… Să te faci fochist la iad, că la casa ta n-ai pus o surcea pă foc… Să boceşti zi şi noapte după o picătură de apă şi să nu-ţi dea nimeni, că acasă nici în cizme nu-ţi plăcea… Când ai avut un ban, l-ai dus la cârciumă, duce-te-ar dracu în cârcă – şi tu pă eeel…

Când a văzut că unchiaşul a izbutit să scoată fundul de la picioare şi e pe cale să spargă tot cosciugul, baba a zbughit-o pe uşă şi pe poartă – şi nu s-a întors acasă decât în ziua când a auzit că moş Marin a dat acatiste, la biserică pentru îmblânzirea ei…

COPIII

PĂPUŞA

În ziua când am făcut cunoştinţă cu ea, Păpuşa nu era mai înaltă de două palme. Avea, adică, statura uneia din păpuşile mai voinice, pe care le admirăm în vitrinele din ajunul Crăciunului.

Parcă-i văd căpşorul acoperit cu păr nu prea bălai; ochii-i mici, ca de căţel şi ca de mâţ, mai mult căprui decât negri şi de-o inteligenţă precoce; râsul timid, dar cu atât mai drăgălaş, ce-i trăda doi dinţişori abia răsăriţi, pe care mititica îi căuta mereu cu limba şi cu degetele, mirată că nu poate nici să-i arunce şi nici să-i mănânce.

— Cum te cheamă?

— Păpuşa! – mi-a răspuns ea, parcă jignită că se găseşte cineva care să nu-i cunoască numele.

În vremea aceea, picioruşele Păpuşii nu se încumetau să facă o plimbare mai lungă ca de la pat la uşă. Din care pricină, Păpuşa era nevoită să iasă pe stradă într-un cărucior frumos, tras de un găligan de slujnică. Această ruşine însă n-a durat mai mult decât era strict necesar. Cum s-a simţit mai stăpână pe picioruşe, Păpuşa a refuzat să se mai urce în căruţ. Slujnica trăgea căruţul de proţap, iar ea îl împingea din urmă, foarte mândră de aşa ispravă. Când întâlneau cărucioare cu copilaşi încătărămaţi înăuntru, Păpuşa îşi lua aere de tanti sau chiar de bunică:

— Vai, ţe mic şi dulţe!

Sau:

— Vai, că tale mai e post puiu ăsta! Nu-i aşa, Ilinco?

— Scârţ! – se umfla Ilinca în pene. Parcă tu eşti mai grozavă!

Păpuşa fixa pe găligană cu ochişorii ei vioi şi buni, apoi lăsa buza în jos şi preţ de câteva minute nu mai scotea o vorbă.

Nici nu împlinise Păpuşa trei anişori şi o conducea ea pe Ilinca. În zadar se lăuda servitoarea că duce fetiţa la plimbare, căci de fapt ea era plimbată de Păpuşa. Să nu vă închipuiţi însă că Păpuşa îşi impunea voinţa prin ţipete şi prin ţâfnă de catâr. Era aşa de deşteaptă şi aşa de fină această mică lighioană, că n-avea nevoie să recurgă la astfel de mijloace ca s-o corupă pe Ilinca.

— Unde mergem, Ilinco? – întreba ea pe slujnică, aşa de curiozitate şi de… politeţe.

— Apăi, o să mergem la grădina Icoanei, îi răspundea Ilinca în maniera cu care venise de pe Bărăgan.

— Daa? Hm! Aşa mă gândeam şi eu, dar parcă… m-ar trage inima

mai mult spre Cişmigiu. Şi cred eu că şi ţie îţi place mai mult în Cişmigiu… Zi că nu!

— Scârţ! – strâmba Ilinca din nasul ei în formă de ardei gras. Şi până să mai adauge şi alt cuvânt, Păpuşa fugea râzând, în direcţia voită de ea.

Acasă, Păpuşa era cel mai cuminte copil. Cânta, dansa, îşi făcea singură jucării, fără să stânjenească pe mămica de la ocupaţiile ei. Uneori însă i se întâmpla să strice vreun obiect, fără voia ei, dar în loc să tăgăduiască fapta, aşa cum fac mulţi copii, se ducea îndată la mămica şi dregea lucrurile cu o şiretenie care o făcea şi mai drăgălaşă decât era. După ce o lua pe mămica de gât şi o săruta, devenea deodată serioasă şi gânditoare.

— Ia ascultă, mămico, mă iubeşti mult? Da' să spui drept…

Întrebare de prisos, căci mămica o iubea ca pe un îngeraş căzut din cer. Şi Păpuşa ştia foarte bine acest lucru.

— Dar de ce mă întrebi, îngeraşule? zicea mămica după ce-i săruta ochişorii şi obrajii.

— Hm! Uite ce e, mămico: dacă zici că mă iubeşti, te rog să-mi spui drept, ce mi-ai face dacă eu aş strica ceva?… Să zicem… un păhărel pentru lichior.

— Nu ţi-aş face nimic, mămico.

— Dar dacă aş sparge un pahar mai mare?…

— Tot nimic, fata mamii.

— Hm! Şi nici dacă aş sparge castronul de supă?…

— Ce-ai făcut? Ai spart castronul!

— Da' de unde, mămico! Am spart o farfurie adâncă…

Se înţelege că în loc de dojană şi de urecheală, mămica o… pedepsea cu o duzină de sărutări. Căci era cu neputinţă să se supere cineva pe o fetiţă aşa de cuminte şi aşa de inteligentă – pentru vârsta ei.

Dar niciodată nu era mai dulce Păpuşa, ca atunci când tutuia pe toată lumea, indiferent de vârstă. Abia după ce s-a apropiat de al şaselea an a binevoit să renunţe la această curioasă plăcere şi să accepte a zice „domnule", „madam", „unchiule", „dumneata" şi „dumneaei".

Către amurgul celui de-al şaptelea an, Păpuşa a renunţat brusc să mai zburdălnicească prin grădina Icoanei şi să mai hrănească porumbeii din Cişmigiu. S-a pomenit în faţa unui ghiozdan cu cărţi şi şi-a pus în minte să fie o şcolăriţă silitoare. Şi se ţine de cuvânt. S-o vedeţi cu câtă seriozitate îşi face lecţiile şi cum asudă la dezlegarea unei probleme cu nuci şi cu mere, aţi mânca-o ca pe-o savarină.

MOŞ CRĂCIUN ÎN SATUL MEU

Târziu de tot am aflat că Moş Crăciun aduce jucării copiilor cuminţi. Fiindcă în satul meu, cel puţin pe vremea când eu eram copil, – şi încă ce copil cuminte! – bunul bătrân, care coboară pe pământ odată într-un an, n-avea obicei să aducă ursuleţi, nici trenuri, nici păpuşi – sau măcar bomboane, cât de ieftine.

În satul meu, Moş Crăciun era aşteptat în primul rând cu zăpadă. Dacă în ziua de 25 Decembrie nu era pământul aşternut cu nea, însemna că unchiaşul şi-a cănit barba. Aşa îmi spunea bunica. Cică i se urăşte şi lui să se înfăţişeze înaintea oamenilor tot cu barba albă – colilie.

Dar acest bâzdâc de crai bătrân nu era pe placul nici al oamenilor mari şi nici al copiilor. Un Crăciun fără zăpadă e ca o petrecere fără băutură şi ca o nuntă fără ceartă. De când e lumea şi pământul s-a pomenit să fie zăpadă de Crăciun şi verdeaţă de Paşti. Când se întâmplă să nu fie aşa, înseamnă că s-a stricat ceva în legăturile dintre Dumnezeu şi oameni.

Dacă nu e zăpadă de Crăciun, săniile rămân nemişcate sub şoproane, copiii n-au cu ce să se bată, iar pielea de sub coada lui Ghiţă plesneşte de vâlvoarea focului.

Nu ştiu cum o fi obiceiul în alte părţi, dar în satul meu trebuie să se pună negreşit zăpadă sub coada porcului atunci când arde focul de paie pe el. Aşa s-a pomenit din moşi-strămoşi. De ce sub coadă şi nu la ceafă sau la frunte, nu ştiu. Poate numai aşa ca să se facă băşcăluire între om şi dobitoc. Căci omului, când are fierbinţeli, la ceafă sau la frunte i se pune şervetul udat în apă rece.

În afară de zăpadă, atunci când o aducea, Moş Crăciun îmi dăruia lucruri mai de seamă decât jucăriile pe care le lasă din obişnuinţă sau din alte socoteli, copiilor din oraşe: burtan umplut, muşchi la frigare, scoverci şi şorici. Aşa îmi spunea mama şi bunica, dar eu ştiam bine că nu-i adevărat. Parcă nu vedeam eu când îl taie pe bietul Ghiţă şi cum umple mama burtanul şi fundoiul? Şi cum taie carne din muşchii lui Ghiţă şi pune pe grătar sau în frigare? Şi parcă nu-l crescusem mai mult eu pe Ghiţă, cu boabe de porumb şi cu rămăşiţe de la masă?

De un lucru însă eram sigur: că dacă nu venea Moş Crăciun, nu se tăia porcul… Şi dacă nu se tăia porcul nu mâncam caltaboşi şi celelalte bunătăţi. Căci în satul meu nu se obişnuieşte Crăciun fără porc, dar nici porc fără Crăciun. Parcă e lege de fier, ca numai de ziua Naşterii Domnului să se mănânce carne proaspătă de grăsun. Aşa cum numai de Paşti se fac şi se mănâncă ouă roşii.

În satul meu, Moş Crăciun nu venea în chip de om, cu barba stufoasă, cu căciulă ţuguiată şi cu gogeamite coş sau trăistoi la spinare, aşa cum l-am văzut mai târziu în cărţi şi pe copertele revistelor, ci în chip de icoană, plimbat din casă în casă de moş Costache dascălul şi oferit pentru a fi sărutat în schimbul unui ban de

cinci sau al unui darap de carne proaspătă.

— Vine dascălul cu Crăciunul! – era cuvântul care umbla din gură în gură, în ajunul Naşterii lui Hristos Mântuitorul. Şi dascălul, adică moş Costache, venea abia înotând în zăpadă sau în noroi, cu câinii hărmălaie după el, cu desagii în spate şi cu icoana, adică cu Crăciunul, în braţe.

În ziua când am avut curiozitatea să mă uit mai cu băgare de seamă la icoană şi am văzut un prunc abia născut, iar nicidecum un unchiaş cu barba de-un cot, n-am mai crezut în poveştile bunicii dar am crezut în minunea de la Betleem, aşa cum o arătau cântecele de stea. Moşneagul legendar a dispărut din închipuirile mele, iar dascălul Costache s-a bucurat de mai multă cinste în judecata unui copil.

OUL DE COŢOFANĂ

Amintirea celor dintâi ouă roşii pe care le-am ciocnit în ziua de Paşti, e legată de peripeţii cu haz şi mai ales de o bătaie pe care n-am s-o uit niciodată.

Aveam atunci aproape şase ani. Ca să scape probabil de colaborarea mea supărătoare, la încondeierea ouălor pentru Paşti, operaţie pe care o făcea de obicei în ajunul marii sărbători creştineşti, m-a trimis mama în satul vecin, la rudele din partea ei. Când am ajuns eu acolo, tocmai sosise unchiul meu de la oraş, de unde adusese, între alte bunătăţi, un ou de lemn încondeiat frumos, pentru unicul lui copil, cam de aceeaşi etate cu mine. Dar vărul meu era tare îmbufnat, nu-mi amintesc motivul, şi drept pedeapsă, unchiul mi-a dăruit mie oul de lemn. Nu mi-a spus însă că e de lemn, ci de… coţofană. Şi că ouăle de coţofană, care se găsesc numai la oraş, sunt aşa de tari, că dacă s-ar uni o sută de găini sau de raţe, n-ar fi în stare să facă un astfel de ou.

Era tare mucalit, unchiul Preda, Dumnezeu să-l ierte.

Îşi poate oricine închipui bucuria şi mândria mea, că am un ou roşu aşa de frumos şi aşa de tare. M-am hotărât pe loc să fac de râs, a doua zi, toate găinile din satul meu. Dar ca să mă conving de spusele unchiului, mai ales că auzisem de la mama că e cam lăudăros, m-am furişat în propriul lui celar şi am făcut ravagii în coşul cu ouă proaspăt încondeiate şi roşite de mătuşa Maria. Apoi am trecut peste drum, la bunicii după mama, şi am repetat proba cu acelaşi succes.

M-am întors acasă cu nasul de-un metru. Eram aşa de băţos şi aşa de misterios, că se mirau părinţii şi fratele mai mare şi-şi băteau joc de această ciudată schimbare în felul meu de a fi.

Cine a putut să doarmă în noaptea Paştelui?

La biserică m-am dus cu tata, mama urmând să vină mai târziu cu

fratele cel mare. Mi s-a părut nespus de mult până să-mi dea moş Costache, dascălul, paşti din lingură, căci sfânta împărtăşanie o luasem în ajun, dis-de-dimineaţă.

Prima vitejie, cu oul meu de… coţofană, am făcut-o în paguba tatei. I-am spart trei ouă, unul după altul, şi râdeam să mor căci tata trecea drept meşter în alesul ouălor tari. Bineînţeles că lupta s-a dat pe întuneric. Iar pe tata l-am minţit că am luat oul de acasă, din grămadă. Şi grozav se mai mira el că am nimerit aşa tărie de ou.

La ziuă am plecat prin sat, cu îndrăzneală de Făt-Frumos, care se luptă cu zmeii şi cu pădurile fermecate, aşa cum auzisem din basmele povestite de bunica. Îmi părea rău că n-am buzunare mari, ca ale tatei. În ale mele nu încăpea mai mult de-un ou, în fiecare. Unde să pun prada?

În situaţia aceasta, m-am hotărât să mă mulţumesc numai cu plăcerea biruinţei, fără trofee.

Cum întâlneam un piţigoi de seama mea şi chiar mai mare, îl provocam la luptă şi-l lăsam plângând şi ocărând, cu ouăle drojdie. Eram hotărât să înfrunt mai ales pe ţigani. Căci tare mulţi mai erau în satul meu. Şi se făcuse zvonul că au ouă tari, fiindcă le… călesc, aşa cum ar căli un topor sau un fier de plug. Adevărul era că mulţi ţigani, ca şi unii români de altfel, obişnuiau să introducă smoală în ouă. S-a întâmplat însă, aşa ca să se schimbe bucuria în întristare, să găsesc în răscruci pe un văr al doilea, gogeamite flăcău, care ţinea un ou în mână şi se lăuda că nu se găseşte în tot satul unul mai tare ca al lui. Au încercat câţiva, probabil că mai încercaseră şi înainte, dar oul vărului se ţinea la înălţime.

Îmi închipui numaidecât că trebuie să fie şi al lui tot de coţofană, mai ales că-l cercetaseră câţiva săteni şi găsiseră că nu e întărit cu smoală. Îl provoc totuşi la luptă, spre hazul lui şi al celor de faţă, dar ezită să-şi pună mintea cu mine şi să-mi spargă aşa frumuseţe de ou. Văzând însă că stărui, s-a lăsat pe vine, ca să ajung să ciocnim, şi mi-a întins oul:

— Hristos a înviat!

— Adevărat a-nviat!

Am dat cu putere – şi într-o clipă cămaşa nouă de borangic, a vărului cel mare, era plină de zeamă de ou. Ba şi pe faţă îl stropise. Căci oul lui era clocit.

Cei de faţă s-au pornit pe-un râs fără oprire. Nebun de necaz, vărul meu mi-a aruncat oul peste şapte case şi mi-a tras o bătaie pe care n-am uitat-o încă. De altfel e cea dintâi bătaie pe care o ţin minte.

Dar nici unchiul meu, cel cu oul de coţofană, n-a mai izbutit de atunci să mă mai păcălească.

DOMNUL NOROC

TRENUL ALBASTRU

Majoritatea clienţilor acestui tren vopsit în culoarea cerului de după ploaie, al cărui confort reprezintă probabil ultimul cuvânt în materie, e formată din obişnuiţii cazinoului din Sinaia. Deci, slabă nădejde că efortul C.F.R.-ului îşi va afla răsplata în satisfacţia entuziastă a călătorilor.

Cine cunoaşte psihologia jucătorilor de noroc, ştie că pe oamenii aceştia, indiferent de cultura şi de poziţia lor socială, nu-i interesează când pornesc către misterele Fortunei, decât rapiditatea cu care călătoresc. Să ajungă cât mai degrabă, chiar cu riscul unei deplasări a intestinelor şi a celorlalte organe interioare.

Fie că merg spre Sinaia, cu planuri geniale de „refacere" şi de îmbogăţire, fie că se înapoiază cu câştiguri încurajatoare sau cu hotărâri aspre şi „definitive" de renunţare la iluzia unei pricopseli fără muncă, ei nu pretind de la tren decât maximum de viteză. Să-i ducă repede, ca nu cumva numerele favorite să iasă în lipsa lor, – şi să-i aducă şi mai repede, de e cu putinţă, ca să dovedească soţiilor – respectiv soţilor – că au ieşit din „ghină"; sau să repete în faţa icoanei, un jurământ care se respectă mai puţin încă decât cele prestate în alcovuri.

În drum spre Sinaia, „prietenii" cazinoului călătoresc de regulă în vagonul-restaurant. Banii sorociţi jocului au misiunea să se înmulţească sau să piară. Şi cum a doua alternativă e mai probabilă, oamenii mănâncă şi beau ca din punga altuia. Pe de altă parte, în faţa unei sticluţe cu vin bun imaginaţia e mai activă şi „sistemele" cu care au pornit să dirijeze hazardul (sic), iau proporţiile unor tancuri invincibile.

Puţinii care călătoresc în compartimente, se lasă prinşi de lectura romanelor poliţiste, ca să-şi scutească sistemul nervos de a se burzului la fiecare oprire şi la fiecare consultare a ceasornicului.

Încât, nici unii, nici alţii, nu se sinchisesc de confortul noului tren, mai ales că vagonul-restaurant face notă discordantă în ansamblul garniturii de culoarea stânjeneilor.

La înapoiere, nenorocul luxosului tren apare şi mai dezolant. E miez de noapte; iar pasagerii, extenuaţi de emoţiile celor câteva ceasuri de luptă cu capriciile ruletei, îşi irosesc ultimele licăriri de energie, discutând asupra celor petrecute.

Cunosc totuşi două cazuri, când frumosul tren s-a bucurat de

atenţia furioasă a doi pasionaţi ai jocurilor de noroc. Unul, epuizând toate sistemele şi toate superstiţiile care se ţin de capul cartoforului ca martie de postul Paştelui, şi-a zis că, întrucât noul rapid e vopsit cu albastru, – culoarea credinţei, a speranţei, – călătorind cu el va putea în sfârşit să dea lovitura cea mare. Rezultatul a fost că niciodată nu s-a curăţat mai repede şi mai total, ca în ziua aceea. Neputându-se hotărî să provoace o deraiere, s-a răzbunat bietul om confecţionând aceste versuri:

Tren albastru, tren albastru,
M-am bazat pe-a ta culoare,
Ş-am pierdut la masa verde
Unsprezece miişoare…

Altul, un cunoscut gazetar, curăţat şi el de ultimul pol, e silit să renunţe la restaurant şi deci, vrând, nevrând, să-şi mistuie tristeţea în singurătatea unui compartiment de-a I-a. Culoarea roşie a postavului îl irită însă şi mai tare, aşa că, renunţând la dreptul pe care i-l dădea permisul, îşi caută liniştea în clasa II-a. Compartimentele clasei de mijloc sunt capitonate cu un albastru odihnitor, dar amărâtului creştin i s-a părut că sunt tot roşii…

Pleacă şi de aci şi se duce indignat în vagonul-restaurant:

— De necrezut, monşer! Toată garnitura e îmbrăcată în roşu! Se poate aşa ceva?

Bietul om vedea numai roşu înaintea ochilor.

UN NAS PĂGUBOS

În tren spre Sinaia.

Vagonul-restaurant e ocupat până la ultimul loc.

E timpul mesei, dar călătorii înclină mai mult spre băutură decât spre mâncare. Căldura sufocantă, împotriva căreia ventilatoarele luptă fără succes, se arată o bună aliată a societăţilor care exploatează cunoscutele ape minerale de la Borsec şi de la Bodoc şi, implicit, a companiei de Wagons-lits. Numai duduia din faţa mea rezistă cu încăpăţânare asalturilor teribile ale soarelui de foc. Abia după ce înghite friptura, soarbe o jumătate de pahar de apă naturală.

Îi admir rezistenţa cu totul nefirească şi mă întreb care să fie pricina. Mai ales că asudă din greu şi dă semne de nervozitate.

— Sunteţi tare, duduie! – răsuflă domnul de lângă mine, după ce goleşte ultimul pahar, dintr-a treia sticlă de borviz.

Doamna face ochii mari şi răspunde cu zăbavă de câteva secunde:

— A, da! Vreţi să spuneţi că suport căldura fără să beau apă? Vă

mărturisesc sincer că eram aşa de preocupată, încât nici nu mi-am dat seama că asud şi că e nevoie să beau ceva…

Râdem câteşipatru: doamna din faţa mea, doamna de lângă ea, eu şi vecinul care începuse vorba.

— Dacă nu sunt indiscret, cuteză din nou vecinul meu din dreapta, ce anume vă preocupă aşa de grozav, că şi căldura şi setea au rămas pe plan secundar? Danzigul? Bursa? sau scrieţi un roman?

Duduia face parte din acele fiinţe cu care te împrieteneşti înainte de a sta de vorbă. Şi faţă de care îţi poţi permite orice indiscreţie, orice glumă, fiind sigur dinainte că n-are să se formalizeze.

— N-aţi ghicit, râde dânsa cu prefăcută timiditate. Mă mănâncă nasul… Şi când mă mănâncă pe mine nasul…

— Asta e bine! se bucură vecinul meu, mai mult răutăcios decât ironic. Înseamnă că o să avem ploaie pe curând…

— Pardon, pardon! face duduia pe supărata. Nasul meu nu e reumatic, monşer! Nasul meu are alte calităţi…

În acest moment, nasul duduii – un nas în aparentă inofensiv – se umflă în nări, pe semne că se simţise vizat şi ofensat, iar stăpână-sa e nevoită să-l „mângâie” cu intenţii criminale.

— Semn rău! oftează ea enervată. Şi încearcă să-şi găsească astâmpărul într-un fum de ţigară.

Ne privim îngrijoraţi: ce are să se întâmple? Ce prevesteşte nasul supranatural, al doamnei cu ochii verzi şi cu pălăria în formă de tigaie fără coadă? O ciocnire? O prăbuşire în Valea-Largă? O intoxicaţie în masă?

— Mă duc la cazinou, ne lămureşte duduia fără întârziere, şi mi-e teamă că am să pierd… Sunt sigură că voi pierde… La fel mi s-a întâmplat săptămâna trecută… Am dat zece mii de lei… Şi numai din cauza nasului… Acuma mă duc să-mi scot paguba, dar sunt sigură că iar am să pierd… Uite cum mă mănâncă! Ah, să fie cu putinţă, l-aş schimba imediat.

— Sunteţi nedreaptă, duduie, intervin eu, entuziasmat de aşa nas excepţional. Ar trebui să fiţi fericită că acest mic organ, pe lângă atribuţiile lui naturale, şi-a luat de la sine şi sarcina de a vă împiedica de la rău. Sau poate că exageraţi…

— Deloc! protestează doamna scărpinându-se de zor. Niciodată nu m-a minţit nasul. Sunt sigură că pierd şi astăzi.

— Atunci… renunţaţi la cazinou. Coborâţi în Câmpina şi înapoiaţi-vă la Bucureşti cu primul tren.

— Şi cu paguba de rândul trecut cum rămâne?

— Dar cu mâncărimea nasului cum rămâne?

Duduia îşi suge rujul de pe buze şi pare că s-a hotărât să coboare la Câmpina. Dar nu coboară. Simţindu-i probabil intenţiile, nasul a binevoit, ca un rău şi ca un viclean, să se liniştească. După ce trenul a

trecut însă de Comarnic, a început să-şi necăjească din nou stăpâna.

— Mă curăţ la sigur! scrâşneşte duduia din dinţi, revoltată că nu poate să-şi muşte propriu-i nas. Cine m-a pus să plec? Căci chiar din gară a început să mă mănânce.

— Cine vă sileşte să nu renunţaţi?

— Dracu!

În dimineaţa următoare, când m-am înapoiat de la Braşov, am reîntâlnit pe duduia, liniştită şi visătoare, pe culoarul unui vagon de-a II-a. E drept că n-avea bani nici pentru un ceai fără unt, dar în schimb scăpase de tortura nasului.

— Vă mai mănâncă?

— Deloc! Sunt sigură că până la Bucureşti nu voi mai pierde nimic…

ÎN CAZINOU

Doamna joacă pentru întâia oară. Nu atât ca să-şi încerce norocul, cât pentru a verifica afirmaţiile prietenelor care jură că nu se poate câştiga. Are în poşetă două mii de lei destinaţi acestei încercări, – şi deci sacrificiului sau înmulţirii.

Mizează cu prudenţă, dar la întâmplare. Când pe culori, când pe duzini, când la capătul liniilor care, în nomenclatura jocului şi în contabilitatea crupierilor, se cheamă *transversale simple*.

Într-un ceas de joc, cu emoţii de începător, doamna agoniseşte costul biletului de tren. Acum s-ar putea retrage mulţumită că-i dă mâna să-şi contrazică prietenele şi totodată că a făcut o plimbare pe gratis, la Sinaia. În afară de bilet, însă, a mai cheltuit şi pe unele mărunţişuri; de ce n-ar scoate tot?

Pune doi poli pe-o duzină şi unul pe-o transversală simplă: îşi scoate şi celelalte cheltuieli. Dar tot nu se retrage. Vrea să ducă acasă o amintire din Sinaia, un bibelou sau altceva, dar să nu dea niciun leu din buzunar.

Face un act de curaj şi mizează două sute la duzină: câştigă patru. Le lasă şi la lovitura următoare şi mai ia încă patru. Dar nu pleacă. Simte cum plăcerea jocului i se strecoară în vine şi nu se poate dezlipi de masa verde.

Mizează la aceeaşi duzină, o placă de cinci sute: primeşte în schimb una de-o mie căci doamna era mereu în şansă. Şansa nedezminţită a începătorului.

După al doilea ceas de joc mai curajos, are un câştig de aproape şase mii de lei… Sumă mai mult decât suficientă ca să-şi acopere cheltuielile de drum, să facă unele cumpărături şi să-i mai şi rămână.

Dar… tot nu pleacă. Mirajul câştigului fără muncă şi emoţiile inedite ale jocului de hazard, o ţin pe loc. Mai ales că întrevede posibilitatea realizării unui vis rămas mereu în suferinţă: să-şi cumpere o vulpe argintie…

Roşeşte de bucurie şi de îngâmfare la gândul că în ziua următoare va arunca vulpea indigenă, încolţită în vreun coteţ de găini şi-şi va pune una născută şi crescută expres pentru a împodobi gâtul femeilor cu stare.

Joacă şi câştigă într-una, găsind în sinea ei cuvinte de laudă şi de admiraţie pentru ovreii care au concesiunea jocurilor. Faini oameni!

A ajuns la aproape douăzeci de mii de lei… Încă o lovitură şi depăşeşte această cifră… Visul de ani de zile e ca şi împlinit… Dar… sunt vulpi argintii şi mai scumpe şi mai frumoase… Şi n-o amendează nimeni dacă îşi pune şi o brăţară de aur la mână.

Ameţită de această fericire neaşteptată, încurajată încă şi de câştigul enorm realizat de un domn cu chelie şi cu mustaţă, care nu mai ştie unde să bage jetoanele de o mie şi de cinci mii, norocoasa începătoare părăseşte prudenţa şi jocul mărunt şi… se lansează.

Pierde o mie, două, trei…

Renunţă la brăţară şi se mulţumeşte numai cu blana. Dar nu poate să plece. Îi pare rău de cele trei miare aruncate prosteşte.

Mai pierde una, două, cinci…

Renunţă şi la blană… îşi va face alte lucruri. Dar tot nu poate să plece. Îi vine să turbeze de necaz. De ce nu s-a mulţumit cu douăzeci şi trei de mii de lei?

Şi iar mai pontează. Şi iar şi iar, până dă şi cele două mii cu care venise de-acasă…

Se clatină ca o beată, iar în locul patronilor mărinimoşi de adineauri, vede nişte monştri care profită de prostia omenească.

Iese din templul Fortunei ca dintr-o sală de operaţii. Ştie bine că a rămas lefteră şi nu-i vine să creadă. Cum a putut să comită o astfel de gugumănie?

În căldurile amarnicului necaz, amanetează vulpea aceea pe care o are, unui negustor din localitate, şi se înapoiază la cazinou. Norocul însă zburase…

A plecat din Sinaia şi fără bani şi fără vulpea indigenă, dar totuşi convinsă că se poate câştiga…

LA DERBY

Vreme splendidă.

Pe porţile hipodromului de galop intră lumea buluc. Toată clientela premierelor, toţi amatorii de cai frumoşi şi de jocuri de

noroc, apoi mulţimea curioşilor de zile mari şi a celor ce n-au găsit altceva mai bun de făcut, – au venit în haine de sărbătoare ca să asiste la cel mai de seamă spectacol hipic al anului.

În vederea evenimentului, clădirea principală a hipodromului, aflată în refacere, a fost liberată de ultimele schele şi prezentată în haină nouă.

Casele sunt luate cu asalt. Cunoscătorii pontează pe cai cu performanţe nădăjduitoare, sau pe jockey cu reputaţie bună, iar marea majoritate, care habar n-are cine e Pilat al II-lea şi cine Hanibal al III-lea, pontează pe numere, fie din proprie inspiraţie, fie imitând pe alţii.

— Odată 3, câştigător!

— Şi mie odată.

— Cinci plasă!

— Şi mie tot p-ala…

— De două ori numărul patru!

— Sus sau jos?

— Sus, domnule! Adică… jos. Ba nu, dă-mi-l sus…

— Cum vine asta, dragă? Ce mi-e jos şi ce mi-e sus?

— Habar n-am! Văd şi eu că ăl de sus e negru şi cel de jos e roşu.

— Când pierzi cu cel de sus, vezi negru înaintea ochilor; iar când pierzi cu cel de jos, vezi roşu… – lămuri un mucalit, fără să fie întrebat.

— Eu am jucat *câştigător*… şi-mi pare rău că n-am jucat *plasă*, – se tânguie o duduie cu faţa zugrăvită.

— Nu face nimic, o încurajă un tânăr a cărui părere nu fusese solicitată. La hipodrom, se întâmplă uneori minuni… Deci n-ar fi de mirare ca acelaşi cal să iasă totodată şi câştigător şi în plasă.

— Imposibil!

Fiind opt curse, cea dintâi este exclusă din pariul austriac, a cărui lege pretinde numai şapte câştigători. Cei neiniţiaţi, însă, întocmesc buletinul cu opt cai, sau notează pe buletin cai din cei care nu aleargă, dar care totuşi figurează pe programul imprimat. Fiindcă aşa se întâmplă de multe ori la hipodrom: se anunţă optsprezece cai şi aleargă… trei. Uneori chiar doi! De aci încurcături amuzante şi scene dramatice. Unele, la casă:

— Buletinul dumneavoastră nu e bun… Trebuia să înscrieţi cai numai din şapte curse.

— Păi dacă sunt opt! Nu puteţi să ştergeţi unul cu cerneală roşie?

— Lasă-l aşa, domnule! Poate că am noroc să iasă opt.

Altele, în cursul alergărilor:

— Pe cine ai, dragă, la Austriac, în cursa III-a?

— Pe Panseluţa II-a… Dar tu?

— Eu am pe Fănel. Am auzit vorbindu-se că e grozav!

— Sunt sigură că iese Panseluţa. Cel puţin aşa îmi spune mie

inima…

— Inima e înşelătoare, cherie… Parcă numai o dată ţi-a tras chiulul? Eu am citit în jurnal că Fănel are cele mai multe şanse…

— Regret că trebuie să vă dau o informaţie cu totul neplăcută, – interveni un domn din spatele băncii. N-are să iasă nici Fănel şi nici Panseluţa, pentru motivul foarte puternic că… nu aleargă. Au fost retraşi după ce s-a tipărit programul. Trebuia să consultaţi ultima listă afişată…

Doamnele protestează, se tânguie, apoi oftează lung dar nu pot să se resemneze. E prea importantă suma în joc – aproape un milion – şi prea multe speranţe îşi legaseră de polul sacrificat.

Se aleargă Derby-ul.

Toată suflarea îşi caută loc de unde să poată urmări cursa principală. Învingătorul, un armăsar de mare clasă, soseşte vijelios şi înspumat, la mare distanţă în fruntea plutonului. Urale puternice şi salve de aplauze îl întâmpină de pretutindeni. Le primeşte jockeul, sigur că o părticică i se cuvin şi lui.

Au mai rămas două numere din program. Cei cu austriacele în picioare se tem ca de-o condamnare la muncă silnică.

Se fac profeţii. Se exprimă temeri. Se tratează vânzări integrale sau numai parţiale.

Cei care au câte un cal, regretă că n-au pus măcar câte doi; cei care au înscris doi, regretă că n-au mai adăugat unul; cei cu trei îşi reproşează că au făcut economie unde nu trebuia; iar cei cu patru şi chiar cu cinci, au aerul că jubilează. În fond, se tem şi ei de-o surpriză. În penultima cursă aleargă nu mai puţin de şaisprezece cai, iar în ultima cu doi mai puţini.

Clopoţelul anunţă plecarea cailor în penultima cursă, aceea care va decide soarta a mii de buletine. Tribuna şi incinta hipodromului freamătă ca o mare hârjonită de furtună. Rezultatul e primit ca o lovitură de măciucă…

— Cum de nu l-am pus eu pe Cezar al III-lea?

— Eu am vrut să-l pun, dar parcă mi-a luat necuratul minţile.

Calul victorios e întâmpinat cu ură, deşi i s-ar cuveni admiraţie. Jockeul însă radiază. A câştigat în luptă dârză.

Ultimele socoteli şi le face patronul bufetului, adică singurul care era mai dinainte încredinţat că va câştiga. Dar şi el oftează la urmă:

— Păcat că nu se aleargă Derby-ul în fiecare Duminică!…

LA CURSELE DE TRAP

A treia alergare.

Doi prieteni, unul cu o lungă experienţă în materie, celălalt debutant, examinează lista cailor şi jocheilor şi deci posibilităţile de câştig.

— Uite dragă, zice primul, calul ăsta iese la sigur. Îl cunosc de la debut, am jucat pe el de multe ori şi rar mi s-a întâmplat să mă păcălesc. De data aceasta, mai ales, mergi cu el fără pic de teamă. Am asistat ieri la antrenament şi am constatat că se găseşte mai în formă ca niciodată. Iar antrenorul şi jocheul lui fac parte din elita grajdurilor. Jucând pe ceilalţi trei tovarăşi ai lui, numai o minune şi un noroc orb – al tău sau al proprietarului – îţi poate aduce câştig. Bineînţeles, în cazul acesta câştigul este la înălţimea minunii şi deci a riscului.

Ca să-şi convingă şi mai bine amicul şi să-l iniţieze, îl pune în faţa tabloului care arată numărul biletelor vândute în oraş: Citeşte: *Roibul* 4230, *Stanca* 520, *Pintenogul* 201, *Ghiţă* 0…

— Bietul Ghiţă! exclamă domnul Georgescu, novicele, cu un gând la calul năpăstuit şi cu altul la proprietarul care-i dă grăunţe, sperând şi el într-o minune – şi, în extremis, într-o apropiată valorificare a pielii.

— Te-ai lămurit? îl întreabă domnul Pânzaru, cu aerul omului care dă lecţii şi avertismente. Dacă pontezi pe Roibul o mie de lei, iei sutarul la sigur. În cazul cel mai rău îţi dă miza înapoi. Iar dacă îţi pui mintea cu celelalte gloabe, e ca şi când ai arunca banii în foc.

Domnul Georgescu, debutant la cursele de cai şi foarte simţitor la necazurile oamenilor şi ale dobitoacelor, se hotărăşte pentru… Ghiţă. Decât să rişte o mie de lei ca să câştige o sută, căci în materie de joc, chiar când e vorba de curse, nu poţi fi ferit de surprize, mai bine pontează trei poli pe gloaba ocolită de toată lumea. N-o să afle bietul Ghiţă niciodată de generozitatea domnului Cristache Georgescu din bulevardul Vitan, dar omul milostiv îşi află răsplata în plăcerea cu care face binele.

— Trei poli pe Ghiţă, se adresează el la casă, stârnind hazul casieriţei şi al celor ce au mai auzit. Neavând să-i dea restul la moneda de-o sută, încasatoarea îi propune, în vădită batjocură, să depună şi cei doi poli tot pe numele gloabei.

— Fie! se resemnează domnul Georgescu. Parcă nu e şi Ghiţă tot cal de curse?

— N-ai stofă de jucător! îl mustră şi-l consiliază prietenul care-şi pierduse o parte din avere jucând pe caii favoriţi.

Porneşte cursa. Roibul se încăpăţânează şi nu vrea s-o ia din loc. Se consideră probabil ofensat în tovărăşia unor colegi ignoraţi de onoratul public. Stanca porneşte oarecum mirată şi stingherită că se găseşte în frunte. Pintenogul o urmează de aproape, iar Ghiţă se crede la hamul unui căruţ de lăptar. În cele din urmă se decide şi Roibul.

Goneşte vijelios, o ia înaintea tuturor, dar în dreptul potoului se enervează din nou şi galopează. Onoratul public fluieră şi apostrofează pe jocheu. Stanca şi Roibul, care se găsesc la o sută de metri de ţintă, îşi încordează puterile, în condiţii egale, dar aproape de potou se ciocnesc şi se răstoarnă. Onoratul public face haz de norocul lui Ghiţă, care vine nepăsător şi sigur…

Domnul Pânzaru a pierdut o mie de lei, iar domnul Georgescu a câştigat douăsprezece bilete albastre… Ghiţă a reintrat în favoarea jucătorilor, iar domnul Georgescu e nelipsit de la hipodrom…

CEARTĂ CU NOROC

Madam Cristache plânge fără lacrimi şi sughiţă veritabil.

— Să fie a dracului ursitoarea care mi te-a scos în cale!… Hâc! Că mai bine mă năşteam moartă decât – hâc! – să-mi leg viaţa de-un bărbat nevolnic… Hâc! Am zis şi eu că iau funcţionar la Stat, care o să ajungă într-o bună zi director, sau măcar inspector – hâc! – cu leafă mare şi cu diurnă şi cu învârteli, ca să-mi răzbun sărăcia şi răbdarea de la început – şi când colo… hâc! Uliuuu, să nu crâcneşti, că mă duc la mama şi nu mai viu îndărăt! Se apropie anul de când n-am mai pus hanţă nouă pe mine… Şi-a trebuit să stau de capul tău o lună de zile – hâc! – până să-mi iei două perechi de pantofi… Aşa a fost vorba când m-ai luat de nevastă? Că Ioneasca îşi face rochie în fiecare lună şi are la pantofi şi la pălării de nu le mai ştie numărul… Şi nu le rămâne seară să nu se ducă la restaurant sau la cinematograf – hâc! – iar eu trebuie să mă duc o dată pe săptămână – şi atunci cu grijă mare să nu ieşi din buget… Parcă eu sunt Stat să trăiesc cu buget şi cu articole!

— Păi bine măi nevastă…

— Nu tac – hâc! – şi te rog să nu-ţi deschizi gura! De doisprezece ani de zile mă chinuieşti cu aceeaşi poveste: că asta e leafa şi ăsta e bugetul şi că nu poţi să furi, nici să înşeli şi nici să şperţuieşti… Mai bine ai recunoaşte că nu eşti capabil să-ţi ţii nevasta în rândul celorlalte femei… Că Ionescu spintecă pe dracu în patru şi face rost de bani… Iar tu porţi un costum de haine până se tocesc şi nasturii… Iar pălăria pe care o ai acu miroase a benzină ca un motor… Asta e viaţă? Asta e căsnicie? Dacă mai făceam şi copii – ce-ar mai fi fost de capul nostru? Apăi las' că ştiu ce-am să fac… Până acu am blestemat soarta, am blestemat pe biata mama, am blestemat de mii de ori ziua şi ceasul în care te-am întâlnit, dar de-acuma încolo am să… am să-mi descarc nervii numai în capul tău. Hâc! Uite aşa! Un bărbat care nu e capabil să iasă din leafă nu trebuie să se însoare. Să ofteze zi şi noapte după nevestele altora şi să-şi cureţe singur hainele şi pălăria cu benzină. Ba bine că nu!

Cucoana Matilda se opri brusc. Ion Cristache, cu toate că nu-şi recunoaşte nicio vină în necazurile nevestei, ar vrea s-o mângâie şi să-i dea speranţe în vremuri mai bune, dar se teme de-o izbucnire şi mai aprigă. Şi se teme mai cu seamă să nu-i promită ceva – o plimbare, un teatru, etc. – căci ar însemna să strice echilibrul bugetului. De aceea socoti că e mai prudent să aştepte. Dacă nevastă-sa se porneşte iarăşi pe bocit uscat şi sughiţat, îşi ia pălăria şi pleacă trântind uşa. Iar dacă izbucneşte în lacrimi, o sărută pe păr şi iese fără să trântească uşa. În prezenta lui, cucoana Matilda se crede obligată să consume toată piesa, dar îndată ce rămâne singură scoate un răcnet de fiară rănită – şi apoi vine tăcerea.

Spre bucuria soţului, cucoana Matilda izbuti în sfârşit să dea drumul lacrimilor aducătoare de pace. Domnul Cristache scoase un oftat de uşurare, îşi sărută nevasta numai în gând şi ieşi tiptil, să ia aer şi că caute o soluţie. De doisprezece ani îşi frământă el capul să găsească soluţia unei îndulciri a acestei vieţi încarcerată în cifrele unui buget inflexibil, dar probabil că o să-şi dea sufletul înainte de-a o descoperi. Slujba lui nu-i oferă posibilităţi de „învârteală”; şi chiar dacă i-ar oferi tot n-ar face vreo scofală. E prea cinstit şi prea fricos ca să comită fapte care l-ar pune în conflict şi cu conştiinţa şi cu legea. Vreun fel de negoţ iarăşi n-ar putea să încerce fiindcă n-are capital şi nici pricepere. Iar noroc şi mai puţin. S-a dus o dată la curse şi n-a ghicit niciun cal. A făcut un drum până la Sinaia, drum destul de costisitor pentru finanţele lui, dar nu şi-a aflat picătura de noroc nici la ruletă. Toate numerele i-au fost ostile. A încercat şi la loterie, de trei sau de patru ori, cu acelaşi succes. Nu i-a ieşit nici măcar costul sfertului de loz.

Dar omul nu încetează niciodată să caute şi să spere. Altfel viaţa şi-ar pierde orice sens. Dar ce să mai caute şi ce să mai spere Ion Cristache? Această întrebare îl frământă şi pe el în această seară burnicioasă, de martie, în care şi-a lăsat picioarele să-l ducă fără ţintă. Îşi iubeşte soţia şi ar vrea să-i satisfacă unele dorinţe foarte fireşti la o femeie tânără. Dar cum? De unde bani? Ce să mai încerce?

Obosit de atâtea gânduri încrucişate şi cu sacul speranţelor sleit de anticipări pesimiste, vru să intre într-o cârciumă ca să bea un pahar de vin şi să-şi aprindă ultima dintre ţigările – şase – destinate unei zile. Dar nimeri pe uşa de alături, în biroul unei subcolecturi. Simte amar sub limbă şi vrea să iasă trântind uşa. Ceva mai tare decât voinţa lui îl ţintuieşte însă pe loc. Mâna intră automat în buzunarul cu portofelul iar o voce pe care nu şi-o recunoaşte se adresează duşmănos vânzătoarei de lozuri:

— Un sfert care să nu aibă nici pe 3 şi nici pe 13! (Trei este numărul urât de nevastă-sa, căci îi aminteşte ziua în care s-au cunoscut, iar 13 – numărul ocolit de 90 la sută din suflarea

omenească).

Vârî biletul în buzunar, aşa cum ar fi vârât sentinţa unui proces pierdut, şi se înapoiază acasă torturat de spărtura făcută în buget. Primul buget alcătuit fără *„Cheltuieli diverse”* şi fără *„Fond pentru deschidere de credite”*. Cucoana Matilda îşi dregea un ciorap şi asculta muzică din haut-parleur.

— Am luat un sfert de loz! – i se adresă Cristache, cu gura celui ce a săvârşit o crimă. Şi-i aruncă plicul cu dovada delictului. Nevasta îl privi o clipă, neîncrezătoare, apoi scoase înfrigurată, lozul. Deodată faţa-i luă o paloare de cadavru şi ochii i se transformară în suliţe otrăvite:

— Mizerabile, ţi-ai bătut joc de mine! De-acuma s-a isprăvit! Ori te înşel, ori divorţez!

Şi vru să leşine. Dar îşi luă repede seama şi preferă să plângă. Erau lacrimi de căinţă, îşi iubea şi ea soţul şi rostise ameninţări care-i sfredeleau sufletul.

Ion Cristache îşi aruncă privirea pe biletul Loteriei şi citi tare:

— Trei sute treisprezece mii, două sute treisprezece!

Apoi avu răbdarea să adune cele şase cifre din care se compunea numărul – şi când constată că-i iese în cale un al treilea 13, izbucni într-un râs formidabil. Un râs de pactizare definitivă cu soarta. Cucoana Matilda, dându-şi seama că soţul a cumpărat lozul fără să se uite la număr, se molipsi şi ea. Împăcarea veni spontan şi plină de duioşie. Iertară şi pe funcţionara care luase lozul la întâmplare. Dacă nu e noroc – nu e!

NOROC ŞĂGALNIC

În drumurile sale de vacanţă, prin frumoasele ţinuturi ale Ardealului, un ziarist bucureştean se abate şi pe la Brad pentru a vizita minele de aur din partea locului. Primele iniţieri le primeşte de la unul din directorii locali ai societăţii respective. Din cele auzite, gazetarul, care cunoştea din istoria aurului atât cât îi trebuia, reţine, pentru un eventual reportaj, mai mult elementele de anecdotă. Sesizând gândul vizitatorului, directorul, un ardelean cu humor, pasăre rară, îi povesteşte cu amănuntul diversele mijloace imaginate de unii lucrători pentru a se împărtăşi şi ei, măcar cât de cât, din minereul mai bogat în aur. Bineînţeles, societatea şi-a luat riguroase măsuri de apărare, iar cei bănuiţi sunt cercetaţi la ieşire şi nu prea e chip de scăpare.

— Dar cu… vizitatorii cum procedaţi? – întreabă gazetarul – din simplă curiozitate profesională, sau numai aşa ca să prelungească hazul. Ori, poate, ca să plaseze o răutate. Directorul tuşeşte

ştrengăreşte şi-i răspunde cu aere de poliţist:

— Pe vizitatori nu-i cercetăm; în schimb, îi supraveghem mai de aproape…

Gazetarul râse ca de-o glumă reuşită şi îşi puse ceva în gând.

Urmează partea întâia din program: vizitarea instalaţiilor de la suprafaţă.

În tovărăşia unui tânăr inginer din serviciul societăţii, ziaristul ia cunoştinţă de toată filiera prin care trec bolovanii de pământ aduşi cu vagonetele din adâncime, până se transformă în drugi de aur rafinat după metodele cele mai moderne. Vizitează şi cantina muncitorilor, cartierul locuinţelor, biblioteca, depozitul de aprovizionare al întregului personal, muzeul, etc., etc. Momentul cel mai emoţionant al primei părţi din program, a fost, bineînţeles, când a asistat la cântărirea şi aşezarea nobilului metal în casa de bani.

Urmează partea a doua, cea mai obositoare dar şi cea mai interesantă: vizitarea minelor.

Îmbrăcat în costum de miner şi întovărăşit de acelaşi inginer, gazetarul se strecoară prin scobiturile fără sfârşit, făcute în adâncul pământului de robii celui mai puternic şi mai necontestat stăpân al omenirii: aurul. Asudă, gâfâie, urcă sau coboară scările dintre „etaje”, se fereşte să nu facă vreo călcătură care i-ar aduce neplăceri – cel puţin – şi ascultă explicaţiile inginerului. Îl mai preocupă însă şi altceva. Şi-a pus în gând să dovedească directorului cu care a stat de vorbă, că un vizitator, dacă vrea, poate să-şi facă rost de câteva grame de aur, fără să fie câtuşi de puţin bănuit.

Mereu cu ochii după preţiosul metal, zăreşte în sfârşit într-un ungher, ceva strălucitor. Mai strălucitor decât toate mostrele de minereu mai bogat în aur, pe care i le arătase însoţitorul. Se face că i s-a dezlegat cureaua de la un bocanc şi izbuteşte să vâre în buzunar bulgărele pe care îl socotea aur amestecat cu foarte puţin pământ. Imediat după ieşirea din mână se duce de-a dreptul la director, cu aerul copilului fericit că a descoperit borcanul cu dulceaţă.

— Domnule director, după cât bănuiesc, societatea proprietară a acestor pământuri mai mult sau mai puţin aurifere, nu şi-a făcut încă bunul obicei să ofere vizitatorilor o cât de mică amintire…

— Am înţeles: măcar… un grămuleţ de aur.

— Măcar atât, domnule director!

— Domnii vizitatori să vină cu aprobare de la Banca Naţională şi la noi vor găsi bunăvoinţă – pentru orice cantitate, nu numai pentru un gram…

— Am înţeles… Dar dacă vizitatorul, în ciuda riguroaselor măsuri de supraveghere, pentru care aţi avut delicateţea să mă preveniţi, a izbutit totuşi să-şi facă singur rost de-o mică… amintire?

Om subţire, directorul se găsi oarecum în încurcătură.

— Cu dumneavoastră putem să ne îngăduim o mică îndulcire a regulamentului, zise el râzând acru şi fără să-şi precizeze intenţiile.

Radios, gazetarul scoate trofeul din buzunar şi-l pune pe birou. Era convins că… dăruieşte societăţii cel puţin cincizeci de grame de aur, aşa de frumos strălucea bucata de minereu descoperită de el.

— Domnule director, am vrut numai să vă dovedesc că n-am fost suficient supravegheat… Şi că, oricum, sunt un om norocos… Ce ziceţi?

Dar directorul râdea cu mare poftă: vizitatorul fusese păcălit de chiar norocul cu care se făleа. „Aurul” pe care îl găsise nu era altceva decât… pirită goală.

CÂND N-AI RĂBDARE…

Unii oameni au curajul perseverării. Ei merg pe un drum – în ciuda tuturor obstacolelor întâmpinate. La capătul acestui drum vor urca pe culmea ţintită sau se vor prăvăli mai jos de unde au plecat. Şi într-un caz şi în celălalt, ei se vor putea mândri cu voinţa lor neînfrânată de vânturi protivnice.

Alţi oameni se poticnesc de prima decepţie mai descurajatoare – şi renunţă să încerce mai departe. Căile acestora nu încalcă niciodată hotarele tragicului, dar nici pe acelea ale satisfacţiei dăruită de-o biruinţă câştigată anevoios. Renunţarea lor nu vine însă dintr-o teamă exagerată; ea este expresia unui temperament echilibrat. Resemnarea însăşi e un act de mare curaj.

Se găsesc însă şi destui indivizi care nu posedă nici curajul perseverării şi nici pe acel al renunţării. Şi ei urmăresc un ţel precis, dar voinţa lor nu e capabilă să se angajeze definitiv pe o cale unică. Şi nu le îngăduie să renunţe şi să se resemneze. Apucă azi pe-un drum, ca mâine să-l schimbe, iar peste câteva zile să încerce pe un al treilea. Aceştia riscă să rămână toată viaţa cu dorurile în suferinţă.

Subsemnatul, după cât mă cunosc, cred că fac parte din categoria celor care au curajul să renunţe şi să se resemneze. Când mă urc de pildă pe munte am uneori poftă să mă transform în alpinist şi să-mi risc oasele pe stânci vrăjmaşe, dar când mă gândesc că preţul acestei vitejii inutile ar putea să fie prea mare, renunţ şi mă mulţumesc că am avut posibilitatea să privesc aceste stânci din imediată apropiere. Dacă întâmplarea îmi scoate în cale o femeie frumoasă şi inteligentă – pasăre rară! – primul gând mă îndeamnă s-o cuceresc. Îndată însă ce-mi dau seama că lupta va fi lungă şi şansele problematice, renunţ şi caut altă femeie mai puţin frumoasă şi mai puţin inteligentă, dar care să zică „da” înainte de a treia somaţie.

O singură dată mi-am învins firea mea atât de echilibrată, dar

această biruinţă m-a costat cam multişor. Să vedeţi cum.

Se împlinesc vreo şase ani de zile de când sacrific în fiecare lună câte două sute de lei pentru ademenirea acelui făt-frumos care se cheamă Noroc. Cu alte cuvinte, joc la Loterie. Mi-am legat speranţele de-un singur număr, contrar regulii pe care o urmez atunci când intru în Cazinoul din Monte-Carlo, sau în cel din Baden. (Alte cazinouri n-am vizitat). Ce mi-am zis: dacă domnul Noroc vrea să mă atingă măcar cu vârful degetelor, are să-i fie indiferent cu care număr îl solicit. După vreun an de zile, de sacrificii zadarnice şi de speranţe în fiecare luna, am vrut să renunţ. Ajunsesem la limita îngăduită de temperamentul meu. Dar n-am renunţat. Ce mi-am zis: îşi mai iese omul şi din fire câteodată! Mai ales când i se flutură pe la nas perspectiva titlului de milionar.

N-am renunţat nici după al doilea an, nici după al treilea, nici după al cincilea. Şi bineînţeles că nici numărul nu l-am schimbat. M-am războit cu mine însumi, încăpăţânându-mă să cred că într-o bună zi toată ţara îmi va admira mutra fericită, în coloanele marilor cotidiane. E drept însă că mi-am mai redus din pretenţii… De la un milion şi jumătate, adică un sfert din lozul cel mare, coborâsem la o sută de mii… Numai să iasă odată! Dar de ieşit nici pomeneală. Parcă numărul meu ar fi fost ciumat. Fiecare tragere îmi aducea altă serie de peri albi, dar nicio atenţie cât de mică a Norocului.

În ajunul ultimei trageri, ce mi-am zis: îşi schimbă omul nevasta, îşi schimbă religia, îşi schimbă cetăţenia, ba chiar şi unele moravuri; – de ce n-aş schimba şi eu numărul lozului?! M-am cununat cu el? Sau mă obligă vreo lege să-mi irosesc bănuţii şi să-mi tocesc nervii pe aceste şase cifre?

Şi l-am schimbat…

Nu mai spun care a fost rezultatul acestei schimbări, că-mi face rău… Vă pot povesti însă păţania altuia, de care mi-am adus aminte abia după ultima tragere a Loteriei, când nu putea să-mi mai folosească la nimic. Cică un călugăr catolic, cu veleităţi de episcop, a tot aşteptat să capete acest rang, până i-a albit părul. Dacă a văzut şi-a văzut că cei de la Vatican se îndărătnicesc să-l socoată mereu „bun în grad”, a trecut la ortodoxism. Era element de valoare şi spera că la vecini va dobândi mai curând cârja episcopală. Cum s-a întâmplat însă, că numai la un ceas după ce el a semnat actul de trădare, a primit ştire de la Roma că a fost ales… cardinal.

PARABOLE

CELE TREI SFATURI

Un om bogat foarte, simţind că i se apropie sfârşitul, a chemat lângă sine pe unicu-i fiu şi moştenitor şi astfel i-a grăit:

— Fiul meu, sorocul a sosit şi moartea nu va mai zăbovi. Voi fi chemat în curând, poate chiar astăzi înainte de-a apune soarele, ca să dau seamă pentru faptele săvârşite în viaţa aceasta. Din tot ce am agonisit, nimic nu voi lua cu mine. Toate avuţiile mele îţi vor rămâne întregi şi slobod eşti să faci cu ele ceea ce vei socoti cu cale. Îngăduie-mi însă, ca părinte al tău, să-ţi las numai trei sfaturi, ca trei porunci, dar pe care să nu le calci cu niciun preţ. Eşti tânăr şi cu totul neîncercat în ale vieţii, aşa că poruncile pe care ţi le dau cu limbă de moarte, ar putea să-ţi fie de folos. N-ai călcat niciodată cuvântul meu şi deci îndoială nu am că mă vei asculta.

Întâia poruncă. Vei fi poftit de către alţi tineri la petreceri cu băutură – şi tu nu vei putea să te împotriveşti. Şi nici nu-ţi cer să te împotriveşti. Tinereţea are şi ea drepturile ei. Nu te vei duce, însă, la locul rânduit pentru o astfel de petrecere, decât cu trei ceasuri în urma celorlalţi…

A doua poruncă. Va veni vremea să-ţi iei femeie, după lege. Slobod eşti să ţi-o alegi după cum te îndeamnă ochiul şi inima. Şi numai când te vor îndemna ochii şi inima. Să nu-i mărturiseşti însă hotărârea ta cea mare decât la ea acasă, dimineaţa, când ceasul va fi la şase…

A treia poruncă. De te va îndemna cugetul să joci cărţi şi-ţi vei da seama că ispitirea întrece vrerea ta, nu te împotrivi până la urmă, căci e greu să lupţi cu diavolul care te îndeamnă. Să nu joci însă niciodată decât cu jucătorul cel mai meşter…

Acestea grăind şi altele încă pentru despărţirea cea fără întoarcere, a sosit clipa cea din urmă şi bogatul acela şi-a dat sfârşitul cel de obşte.

Trecând vremea cea rânduită pentru întristare, au venit prietenii şi l-au poftit pe tânăr la petrecere cu băutură beţivă. Dar tânărul, aducându-şi aminte de porunca tatălui său, s-a dus la locul sorocit, cu trei ceasuri zăbavă. A găsit însă porci şi draci în chip de oameni, aşa de urât arătau prietenii ameţiţi de băutură. Şi hotărârea tânărului bogat aceasta a fost: să nu pună niciodată băutură beţivă pe limbă.

Altădată, nu mult după aceea, a cunoscut el o femeie care juca la teatru. Şi aşa i s-a părut de rumenă şi de frumoasă, că n-a mai fost chip să-şi mute gândul de la ea. Când şi-a dat seama că nu mai poate

lupta împotriva inimii, s-a hotărât să-i mărturisească focul şi s-o roage să-i fie soţie legitimă.

Şi iarăşi şi-a adus aminte de poruncile tatălui său şi a purces la femeia aceea ca să-i ceară mâna, când erau ceasurile şase de dimineaţă. Şi cu mare greutate a izbutit să pătrundă în cămările ei. Dar în loc de femeia tânără şi plină de graţii, cu corp frumos şi cu faţa ca trandafirul în tulpină, pe care o cunoscuse la teatru şi pe stradă, a găsit o stârpitură cu două fire de păr în cap, cu obrajii gălbejiţi, cu gura largă şi cu buzele veştede… A privit-o scârbit foarte şi a plecat mulţumit c-a dat ascultare şi acestei porunci a tatălui său.

Într-una din zile, intrând acel tânăr în club, a fost poftit să joace cărţi, ştiut fiind că avuţie multă a moştenit. Şi întrebând el care este jucătorul cel mai temut, şi-a arătat dorinţa să se măsoare cu acesta, mirat însuşi de porunca tatălui său, căci mai la îndemână i-ar fi norocul jucând cu cel mai prost.

Pe când se aflau în toiul jocului, fiind tânărul în mare mirare pentru priceperea celui cu care îşi încerca norocul, l-a întrebat pe acela dacă a izbutit să-şi adune multă avuţie. Iar jucătorul cel mare i-a răspuns că a pierdut la cărţi toată bogăţia moştenită de la părinţi şi de la un unchi al său, iar acum joacă din zestrea soţiei…

Auzind acestea, tânărul cel bogat a fost cuprins de mirare şi de spaimă. Şi a gândit întru sine: „Dacă jucătorul cel mai mare nu poate să câştige la jocul de cărţi, aceasta înseamnă că nimeni nu câştigă, deci cu atât mai puţin un începător ca mine…” Şi hotărârea i-a fost să nu mai joace niciodată.

Cine are urechi de auzit – să audă.

MOARTEA PACĂTOSULUI

Eram trei: nevasta, scatiul şi subsemnatul. Fiecare cu atribuţiile lui bine definite. Nici eu nu făceam pe scatiul, nici scatiul pe scriitorul, – şi niciunul din noi amândoi nu ne amestecam în treburile stăpânei casei. După cum nici stăpâna casei nu încerca să cânte în locul scatiului sau să încalce drepturile şi datoriile soţului. Din care pricină, pacea şi buna înţelegere domneau în mica mea gospodărie. Cum însă nu-i nimic în lumea aceasta, care să dureze la infinit, a sosit şi ziua fatală, când buna rânduială din cuibul meu trebuia să ia sfârşit.

În ziua aceea, am întâlnit o pisică, probabil fără stăpân, murdară şi moartă de ogârjită. M-am oprit ca să-i grăiesc un cuvânt de mângâiere, iar ea, biata mâţă, nemaiputând să miaune, m-a privit jalnic, cu ochii-i în care abia mai pâlpâia un strop de viaţă şi şi-a frecat urechiuşele de picioarele mele. Am înţeles că-i e foame, îi e frig şi n-are unde să-şi plece capul.

Mi s-a făcut milă de ea şi am dus-o acasă.

La vederea pisicii, păsărica din colivie a scos un ţipăt de alarmă, dar soţia s-a bucurat că are prilejul să facă bine unei vietăţi nenorocite. A ospătat-o cu carne şi cu lapte, apoi a îmbăiat-o şi a poftit-o să se considere ca la ea acasă.

Timp de două zile, Margareta – aşa o botezase nevastă-mea – n-a făcut altceva decât să mănânce şi să doarmă. Apoi, întremată şi familiarizată cu noua stare de lucruri, a început să-şi ia nasul la purtare şi să-şi vâre coada unde nu se cădea.

I-am dat să priceapă că nu-i pretind altceva, în schimbul ospitalităţii, decât să mănânce, bineînţeles ceea ce i se va oferi, să stea pe coadă, să asculte cântecele scatiului şi să doarmă unde-i va plăcea şi cât va simţi trebuinţă. De şoareci, n-avea să ducă vreo grijă, căci la etajul al şaptelea, unde aveam locuinţa, aceste lighioane spurcate nu-şi pot face sălaş.

Drept răspuns, Margareta şi-a răsucit coada, apoi a trântit-o pe covor şi a căscat obraznic. După aceea, s-a urcat pe birou, şi-a vârât laba în călimară şi mi-a mâzgălit o pagină întreagă de manuscris.

— Zât!

M-a privit duşmănos, sigură totuşi că a făcut un lucru nepermis, şi a zbughit-o în bucătărie. Nu ca să mănânce, căci era arhisătulă, ci ca să strice.

Ce să vă spun? Îmi adusesem un duşman în casă. Şi un încurcă-lume. Îmi răvăşea hârtiile de pe birou, se amesteca la bucătărie şi dădea iama prin cămară. Nu era zi în care să nu spargă o farfurie, o ceaşcă sau un pahar, să nu-şi vâre mustăţile prin cratiţe şi să nu se creadă capabilă a-mi ţine locul la birou.

Am certat-o, am mai urecheat-o, i-am amintit că se cuvine să-mi fie recunoscătoare, dar degeaba. Am încercat, apoi, să-i consider purtarea ca a unui copil răsfăţat, lucru tras de păr, căci Margareta trecuse demult de vârsta copilăriei. Îmi era, aşadar, duşmană aprigă şi pe faţă.

— Tu ai oploşit-o! – mă învinuia nevastă-mea, atunci când Margareta o făcea mai de oaie.

Dar nicio clipă nu se gândea serios, să alunge pe dracu din casă. Şi nici eu. Ne era teamă că o vor tărbăci câinii, că va încăpea pe mâna unor oameni răi, sau, ceea ce era mai de aşteptat, că va muri de mizerie pe drumuri. Ne-am închipuit că avem un copil rău, sau o rudă nerecunoscătoare, aşa cum se găsesc prin atâtea case, şi am lăsat-o să-şi facă mendrele.

O satisfacţie, ca o răzbunare, însă, tot aveam. Ceasuri întregi pândea Margareta, cu ochii la colivie, ca să profite de vreo imprudenţă a scatiului, dar fără folos îi era atâta amar de răbdare obositoare. Căci, păsărica, speriată la început, îndată ce şi-a dat seama că e în afară de orice pericol, sau că pisica e o mare melomană şi

nimic altceva, şi-a văzut mai departe de cântecele şi de zburdălniciile ei. Uneori, scoasă din fire, Margareta încerca să se caţere pe pereţi, ca la urmă să miorlăie neputincioasă şi să stupească în direcţia coliviei.

Aseară, când m-am înapoiat din oraş, am găsit pe tovarăşa mea bocind în faţa rămăşiţelor pământeşti ale Margaretei. Răul şi nesăţiosul dobitoc îşi vârâse capul în borcanul cu unt şi, neizbutind să şi-l mai scoată, murise asfixiat…

— Aşa isprăvesc răii şi nerecunoscătorii, zic eu ca o consolare. Păcat, însă, de atâta unt pierdut… Ticăloasa! Nici moartea n-a vrut să-i fie fără pagubă pentru cei ce i-au făcut bine.

AŞA E LUMEA…

Un moşneag avea o babă, – lucru destul de obişnuit; dar moşneagul şi cu baba despre care e vorba, ajunseseră la adânci bătrâneţe fără să cunoască sfada şi neînţelegerea în căsuţa lor, ceea ce nu se întâmplă prea des pe acest pământ. Mai ales când e şi sărăcia la mijloc. Căci, unde e sărăcie lucie, aşa cum era în casa moşneagului şi a babei, cu greu pot fi înlăturate pricinile de ceartă şi de neînţelegere.

O văcuşoară cu lapte, însă, nicicând n-a lipsit de la casa acestei fericite perechi. Neavând alte griji şi angarale, bătrânii se învârteau toată ziua pe lângă vacă. Şi cum vaca se hrănea cu alte feluri de mâncare decât ei, nimic nu lipsea dobitocului. Moşul o ducea la păscut, sau îi aducea buruieni acasă, iar baba purta de grijă să aibă sare şi apă de ajuns. Şi era aşa de recunoscătoare Joiţa, – aşa o chema pe văcuţă – că masa unchiaşilor era totdeauna îndestulată cu lapte şi cu unt. Încât, nici din partea bunului dobitoc n-aveau bătrânii vreo supărare.

Fericirea aceasta liniştită, dorită adesea chiar de sătenii cei mai cu stare din acel sat, a fost curmată de moartea bătrânei. În zadar se rugase moşul, Celui de Sus, ca să moară întâi el, că Dumnezeu, în înţelepciunea lui, a ascultat rugăciunea babei. Fiindcă şi bătrâna, la rândul ei, se rugase ca moşul şi vaca să moară în urma dânsei.

Durerea a fost grozavă pentru unchiaşul rămas stingher. Din clipa în care baba a închis ochii şi până a fost acoperită cu ţărână, bătrânul n-a mai încetat cu plânsul şi cu văicărelile. Ba nici după înmormântare n-a vrut să se domolească. Atunci, au sărit vecinii şi alţi săteni, cu gura, şi l-au sfătuit fel şi chip să se obişnuiască de-acuma cu plecarea fără întoarcere, a aceleia ce i-a fost atât de bună tovarăşă. Dar bătrânul să-i asculte – ba. Până ce s-au găsit unii mai vicleni şi mai lipicioşi la vorbă, care i-au zis:

— Nu te mai prăpădi atâta, măi moşule, că-ţi găsim noi altă babă… Parcă nu sunt destule în satul nostru şi prin satele vecine?

Şi a chibzuit moşul că sfatul nu-i de lepădat… Vaca trebuie mulsă şi la foc se cade să fiarbă ceva, iar baba lui nu-i chip să se mai întoarcă, oricât ar plânge-o şi ar striga-o. Cel mult în vis dacă s-ar mai putea întâlni.

Şi a încetat de a mai plânge, mulţumind lui Dumnezeu că trăieşte într-un sat de oameni buni şi milostivi. Ba, în aşteptarea unei babe noi, a început să-şi facă uitare de cea moartă.

S-a întâmplat însă că, până să se înhăiteze moşul cu altă babă, mai ales că doliul nu-i dădea voie să se grăbească, a răposat şi vaca. Şi iarăşi s-a pornit bătrânul pe bocit, însă nu chiar aşa să-şi rupă băierile inimii, fiind sigur că satul îi va face rost de altă vacă. Dar, parcă toată lumea surzise. Nici măcar vecinii nu-l auzeau.

Dacă a văzut aşa, a înteţit moşul tânguirile însă fără să izbutească a mişca inima cuiva. Când a fost vorba de babă, tot satul s-a oferit să-i găsească; dar când a rămas fără vacă, nici măcar o vorbă de mângâiere nu şi-a auzit. Fiindcă aşa e omul: dacă nu-l costă nimic, te ajută bucuros; dar îndată ce va trebui să dea un gologan sau un capăt de aţă, n-aude şi nici nu vede.

Când şi-a dat seama cum stau lucrurile, s-a lipsit moşul şi de-o nouă însurătoare, cu multă părere de rău că s-a gândit la o astfel de treabă, şi s-a hotărât să aştepte cu răbdare ceasul în care va binevoi Dumnezeu să se întâlnească iarăşi cu baba. Şi – poate – şi cu vaca.

CALEA DE MIJLOC

Cunosc doi prieteni buni, amândoi funcţionari la stat, care stârnesc admiraţia colegilor prin felul cum înţeleg ei să cultive cea mai sfântă legătură dintre oameni. S-ar putea zice că în trupurile lor sălăşluieşte un singur suflet. Toate neînţelegerile care la un moment dat survin în relaţiile lor, nu durează mai mult de câteva minute. Când are unul bani, celălalt nu se poate plânge că n-are de unde să împrumute. Când unul e forţat să lipsească de la birou, celălalt lucrează dublu, bucuros că are prilejul să-şi arate şi în acest chip sentimentele pe care le nutreşte pentru colegul şi prietenul său. Tot cedând reciproc, au ajuns să-şi niveleze caracterele, să aibă aceleaşi preferinţe pentru mâncare, pentru spectacole, pentru cărţi, etc. Şi-au împrumutat şi felul de a vorbi, de a râde, de-a umbla, încât, cine nu-i cunoaşte ar putea să jure că sunt fraţi de sânge.

Totuşi există un lucru asupra căruia nu s-au putut pune de acord niciodată în cursul prieteniei lor, care durează de aproape zece ani. Unuia îi place să se urce pe munte, să se caţere ca o pisică pe stânci abrupte, să se expună la cele mai mari pericole de schilodire şi de moarte şi apoi să se laude o săptămână întreagă, pentru aceste eroice

aventuri. Celălalt însă nu vrea să vadă muntele decât de la poale şi cât mai de la distanţă. Are argumentele lui de fier, din care nu l-au putut clinti cu o iotă contra-argumentele bunului său prieten. Frumuseţea unei păduri, zice el, e în vârful copacilor; de ce dar, după ce ai admirat de departe uriaşul covor de frunziş scăldat în soare sau umbrit de nori şi ondulat de vânt, să porneşti în căutarea scorburilor şi a buturugilor? O stâncă uriaşă, privită de la poale, îţi dă o noţiune mai exactă asupra măreţiei naturii; atunci însă când te apropii de ea şi o pipăi cu mâinile, nu mai ai în faţă decât o piatră informă, sluţită de ploi, de cutremure şi de bătrâneţe.

În fiecare sâmbătă după-amiază se urcă amândoi în tren, cu destinaţia Sinaia, Buşteni sau Predeal. Unul în haine de stradă, celălalt în costum de alpinist veritabil. După ce se coboară din tren, primul rămâne să admire Cumpătul, Valea Rea, Vârful cu Dor sau stâncile Jepilor, din şoseaua naţională, iar celălalt se duce să le cerceteze la faţa locului.

Când se revăd, sunt de plâns amândoi. Prietenul cu înclinări contemplative, e buhăit de somn şi nemişcare, a mai adăugat o jumătate de kilogram de osânză şi arată mai obosit ca după o zi de muncă încordată la birou. Iar alpinistul face impresia unui sclav liberat din iadul unei galere, în care vâslise o viaţă întreagă, sau a unui câine scăpat ca vai de el dintr-o luptă cu lupul. Murdar peste tot, cu obrajii zgâriaţi, cu nasul însângerat, bandajat la cap sau la o mână, cu picioare de împrumut, dar vesel nevoie mare că a mai adăugat încă o ispravă la activul lui plin de fapte eroice: a izbutit să se caţere pe un vârf, spre marea dezamăgire a arhanghelului Mihail, care îl aştepta să-l prindă în braţe la cea mai mică alunecare sau neatenţie.

Unul din ei, cu toate că e tânăr, suferă de obezitate; celălalt – nu mai are niciun os nevătămat.

Care e mai deştept din amândoi? Şi pe care vreţi să-l imitaţi? Nu sunteţi de părere că dacă aceşti buni prieteni, ar adopta calea de mijloc, s-ar putea bucura de priveliştea muntelui fără ca unul să se îngraşe şi celălalt să se schilodească?

POVESTE VECHE

Un biet om, biruit în lupta pentru existenţă, bate într-o zi la poarta unei mănăstiri din Tebaida Egiptului.

— Cine eşti şi ce necaz te aduce în sărăcia acestui schit? îl întreabă un glas de dincolo de poartă.

— Fiinţă omenească sunt şi sărăcia voastră nu mă înspăimântă. Mă simt neputincios pentru viaţa din lume şi vreau să încep una nouă, în liniştea pustiei…

— Liniştea pustiei se aseamănă cu faţa mărilor frământate în adâncuri… Dar dacă vrei să încerci, fii binevenit şi Domnul să-ţi fie într-ajutor.

Poarta grea a schitului vestit în tot Egiptul pentru nevoinţele călugărilor dintr-însul, se deschide larg şi noul aspirant la cele bune şi la cele anevoioase ale singurătăţii păşeşte înăuntru, aşa cum ar fi păşit în alt tărâm.

Este condus la stareţ. Mai-marele mănăstirii, cunoscând din lungă experienţă sufletul omenesc, nu i-a pus nicio întrebare şi nu i-a dat niciun sfat. În privirea noului venit se citea destul de lămurit şi pricina care l-a gonit în pustie şi hotărârea de a se supune legilor sihăstriei. L-a ospătat cu pâine uscată şi cu legume fierte şi apoi l-a încredinţat unui bătrân duhovnic, ca să-şi facă ucenicia.

Când a sosit la chilia duhovnicului, împreună cu trimisul stareţului, bătrânul tocmai împletea o frânghie. L-a primit fără să-i adreseze vreun cuvânt şi l-a poftit prin semne să ia loc pe o buturugă uscată din apropiere. Apoi şi-a continuat lucrul. Sforile din care împletea frânghia, fiind scurte, şi cea mai mare parte fiind împletite, a ajuns repede la capăt. Novicele, nerăbdător să audă cuvinte de încurajare şi de învăţătură din partea duhovnicului, a rămas foarte uimit când a văzut pe bătrân despletind frânghia şi reluând lucrul de la început, în aceeaşi tăcere de până aci.

— E scrântit moşneagul! şi-a zis el, neînţelegând pricina pentru care stareţul nu l-a încredinţat unui călugăr în toate minţile.

A vrut să se ridice şi să vorbească, dar unchiaşul i-a făcut semn de aspră poruncă să tacă şi să rămână pe loc.

Seara, după ce s-au ospătat cu puţină pâine uscată şi cu fructe, bătrânul şi-a făcut rugăciunea şi s-a aşezat din nou la împletit frânghia, în tăcere necurmată. Ajungând la capătul sforilor, cu toate că dădea semne de oboseală, a stricat iarăşi lucrul şi iarăşi a luat-o de la început… Până ce l-a ajuns osteneala şi somnul şi a adormit cu capul rezemat de-un butucel.

Dimineaţa, sihastrul şi-a făcut rugăciunea şi s-a pregătit să meargă la sfânta liturghie. Înainte de-a pleca a dat poruncă ucenicului să răsădească la spatele chiliei câteva fire de legume, dar nu aşa cum se obişnuieşte de când lumea şi pământul, ci cu frunzele în jos…

— E nebun de-a binelea! a gândit ucenicul cel nou. Unde s-au mai văzut plante sădite cu rădăcina în sus?!

N-a îndrăznit să scoată vreun cuvânt protivnic, dar a sădit legumele cu rădăcina în pământ, le-a muşuroit frumos şi le-a udat după cuviinţă.

— Ştiam şi eu cum să sădesc legumele, a deschis bătrânul vorba, când s-a întors de la biserică, dar am vrut să văd în ce măsură eşti în stare să asculţi de poruncile celor mai mari… Frăţia ta ai plecat din

lume ca să-ţi afli pacea în pustie, dar să ştii de la mine că fără supunere către cei mai mari, fără muncă necurmată şi fără strajă la gură, nu vei găsi nici în mănăstire ceea ce cauţi…

CAZONE

ORDONANŢA

— Ioane!
— Ordonaţi, coniţă!
— O să te ia dracu'…
— O să mă ia, coniţă.
— Şi ştii pentru ce?
— Ştiu, coniţă, se poate să nu ştiu?
— Pentru ce, mă rog?
— Pentru… c-aşa ordonaţi 'mneavoastră.
— Faci pe şiretul, dar să ştii că eşti un mare guguman!
— Sunt, coniţă, cum să nu fiu!
— Prost, ori şiret?
— Cum ordonaţi 'mneavoastră.
— Spune drept: nu te simţi cu vreo muscă pe chipiu?
— Ba mă simt, coniţă, de ce să nu mă simt?
— Ai curaj şi mărturiseşte…
— Păi nu sunt eu vinovat, coniţă!
— Dar cine, mă rog? Paşa de la Vidin?
— Coniţă, eu crez că numai primăria e de vină…
— Hei! Visezi ori ai înnebunit?
— Cum ordonaţi 'mneavoastră, coniţă, dar să ştiţi că nu spui minciuni. Că dacă primăria dregea trotalu' mai demult, nu cădeam şi nu spărgeam nimic…
— Aha! Asta n-o ştiam. Spune drept, ce-ai spart?
— Apăi… mai mult nimic, coniţă. Uite… capu' era să mi-l sparg.
— Şi capul înseamnă la tine „mai mult nimic".
— Cum ordonaţi 'mneavoastră.
— Ce-ai spart, mincinosule?
— Coniţă, să mă bateţi, să mă omorâţi, – şi nu vă spui. Mi-e ruşine, că mănânc pâine de la 'mneavoastră… Mai bine întrebaţi pe gardian.
— Cheamă-l încoace!
— Eu… o să-l chem, coniţă, dar mă tem că n-o să vie. E plecat în permisie de boală.
— Concediu medical, prostule, nu permisie de boală.
— Cum ordonaţi 'mneavoastră, da' eu ştiu bine că-n permisie a plecat.
— Ce-ai spart, ticălosule?
— N-am spart nimic, coniţă… M-a luat gura pe dinainte… Da' să

ştiţi că tot primăria e de vină.

— Am să te dau pe mâna domnului căpitan…

— S-trăiţi, coniţă, don căpitan nu vine la masă. Are treabă la companie.

— Las' că o să spui tu! Dar cu… ouăle ce s-a întâmplat? Tot primăria e de vină?

— Care ouă, coniţă?

— Nu mai face pe idiotul, că iei şi bătaie şi închisoare. Mai bine spune cinstit: uite, coniţă, le-am mâncat – ori le-am spart – şi vă rog să mă iertaţi.

— Iertaţi-mă, coniţă, da' să ştiţi că nici nu le-am mâncat şi nici nu le-am spart…

— Atunci – le-ai vândut ca să te cinsteşti cu bucătăreasa avocatului…

— Coniţă, să mă bată Dumnezeu dacă…

— Idiotule! Hoţ de ouă! Am să-l rog pe domnul căpitan să te trimită înapoi la regiment. Să faci la instrucţie până te-o lua aghiuţă.

— Pentru zece ouă, coniţă?…

LA CERCUL DE RECRUTARE

Mii de oameni, majoritatea din clasa de jos, au venit fără ordin formal, deci numai după zvon, să se intereseze dacă să plece îndată la unităţi, sau să aştepte poruncă scrisă. Un plutonier chipeş are sarcina să dea lămuririle de trebuinţă. Vorba lui sună rar şi răspicat, fără putinţă de răstălmăcire, însă, din pricina unui cuvânt de neînţeles pentru cei cu puţină ştiinţă de carte, toată truda subofiţerului e zadarnică. Zice el:

— Toţi oamenii din contingentele 1919 *inclusiv*, până la 1938 *inclusiv*, să plece imediat la unităţile din care fac parte. Numai aceştia sunt chemaţi. Toţi ceilalţi să se întoarcă la casele lor. Aţi înţeles, măi băieţi?

— Înţeles, domnule plotonier.

— Păi, dacă aţi înţeles, de ce mai staţi? Vă rog să goliţi curtea Cercului numaidecât, că trebuie să vie şi alţii pentru informaţii.

Unii, adică cei care au priceput, pleacă; marea majoritate însă rămâne pe loc, întru nedumerirea şi enervarea plutonierului.

— Tăcere! Aţi înţeles bine ce v-am spus eu, ori n-aţi înţeles?

— Domnule plotoner, 923 ce face? – îndrăzneşte unul mai de pe margine.

— Dar 925? – mai îndrăzneşte şi altul.

— Dar 933?

— Dar 920?

Gradatul oftează lung, cu ochii către cer, şi o ia d-a capo.

— Toate contingentele, de la 919 *inclusiv*, până la 938 inclusiv…

— Dar 927?

— Dar 935

— Dar 932?

Plutonierul se ia cu mâinile de cap şi îşi arată revolta faţă de un camarad la fel de indignat.

— Pst! Tăcere!

— S-auzim!

— Măi creştinii lui Dumnezeu, v-am spus destul de tare ca să auziţi şi destul de lămurit ca să înţelegeţi, care anume sunt contingentele chemate, dar văd că nu vă intră deloc în cap. Ca să vă dumiriţi mai bine, vă voi spune acum care contingente *nu* sunt chemate. Vă rog să fiţi atenţi, că n-am timp să repet de-o sută de ori acelaşi lucru. Ascultaţi:

— Mai tare!

— Nu pleacă oamenii din contingentele 1911 *inclusiv*, până la 1918 inclusiv. V-aţi lămurit îndeajuns acuma?

— Domnule plotoner, răcneşte un miliţian cu două trăişti la umăr, eu ce fac, că sunt 912…

— Dar eu, că sunt 914?

— Dar eu, că sunt 917?

— Dar 918?

Bietul plutonier şuieră a sărăcie. Apoi vrea să mai încerce căci asta-i era soarta, dar vocea nu-l mai ajută. Îl suplineşte atunci un camarad cu gâtlejul nevlăguit.

— Măi oameni buni, ştiţi româneşte, ori nu ştiţi?

— Ştim, domnule!

— Păi dacă ştiţi, de ce nu înţelegeţi? Strigă omul d-un ceas la voi! Ascultaţi să vă spun şi eu o dată.

— Mai tare!

— Toate contingentele, de la 1911 in-clu-siv şi până la 1918 in-clu-siv, se întorc acasă. Iar cele de la 919 in-clu-siv şi până la 938 in-clusiv, pornesc imediat la unităţile respective. Sau: toate contingentele, de la 910 *ex-clu-siv* şi până la 1919 ex-clu-siv, se întorc acasă. Dimpotrivă: toate contingentele, de la 1918 ex-clu-siv şi până la 1939 ex-clu-siv, pleacă la unităţi. Dacă nici de la mine n-aţi înţeles, n-am ce să vă mai fac.

Oamenii se uită unul la altul şi toţi la cei doi subofiţeri din cale afară de revoltaţi, – şi nu pleacă nimeni. Un caporal, la fel de indignat, îşi cere voie să strige şi el odată. Poate are mai multă baftă.

— Dreeepţi! Toată lumea numai ochi şi urechi!

— Mai tare!

Caporalul, un tinerel scurt şi vioi, îşi încarcă bojocii de aer şi

răcneşte ca de frică:

— Toate contingentele, de la 919 *inclusiu* şi până la 938 *exclusiu*…

— Inclusiv! – îl corectează pe loc cei doi superiori, cu gesturi disperate. Nu ştii româneşte, boule?

În cele din urmă, a intervenit un al treilea plutonier şi s-au lămurit lucrurile.

MONAHALE

ARMISTIŢIU

În primele secole ale monahismului creştin, călugării duceau luptă grozavă cu Scaraoschi şi cu ciracii lui. Toate uneltirile încornoraţilor erau cunoscute de cei care se înrolaseră de bunăvoie în oastea lui Hristos, şi adesea dejucate înainte ca satana să-şi fi desăvârşit opera. De la nicio jertfă nu se dădeau înapoi oamenii pustiei, atunci când era vorba să înfrunte îndrăznelile şi obrăzniciile vrăjmaşilor neamului omenesc.

Războiul era însă inegal, căci se ducea împotriva unui duşman nevăzut, ale cărui arme ţinteau de predilecţie sufletul. Din care pricină, vitejii ostaşi ai Mântuitorului erau siliţi să-şi chinuiască trupul, pe care îl socoteau unealtă inconştientă a diavolului, urmărind prin aceasta întărirea sufletului şi o îndoită biruinţă: asupra lor şi asupra vicleanului şi puternicului vrăjmaş. Luni întregi, uneori ani în şir, nu mai ştiau cum e gustul pâinii şi al legumelor fierte, nu mai cunoşteau plăcerea unui pat moale şi nici prilejul unui schimb de cuvinte cu altă făptură omenească.

Obişnuit cu închinarea necredincioşilor şi petrecăreţilor cetăţeni ai Ninivei, ai Atenei, ai Romei, ai Alexandriei, etc., satana a reacţionat puternic. A dărâmat chilii şi peşteri, a stârnit vânturile şi marea, a luat chip de fiară şi de femeie, care e mai rea decât fiara, şi s-a introdus prin locuinţele monahilor mai tineri. A tulburat minţi împărăteşti şi arhiereşti, iscând eresuri şi stârnind ură şi prigoană împotriva apărătorilor dreptei credinţe.

Pătruns de zădărnicia unui război exagerat cu duhurile întunericului, un călugăr s-a înfăţişat cuviosului Pimen cel Mare şi astfel l-a întrebat:

— Grăieşte, ava Pimen: e întru folosul monahismului şi al dreptei credinţe, să ducem război de distrugere cu Scaraoschi şi cu slugile lui cele pline de vicleşug?

Marele cuvios Pimen, el însuşi pusnic desăvârşit, în neîntreruptă postire şi rugăciune, dar mai tare la trup şi în răbdare, a zâmbit cu înţelegere şi a răspuns ca un adevărat înţelept:

— Frate, întrebarea ta pornită din inimă curată şi din cuget smerit, nu poate să supere pe un bătrân oţelit în luptă cu diavolul şi cu ispitele lui. Dimpotrivă: îmi dă prilejul să-mi spun gândul, pentru lumânarea monahilor ce îşi irosesc puterile într-un război nepotrivit. Căci, dacă acest război cu diavolul, va mai urma cu aceeaşi îndârjire,

tare mă tem că în scurtă vreme mănăstirile şi pustia vor fi golite de călugări… Monahul, nefiind înger, ca să lupte cu izbândă împotriva satanei, va părăsi frontul de îndată ce îşi va da seama că omul, chiar când e îmbrăcat în rasă şi poartă comănac, nu poate să opună vrăjmaşului nevăzut, decât arme, care, mai curând sau mai târziu, se vor întoarce împotriva lui însuşi. Aşa că, sfatul meu, pe care îl doresc cât mai degrabă răspândit în pustiile Egiptului şi ale Mesopotamiei, este următorul: călugărul să umble pe calea de mijloc… Aceasta este cea mai lesnicioasă, fiindcă nici diavolul nu se va îndârji prea mult împotriva lui, nici Dumnezeu nu se va supăra peste măsură. El a zidit pe om şi deci niciodată nu-i va cere mai mult decât slabele lui puteri îl ajută să împlinească.

Şi s-a răspândit sfatul cuviosului Pimen printre toată oastea lui Hristos. Drept urmare, războiul cu satana a slăbit fără multă zăbavă. Iar satana, având înţelepciunea şarpelui, a aruncat armele de mare calibru. Şi nici Dumnezeu n-a făcut mare caz. El vrea înţelepciune trează, sau trezire înţeleaptă, iar nu vitejie nebunească.

Şi astfel, mergând pe calea de mijloc, ascultând adică şi de poruncile lui Dumnezeu, dar ţinând seamă şi de susceptibilităţile satanei, a izbutit monahismul să străbată şaisprezece veacuri şi încă să se menţină cu vigoare…

CARTE ŞI MINTE

Doi filosofi din Alexandria, înciudaţi de faptul că marele călugăr Antonie, deşi nu ştia carte, era totuşi atât de popular şi atât de mult în cinstea lumii, s-au dus în pustia nevoinţelor lui, cu gând să-l umilească.

— Păcat de tine că nu ştii carte! – i-au zis ei, în batjocură, după ce au privit cu dispreţ şi cu scârbă trupul lui uscat de post şi de privighere şi zdrenţele cu care abia îşi acoperea goliciunea.

Dăruit de Dumnezeu cu o minte trează şi ageră, marele pusnic a ghicit scopul pentru care domnii filosofi s-au ostenit atâta cale şi le-a răspuns printr-o întrebare:

— Ce este mai întâi: mintea, ori cartea? Şi care din ele este pricina celeilalte?

Au răspuns filosofii:

— Mai întâi este mintea, căci ea a scornit cartea…

Sfântul Antonie a zâmbit îngăduitor şi a grăit cu blândeţea înţelepciunii:

— Cine are mintea sănătoasă n-are trebuinţă de carte; dar cartea fără minte nu dă roade bune.

*

Plictisit de onorurile pe care le primea la curtea împăratului Teodosie, în calitate de profesor al fiilor acestuia, Arsenie, mai târziu unul din marii stâlpi ai monahismului creştin, a aruncat vestmintele aurite şi s-a retras în neagră pustie. Liniştea desăvârşită, mamă a seninei cugetări, l-a ispitit mai mult decât zgomotul fasturilor deşarte. Sărăcia lucie, de care nu se leagă nici grija, nici nesomnul, l-a atras mai vârtos decât fericirea înşelătoare pe care o dau banul şi îmbuibarea pântecelui.

Într-una din zile, pe când omul acesta, care a luat calea celei mai aspre singurătăţi, convins că luxul şi slava pământească măresc minciuna acestei vieţi vremelnice, împletea o rogojină la intrarea peşterii, a venit la el un ţăran egiptean, pentru vreo trebuinţă sufletească. Văzându-l înţelept în simplitatea lui şi sfătos în sărăcia graiului său redus la cuvintele de strictă necesitate, călugărul Arsenie, fostul dascăl la curtea împărătească, în loc să dea el învăţături ţăranului, asculta cu luare aminte cuvintele acestuia, adevărate picături de izvor netulburat.

— Dar bine, ava Arsenie, îl întreabă nedumerit un călugăr trecător pe acolo, cum se poate ca tocmai tu, care ştii atâta carte elinească şi latinească, să ceri sfaturi de la un simplu felah?

— Carte elinească şi latinească oi fi ştiind eu, răspunde Arsenie pe ton de blândă mustrare, dar alfabetul acestui ţăran cumsecade încă nu l-am învăţat.

*

Tulburările stârnite în lumea creştină, de ereziile lui Arie, ajunseseră la mare intensitate. În fruntea taberelor antagoniste se găseau doi foşti colegi de şcoală: împăratul Valens de partea arianilor, iar sfântul ierarh Vasile, pe vremea aceea mitropolit al Cesariei-Capadociei, de partea adevăraţilor credincioşi. Se pare că Valens nu folosea toată puterea lui în lupta cu sfântul Vasile, pe când acesta nu cruţa întru nimic susceptibilităţile împărăteşti. Văzând că nimeni şi nimic nu rezistă argumentelor mitropolitului ros de boală dar întărit de puterea credinţei, şeful bucătăriilor imperiale, om fără învăţătură, însă dornic să se afirme şi să-şi servească stăpânul, a încercat să provoace o dispută… teologică, cu sfântul Vasile. Acesta, după ce l-a ascultat puţin, cu milă şi cu răbdare, l-a întrerupt zicându-i:

— Mergi la sosurile şi la tingirile tale! Nu vezi că n-ai nici carte, nici minte?…

EXISTĂ DRACU?

După câteva nopţi de adâncă frământare sufletească, cuviosul călugăr Terapont, trăitor într-o mănăstire din Sfântul Munte, s-a dus la cuviosul Flavian, care era şi mai în vârstă şi mai pricopsit în tâlcuirea scripturilor decât el, şi astfel l-a întrebat:

— Cinstite părinte, după îndelungată chibzuinţă şi după nebuneşti încercări, am ajuns să mă încredinţez că nu există dracu decât în închipuirea celor ce vor neapărat să-şi găsească o îndreptare a păcatelor săvârşite cu voie sau fără de voie. Dar fiindcă sfinţia ta eşti mai ager la minte şi mai înţelept la judecată, am venit să te întreb dacă bine am chibzuit, au păcat de moarte am săvârşit?

Cuviosul Flavian, călugăr cu viaţă după pravile, ca şi părintele Terapont de altfel, socotind că fratelui întru Hristos, care şi prieten fără ascunzişuri îi era, i-a venit omenească şi firească poftă să facă puţintel haz pe socoteala diavolului, a deschis gura să râdă de cele auzite. Căci nici rânduiala călugărească, aşa aspră cum e, nu opreşte pe monah să folosească semnul lăuntricei bucurii, mai ales atunci când râsul va fi pe socoteala întunecatului vrăşmaş. Când băgă însă de seamă că întrebarea lui Terapont a fost stârnită de îndoieli care pot să ducă la urmări din cele mai grele, îşi adună gura şi îşi făcu o cruce mare către sfintele icoane. Apoi începu a pune cuviosului Terapont întrebări care de care mai meşteşugite, ca să afle de nu cumva s-a scrântit la minte. Căci un călugăr sănătos la cap n-ar cuteza nici în gând să se îndoiască de cele scrise pe toate foile cărţilor bisericeşti.

— E adevărat că Lucifer, mai marele dracilor, a fost izgonit din cer, cu toată oastea lui, pentru obrăznicie şi pentru necurate gânduri?

— Aşa scrie…

— E adevărat că mulţime de călugări a trebuit să înfrunte urgia satanei, care vrea cu tot dinadinsul să-şi populeze iadul cu cât mai multe suflete? Unora dintre sfinţii cuvioşi părinţi li se arăta în chipul lui adevărat, făcând haz de nevoinţele lor cele pentru mântuire, altora li se înfăţişa ca un balaur, ca o femeie frumoasă, ca o fiară sălbatică; le dărâma chiliile, le îneca peşterile, punea foc colibelor făcute din vreascuri – şi câte altele îi mai treceau prin mintea lui cea drăcească. Oare cuvioşia ta, care altădată te lăudai că eşti în măsură să povesteşti pe dinafară toate vieţile sfinţilor, ai rămas aşa de năprasnă fără ţinere de minte?

— Ba dimpotrivă! – protestă cuviosul Terapont. Mi-aduc aminte cu amănuntul de toate cele aflate din cărţi, dar în aceeaşi măsură credinţa mea în existenţa acestui drac blestemat slăbeşte şi se clatină. Iar pricina acestei slăbiri este faptul că ucigă-l crucea refuză cu încăpăţânare să dea ochi şi cu smerenia mea… Nici viaţa mea cu adevărat călugărească nu l-a îndemnat să-mi facă o vizită, fie în orice chip, nici provocările directe. L-am poftit frumos la o discuţie în doi, l-am ocărât, i-am scuipat chipul din tinda bisericii, i-am scos ochii, i-am

strigat că e leneş, laş, idiot, că nu ştie greceşte, – şi altele câte mi-au venit în minte, dar nici pomeneală să mi se arate măcar un picior de drac. Încât, am ajuns să mă încredinţez precum că acest drac nu e decât o sperietoare pentru cei slabi, aşa cum Miază-noapte şi Muma Pădurii sunt pentru cuminţirea copiilor neastâmpăraţi…

— Vai mie păcătosului! – a oftat cuviosul Flavian, înspăimântat de rătăcirea în care căzuse unul din cei mai buni călugări ai mănăstirii.

Şi a început cuvioşia sa să-l certe prieteneşte, apoi duhovniceşte, ca până la urmă să se ajungă la strigăte şi la bătaie. Atras de zgomot, un bătrân duhovnic a intrat în chilia lui Flavian şi mare i-a fost tulburarea când a văzut doi călugări, cu viaţă de sfinţi, ocărându-se şi lovindu-se…

— Ce s-a întâmplat? – îi întreabă el după ce izbuteşte să-i domolească. Iar când aude care-i pricina, îşi face cruce mare şi astfel se adresează lui Terapont:

— Hei, acuma te-ai convins din nou că există dracu?

Bietul Terapont, ruşinat de cele întâmplate, răspunse căielnic, dar fără şovăire:

— Da, cinstite părinte, m-am încredinţat iarăşi că există dracu… Numai el era în stare să facă două jivine sălbatice, din doi călugări care nici vorbe urâte nu rostiseră cu limba lor, nici vierme sau şoarece nu loviseră în viaţa lor.

PARNASIENII

POEŢII

Doi poeţi moderni, adică fără plete, fără lavalieră – şi duşmani ai boemiei integrale, îşi sorb şwarţurile la o masă de lângă fereastra cafenelei, vădit tulburaţi de lapoviţa cu care Brumar anunţă sfârşitul toamnei şi începutul domniei paltoanelor.

— Aş vrea să mă aflu acum în plină lună Mai… – grăieşte cel mai tânăr, premiat de curând pentru un volumaş de versuri, întitulat *„Simfonia Crivăţului…”*.

— …Plutind pe lângă malul unui lac încunjurat de sălcii pletoase, în legănarea molatecă a unei bărci pescăreşti, – îl completează confratele cunoscut mai ales pentru faimosul său poem în versuri: *„Locomotiva…”*.

— Într-un parc imens, cu alei străjuite de trandafiri şi cu tarlale nesfârşite de stânjinei…

— Să mă bucur ca un copil de larma broaştelor speriate şi să primesc razele soarelui strecurate prin desişul frunzelor de salcie şi de arin…

— Să mă îmbăt de parfumul florilor, răvăşit de fluturările Zefirului, – el însuşi frate bun cu Florar şi fecior al Primăverii…

— Să culeg flori de nufăr şi să ascult fluierul ciobanului care şi-a adus oile la apă şi la umbră…

— Să mă las alintat de obrăznicia muştelor şi să mă bucur de voioşia copilaşilor scăpaţi din carcera cărucioarelor…

— Să privesc unduirile unui trup de şarpe înotând pe lângă barcă sau lunecând sprinţar prin iarba de pe mal şi să retrăiesc câteva clipe copilăria basmelor cu balauri şi cu Feţi-Frumoşi…

— Să ascult ciripitul păsărelelor, strigătul bonelor grijulii, clinchetul fetelor strânse brutal şi semnificativ de braţ – şi să mă inspir pentru o poemă în versuri, întitulată probabil *„Căderea Babilonului…”*

— Să-mi concentrez urechile la zgomotul stârnit de lopeţi, să-mi pironesc privirile asupra soarelui căzut în fundul lacului şi să pun începutul unei tragedii întitulată *„Naufragiu…”*

— În proiectatul meu poem, voi ridica pe culmi stratosferice nobleţea artei, poezia sărăciei – ai o ţigară? – şi înfrângerile celor care asudă în slujba frumosului. Pe de altă parte, voi mobiliza toate fulgerele lui Jupiter şi toate torpilele aflate pe submarinele din lumea întreagă, pentru a lovi fără cruţare mercantilismul dus până la crimă, bogăţia nesăţioasă şi – mai ales – libertinajul fără bariere. Către

sfârşitul poemului, voi distruge toată omenirea, lăsând numai poeţi şi femei frumoase, având în stăpânire tot aurul aflător în beciurile diverselor bănci naţionale… Să fie scoşi de sub ameninţarea morţii, printr-un gest mărinimos al lui Dumnezeu, şi liberi să reînceapă şi să întreacă toate orgiile care au dus la căderea cetăţilor biblice şi la pulverizarea puterii romane…

— Acţiunea tragediei cu care sper să dau „lovitura", se petrece pe un transatlantic mare şi luxos. Toţi pasagerii, minus un poet, sunt devotaţi închinători ai banului şi ai trupului. Singur poetul face notă discordantă în aceasta lume nesăţioasă în lăcomie şi neînfrânată în moravuri. Ignorat şi neînţeles, el stă deoparte şi priveşte de la înălţimea purităţii sale sufleteşti, această comedie a porcăriei umane, fără să condamne dar şi fără să ştirbească o iotă din fortăreaţa convingerilor sale intime despre viaţă şi despre a ei trăire. Era un posedat al frumosului fără impurităţi, al bucuriei de a fi om fără să dovedeşti că poţi să fii şi bestie de junglă, al mândriei fără vanităţi, al sărăciei lipsite de povara grijilor deşarte…

În ultimul act, vaporul se scufundă, aşa cum cere morala tuturor religiilor, ducând în fundul oceanului o societate care nu cunoştea emoţiile artei adevărate, nici bucuria dragostei pentru dragoste, nici libertatea pe care o dă individului sărăcia lipsită de teama necunoscutului. Singur poetul are norocul să fie salvat şi îmbarcat pe yachtul unei prinţese – nu prea tânără, nici prea frumoasă, dar bogată şi generoasă…

— Se căsătoresc?

— Îi pune condiţia – poetului – să-şi atârne lira în cui şi să-i administreze averile…

— A refuzat??

— Pe scenă… da, căci aşa pretinde morala piesei; în realitate, însă, sunt sigur c-a primit…

— *All right!*

ROMANCIERUL

Un librar povestea unui romancier, următoarea scenă petrecută în magazinul dumisale:

— Era pe la jumătatea lui Iulie, când librăriile nu vând decât stilouri, hârtie albastră pentru astupat ferestrele, mai rar câte un geamantan şi foarte rar câte-o carte. Stam rezemat de-un galantar şi reflectam, în lipsă de altă treabă, dacă n-ar fi mai bine ca în sezonul acesta, mort pentru carte, librăriile să tragă obloanele şi personalul să se bucure de-o vacanţă cumsecade. Decât să lupte în magazin, cu alungarea plictiselii şi a somnului, mai bine să se ducă la ştrand, să se

plimbe la Şosea – sau să stea acasă şi să doarmă după lege. În acest timp, văd că intră pe uşă un domn de etate mijlocie, ars de soare şi îmbrăcat fără prea multă grijă. Îmi închipui că are nevoie de niscai lame de ras, sau poate chiar de-un briceag, dar omul intrase cu intenţii mult mai nobile.

Vine direct la mine:

— Stimate domn, mi se adresează el grăbit şi ca la piaţă, am nevoie de trei metri de cărţi, – dar numai dacă se poate să fiu servit repede, că n-am vreme de pierdut. La ora unu trebuie să fiu la gară…

Îl privesc o clipă, ca să-ini dau seama dacă glumeşte sau e nebun. Dar n-am răgaz de gândire căci mutra-i poruncitoare aştepta un răspuns imediat.

— Stimate domn, îl imit eu cu oarecare timiditate, vă rog să nu vă supăraţi, dar cărţile se vând cu bucata, nu cu metru…

— Bine, dumneata socoteşte-le cu bucata, dar mie să-mi dai exact trei metri. Mi-am făcut o casă nouă la moşie şi vreau ca musafirii mei să vadă că am şi cărţi. În acest scop am destinat un dulap cu trei rafturi a un metru lungime fiecare…

Îl conduc la cărţile româneşti şi-l poftesc să-şi aleagă. Dar domnul n-are vreme şi – desigur – nici preferinţe. Autorul îi este cu totul indiferent, dar cărţile trebuie să aibă aceeaşi lungime şi lăţime, pentru a sta frumos în rafturi.

— Şi să nu fie tăiate, – precizează el cu gesturi definitive, – ca să vadă eventualii musafiri că sunt noi…

Dau ordine în consecinţă şi vânzătorii îi aranjează trei şiruri a un metru, mai mult romane, pentru care, domnul moşier, a plătit o sumă destul de importantă pe-o aşa secetă de clienţi.

După plecarea lui, s-a făcut mult haz dar eu am zis aşa: că dacă s-ar găsi numai zece inşi pe zi, care să cumpere romane şi poezii cu… metru, interminabila criză a cărţii literare ar lua sfârşit… Dumneata ce zici?

— Oh! – se revoltă romancierul. Pe dumneata te interesează numai latura materială a chestiunii… Ca negustor, vei fi având dreptate. Eu, dragă domnule librar, nu-mi doresc altă fericire, decât să trăiesc până în ziua când voi vedea coadă la librării, aşa cum am văzut astăzi la hala de peşte… Fiindcă, te rog să mă crezi, chestiunea trebuie privită din punct de vedere cultural, iar nu numaidecât material…

CREDITORI ŞI DEBITORI

INIMĂ PĂCĂTOASĂ

Se întâlnesc faţă în faţă şi deci o explicaţie e de neînlăturat.

— Dragă, iartă-mă…

— Niciun „dragă” şi niciun „iartă-mă”! Mi-ai spus că sâmbătă, la ora 14 precis, îmi aduci cel puţin două mii de lei?

— Fireşte c-am spus!

— Aceasta a fost a cincea făgăduială în răstimp de o lună! Şi nu te-ai ostenit măcar să-mi dai un telefon, ca să ştiu să nu te mai aştept… Cum califici tu această purtare?

— Dragul meu prieten, dar nici nu există cuvânt în dicţionar, care să-ţi dea satisfacţia ce ţi se cuvine!

— Bine că recunoşti…

— Eu să nu recunosc, frate Grigorie? Iubitul şi scumpul meu amic, aş fi cel mai mare ticălos dacă mi-aş tăgădui unele metehne, dar te rog să nu te îndoieşti o clipă de buna mea credinţă. A nu te ţine de cuvânt e una şi a fi lipsit de bună-credinţă e alta. Când accept termenul pe care mi-l acorzi cu atâta mărinimie, am toată certitudinea că voi fi exact la întâlnire. Sunt însă fatalităţi mai puternice decât voinţa omului…

— Te-am ajutat şi te-am păsuit de atâtea ori! Să ştii că dacă nici…

— Toată recunoştinţa mea, dragă prietene. Şi te rog să mă crezi că acest nobil sentiment nu mi-a lipsit niciodată. N-am recunoscut eu, întotdeauna, că tu eşti un prieten ideal, Grigorie? N-am spus eu la toată lumea, că inima ta are coarde mai sensibile decât cea mai excelentă vioară imaginată de geniul lui Stradivarius? Am fost la grea strâmtorare şi am apelat la tine, prieten neîncercat până atunci, şi m-ai ajutat. Am apelat şi a doua oară, cu toate că nu-ţi achitasem primul împrumut – oh, ce cuvânt prozaic! – şi iar m-ai ajutat. A treia oară la fel; a patra aşijderea… Mustrările tale, deşi m-au rănit ca nişte gloanţe dum-dum, le-am primit totuşi fără pic de revoltă – recunoşti, Grigorie? – şi le-am considerat ca pe nişte doctorii tari, dar de neînlăturat… Este, frate Grigorie?

— Hm! Dar dacă… te-aş sili, într-un fel sau în altul, să-mi achiţi datoria, în ce categorie vor fi trecute „sensibilele” coarde ale inimii mele?…

— Oh, frate Grigorie, mă insulţi dacă mă bănuieşti de nesinceritate! *„Recunoştinţa nu se prescrie niciodată, dacă memoria e bună şi inima e dreaptă…”* Cine a zis, frate Grigorie? Nu cumva

Lamartine?

— Toate bune… dar când îmi plăteşti? Ce zi să mai fixăm? Bineînţeles, fără să te mai gândeşti la o nouă păsuire… Mai ales că de recunoştinţa ta fără sfârşit, sunt de-acuma asigurat…

— Dragul meu, te rog să nu te superi, dar voi creditorii sunteţi nişte proşti… La ce bun să fixăm termene după termene? Ca să ne încrucişăm spadele ori de câte ori ne întâlnim? De ce tu creditor, care ai riscat o sumă de bani, ca să faci bine semenului tău, îţi mai baţi şi capul în ce chip să-i iei înapoi? Nu e mai comod şi chiar mai just, să laşi pe datornic să se frământe singur? Hei, dacă ai şti tu câte nopţi de insomnie îmi dă grija datoriilor, nu te-ai mai încrunta aşa la mine… N-ai idee ce fericit aş fi să-ţi pot plăti chiar în această clipa. Dar de unde? M-am sculat cu doi poli în buzunar… Şi până de azi într-o săptămână, când voi încasa – de data asta absolut sigur! – dracu o să mă ia! Şi nu te am decât pe tine, Grigoriţă… Nu pot să deschid gura decât la tine, prietenul meu cu sufletul şi cu inima de aur… Dar mai am curaj să-ţi cer măcar cinci sutari? Uite că nu mai am. Îţi jur că nu îndrăznesc nici să te privesc în faţă, necum să mai fac un nou apel la punga ta… Şi când mă gândesc că un ultim efort de bunăvoinţă din parte-ţi… O singură miişoară, frate Grigorie… Cu o singură condiţie, însă: dacă accepţi să fixez eu însumi termenul… Nu face să-ţi baţi capul cu asemenea chestii… Las' să mă chinuiesc eu, frate Grigorie, că eu trebuie să plătesc… Dacă nici aşa nu-ţi convine, dă-mi voie să-ţi spun că nu te mai înţeleg… Mersi dragă! Şi fii sigur că n-am să dorm cumsecade până nu-ţi voi înapoia… măcar această miişoară. Altul, în locul meu, prea puţin s-ar sinchisi; eu, însă, am, o inimă păcătoasă… Ce să-i faci? Fiecare cu slăbiciunile lui… Mersi, Grigorie!

CREDITORILOR MEI

Doresc mai întâi ca mica mea epistolă să vă găsească în momentele cele mai fericite ale sănătăţii şi ale bogăţiei dumneavoastră.

Vă cer iertare pentru necuviinţa ce o săvârşesc, scriindu-vă în bloc, dar sunteţi aşa de mulţi, că mi-ar fi trebuit o săptămână de muncă necurmată, ca să scriu fiecăruia în parte, fără să am putinţa de-a adresa un cuvânt de mângâiere şi de vagă speranţă, celor şterşi din răbojul memoriei sau notaţi pe foi ferfeniţite de cariile vremii. Utilizând invenţia în veci neuitatului Gutenberg, vă satisfac pe toţi, împăcând totodată şi greu încercata mea conştiinţă şi economisind cel puţin o sută de plicuri şi mărcile respective.

Ce mai faceţi domniile voastre? Sunteţi bine, sănătoşi?

Mersi, asemenea. Să ştiţi însă că tot prost stau cu finanţele. Spre deosebire de boală, care e o consecinţă a neprevederii sau a bătrâneţii,

sărăcia e o trădare sau o rătăcire a destinului.

Boala se tratează cu doctori, cu medicamente şi cu regim, remediile fiind la îndemâna oricui, dar sărăcia, pe care bogaţii o socot fiică legitimă a lenii sau a prostiei, nu se poate trata decât cu răbdare şi cu tutun. Cel puţin aşa credem noi obijduiţii poliţelor şi ai notelor în restanţă.

Dumneavoastră, bogaţii, credeţi numai în forţa hărniciei şi a deşteptăciunii; noi, săracii, chiar atunci când suntem harnici şi deştepţi, credem şi în destin şi în noroc. Iar iluzia unei schimbări la faţă a destinului şi a unei milostiviri a norocului ambulant şi capricios, constituie pâinea răbdării noastre cea de toate zilele.

Dar să revenim la obiectul epistolei de faţă.

Eu sunt datornicul, dumneavoastră îmi sunteţi creditorii.

Dumneavoastră vedeţi în mine un individ nerecunoscător, care atentează conştient la bucuria liniştii ce, pe bună dreptate, o aşteptaţi de la buna stare materială şi de la filotimia – firească sau întâmplătoare, a domniilor voastre. Eu, datornicul, văd în creditorii mei nişte duşmani teribili, cărora nu le-am făcut niciun rău, n-am vrut să le fac niciun rău, şi pe care trebuie să-i ocolesc şi să-i mint, cu ofticantă strângere de inimă, până în ziua când voi putea să le dovedesc că am fost de bună-credinţă.

Să presupunem totuşi că eu sunt un rău platnic, sau un condamnat la sărăcie pe viaţă, iar răbdarea dumneavoastră se va prelungi până dincolo de hotarele memoriei. Şi un creditor are memorie, nu glumă! Ce-i de făcut în acest caz? Nimic altceva decât să căutăm şi să găsim despăgubire în însăşi starea lucrurilor.

Dacă eu, debitorul, pot să plătesc şi nu vreau, mă socot despăgubit de ura şi de învinuirile dumneavoastră, prin faptul că v-am mâncat banii şi cu satisfacţia că am găsit oameni mai proşti decât mine. Dimpotrivă: dacă eu aş vrea sincer să plătesc şi nu pot, transform poliţele neonorate, în titluri de nobleţă şi în dovezi incontestabile a unei vieţi corecte până la sinucidere, uşurându-mi astfel conştiinţa şi aleanul sărăciei.

Dar domniile voastre, creditorii, în ce chip veţi afla despăgubire pentru un acces subit de generozitate, sau pentru încrederea uşor acordată? Foarte lesne şi foarte simplu. Gândiţi-vă că, oricum, tot mai plăcut este să fii creditor păcălit decât debitor insolvabil… Iar dacă vreţi o satisfacţie publică, rupeţi poliţele în favor de lume, bineînţeles fără să mă bârfiţi, şi veţi fi aplaudaţi în dublă calitate: de oameni cu punga doldora şi de creştini cu inima largă…

Fiţi siguri, însă, domnilor creditori, că lucrurile nu vor ajunge până aci. Sărăcia şi-a făcut cuib în casa mea, iar falimentul e foarte grăbit să intre pe uşă sau pe fereastră, dar eu mă ţin tare în… tranşeele speranţei. Am spus că cred şi în destin şi în noroc. Destinul îşi pierde

uneori busola, dar până la urmă revine pe făgaş; iar norocul îşi menţine obiceiul surprizelor. *Trebuie* să găsesc o comoară, să primesc o moştenire, să câştig la loterie! Cum a câştigat birjarul din Ploieşti, spălătoreasa din Tei şi factorul din Valea-Scurtă, aşa voi câştiga şi eu. Măcar un milion dacă nu două sau şase!

Iar dacă nici destinul, nici norocul, nu vor binevoi să se mai îmblânzească vreodată, ne vom regăsi pe lumea cealaltă, în situaţii inversate… Şi atunci, bucuria de-a întâlni un datornic, va fi însutit mai mare decât necazul ce v-am pricinuit pe pământ. *„Bucuraţi-vă, deci şi vă veseliţi, că plata voastră se va face în ceruri…”*

ÎNTRE PRIETENI

REVEDERE

Nu se văzuseră de ani de zile.

Vremea îi încărunţise pe amândoi, dar destinul îi făcuse numai unuia burtă. A celuilalt parcă era mâncată de şoareci.

— Vasile!

— Radule!

— Ce faci, omule? Nu ne-am mai văzut – mai ştii cât e de atunci? Îţi jur pe ochii mei că nu-mi mai doream altă fericire, decât să-mi revăd pe cel mai bun coleg din facultate, pe cel mai plăcut camarad din anul de ostăşie, pe cel mai sincer prieten de totdeauna…

— Asta înseamnă că toate celelalte dorinţe…

— Întocmai, dragă prietene! Tot ce am dorit, mi s-a realizat peste aşteptări. Am o soţie frumoasă şi cuminte, am doi băieţi sănătoşi şi deştepţi, am două corpuri de case, ca două palate – unul de la nevastă şi celălalt cumpărat de mine. Am şi o sforicică de moşie în cel mai fertil ţinut al Ialomiţei. Cu avocatura am făcut şi fac treburi frumoase, consoarta e profesoară de liceu, iar unchiul din Ploieşti, de care îţi vorbeam adesea ca despre un avar lipsit de suflet, e pe cale să… se mute, şi nu suntem decât doi aspiranţi legitimi la averea-i din care nu s-a putut înfrupta nimeni până acum. În sfârşit, dragul şi nepreţuitul meu prieten, am toate motivele să fiu recunoscător destinului şi dispun de toate mijloacele ca să mă bucur din plin de viaţă… Dar tu ce faci, mă Vasile? Ai intrat în magistratură, după cum plănuiai, sau faci avocatură?

— Nici una, nici alta, – răspunse Vasile timid şi încurcat. Nu m-am luat de avocatură fiindcă n-am darul vorbirii… Iar în magistratură n-am intrat, de teamă că nu voi corespunde… Am preferat să mă fac funcţionar la stat…

— Apăi tu, cu scrupulele tale! Ai ajuns măcar director general?

— O, nu! Mă laud în prezent cu galoane de şef de serviciu clasa a doua… şi sper să fiu pensionat, sau să mor, în calitate de şef de serviciu clasa întâia…

Radu strâmbă dispreţuitor din nas.

— Iartă-mă, dar nu mă aşteptam ca eminentul meu coleg şi prieten, Vasile Stănescu, să… Dar în sfârşit. Fiecare cu soarta care-i e scrisă sau pe care şi-o croieşte. Sper totuşi că ai găsit în căsătorie o compensaţie materială…

— M-am însurat din dragoste…

— Bravo, Vasile! Un idealist ca tine nu se putea căsători decât cu aleasa inimii. Sper însă că, dacă n-a adus o dotă grasă, are totuşi o catedră, o moştenire în perspectivă…

— Nimic. Am luat-o de pe băncile liceului… Tatăl ei a fost un modest slujbaş, iar astăzi este un modest pensionar…

— Desigur însă că posedă calităţi fizice şi sufleteşti alese. Asta face mult. Adică… tot e ceva. Iar dacă dragostea de la început mai dăinuieşte încă, e rândul meu să te invidiez… Ţin foarte mult să-ţi cunosc tovarăşa de viaţă. Şi să ne mai depănăm amintirile în faţa unei ceşti de cafea. Eu iau masa la „Continental", cu Ionică Vespasian, subsecretarul de stat, dar la patru, patru şi jumătate sunt la tine.

Vasile lăsă ochii în jos şi-i răspunse încurcat:

— În alte împrejurări, vizita ta mi-ar fi făcut mare plăcere… Şi nevastă-mea, care te ştie din spusele mele, ar fi fost bucuroasă să te cunoască… Din nefericire, însă, nu… nu este acasă. Şi nici în Bucureşti… O boală grea, şi poate fără leac, o ţine de opt luni ţintuită pe patul unui sanatoriu de tuberculoşi…

— Sărmanul meu prieten!

— Totuşi, dacă poţi să-ţi faci timp liber, vino să-mi vezi copiii şi să ne mai amintim din ale tinereţii. Am trei băieţi şi o fetiţă… Micuţa seamănă cu maică-sa ca două picături de apă. Notează-ţi însă bine adresa: strada Cârpaci, în cartierul Mandravela. Iei autobuzul, – adică tu o să vii cu un taxi. Te previn însă că locuiesc într-o casă foarte modestă… Dar am grădiniţă frumoasă. E încărcată de ceapă şi de flori… Îţi mai aduci aminte de florile pe care le cumpăram de la ţigăncile din Piaţa Brătianu, ca să le ducem la fete?…

Dar amicului din Galaţi îi trecuse cheful de vorbă şi de lucruri prăfuite…

— Hei, ce să-i faci, dragă Vasile! Aşa e viaţa. Unul are un necaz, altul trage o mie de nădufuri – şi fericire pe pământ nu este. Ce folos că am acolo două cocioabe de case, că pe-amândouă le-a făcut cutremurul harcea-parcea… Ce folos că am acolo o sărăcie de moşie, că de şase ani a fost mereu secetă… Cu avocatura nu mai merge, iar leafa nevestei abia îi ajunge ei pentru poker… Şi nici cu sănătatea nu mă pot lăuda. Ba rinichii, ba ficaţii… Şi plin de datorii! Vai de viaţă! La revedere, dragul meu! Mă grăbesc, că diseară trebuie să plec. Regret din toată inima că eşti aşa necăjit… Şi mai scrie-mi, omule, ce te-ai dat aşa la fund?

DOMNUL CARE DĂ SFATURI

— Tot amărât?…

— Tot, Mişule! – oftă Sică de la ficaţi.

— Ascultă, dragă, vrei să-ţi dau un sfat?

— Mă tem că nu voi avea ce să fac cu el…

— Te rog să nu fii ironic! Ştii bine că-ţi sunt prieten sincer şi ca atare nu pot să-ţi doresc decât binele şi numai binele. Tu o duci prost cu nevasta, nu-i aşa? Spune drept…

— Inexact! – protestă Sică, energic. Valerica e o soţie ideală, dar o fire dificilă, un duşman neînduplecat al ei însăşi. Suntem tot aşa de îndrăgostiţi, ca în ziua când am schimbat inelele… Dorinţa unuia e lege pentru celalalt. Bucuriile se împart egal, necazurile aduc prilej de ceartă, căci fiecare ar vrea să le ia în întregime asupra lui. Valerica însă suferă din pricina unui defect sufletesc, şi această suferinţă a ei constituie singurul obstacol – nu în calea dragostei şi a căsniciei noastre, ci în procesul de completă contopire a vieţii amândurora. Savurează primele capitole ale unui roman, ca după aceea să-l arunce decepţionată şi să reia lectura celui pe care l-a aruncat în ajun. Se aşază la pian şi după primele acorduri i se face gust de chitară. Vrea să vadă o dramă sau o tragedie, la teatru, bineînţeles, dar pe la mijlocul spectacolului ar prefera să asiste la o comedie. Abia aşteaptă ora mesei, ca să mănânce, de pildă ochiuri pe spanac, dar după două înghiţituri se miră singură c-a avut un asemenea gust…

— Capricii!

— Protestez, dragă Mişule! Aşa am crezut şi eu, o vreme, dar apoi m-am convins că în sufletul atât de minunat al iubitei mele soţii, s-a produs o fisură… Sau…

— Nu fi tâmpit, mă Sică! Ai o singură scuză: că eşti îndrăgostit… Ascultă-mă pe mine: o femeie, când e prea mult alintată, de către soţul sau amantul ei, devine capricioasă… Şi pentru astfel de… „defecte sufleteşti” nu există alt remediu mai bun ca indiferenţa sau… o bătaie zdravănă! Ascultă-mă pe mine, că eu…

Sică făcu o mişcare să ridice pumnul, ca să-l antreneze pe cotletele amicului darnic în sfaturi, dar îşi dădu seama că se află la loc nepotrivit. Cafeneaua era plină de lume.

Se ridică brusc şi plecă furios. Mişu îl urmări câteva clipe, nedumerit, apoi ridică din umeri şi aşteptă întrebările vreunui indiscret.

— Da’ ce-i cu Sică? – îl ispiti unul de la masa din dreapta.

— Un idiot! Vine la mine să se jăluie că-i face nevasta zile fripte… şi să-mi ceară sfaturi! Cică a devenit capricioasă şi el se gândeşte să-i tragă un toc de bătaie, sau să divorţeze… Poftim! Mă, eşti nebun? – sar eu surprins şi totodată indignat. Mai întâi că n-or fi capricii, cum îţi închipui tu, ci… vreo fisură se va fi produs în sufletul ei, fie din cauza vreunei mari dezamăgiri, fie din jocul plin de necunoscute, al naturii. Şi al doilea: pentru ce să recurgi la sfaturile altuia? Astfel de chestiuni sunt sortite să se consume în taina familiei… Şi de ce, mă

rog, să reflectezi numai decât la soluţii extreme? Ai fi tu capabil să-ţi loveşti nevasta?… Ascultă, Sică: sfaturi nu pot să-ţi dau, întrucât e la mijloc o chestiune gingaşă şi pentru că… nu mă ocup cu un asemenea sport. Nimic mai riscant decât egoista plăcere de a te erija în dădacă şi în cenzor, mai ales faţă de prieteni! Fiecare va dormi după cum îşi va aşterne. Îmi permit însă – te rog să nu te superi – să-ţi divulg sincer, prieteneşte, ceea ce gândesc eu în clipa asta despre tine: că, ori ai înnebunit, ori eşti pe cale să devii… S-a supărat foc, după cum l-ai văzut, şi a plecat furios. Treaba lui! Să mai poftească însă şi altădată, să-i mai dau sfaturi… Ce sunt eu, dom'le? Dădaca sau cenzorul altora? Picolo! Un ziar şi un foc.

Apoi, către amicul care îl întrebase de vorbă:

— Ascultă, dragă, vrei să-ţi dau un sfat?…

BOGAŢI ŞI SĂRACI

RELATIVITATE

— Sănătate!

— Şi voie bună!

— Ce mai faci, frate Căline? Nu ne-am văzut de-un secol!

— Ce să mai fac, frate Ceauş? Toate bune, afară de una…

— Fericit eşti! La mine toate-s rele, numai una bună…

— Eu aş da pe toate cele bune, numai să pot scăpa odată de singurul lucru care mă supără…

— Şi eu la fel: aş da unicul lucru bun pe care îl am, numai să mă pot cotorosi de cele rele…

— Hm! Nu crezi că eşti prea pretenţios, frate Ceauş?

— Da – şi nu. Sau mai bine să zic da. Singurul lucru pe care îl am, e agonisit cu trudă mare, dar fericirea pe care aş vrea s-o câştig în urma acestui schimb, ar fi infinit mai mare…

— Mie îmi lipseşte banul, frate Ceauş…

— Şi mie îmi lipseşte sănătatea, frate Căline…

— Nu sufăr de nicio racilă trupească. Rinichii îmi sunt în bună stare, ficatul la fel, inima bate ca la douăzeci de ani, iar stomacul nu mi se strică decât odată la cinci ani. Nu-mi e interzis nimic – şi nu-mi interzic decât ceea ce nu e pentru punga mea. Dar îmi lipsesc banii, frate Ceauş. Aş vrea şi eu – om eşti! – să schimb costumele mai des, să văd teatrul din stalul prim, să călătoresc cu clasa a II-a, să-mi fac drumurile cu taxiul, dacă nu cu maşina mea proprie, să-mi duc nevasta pe la concerte şi pe la sindrofii, să mănânc măcar odată pe lună icre negre şi să intru în berărie ori de câte ori mi s-o face gust de-o halbă proaspătă… Şi câte n-aş mai vrea!… Ehehe! Dar nu sunt bani, şi dacă nu sunt bani trebuie să rabd, să oftez, să râvnesc la cei care se joacă cu miile cum mă joc eu cu beţele de chibrit, să-mi blestem ursitoarea şi să păcătuiesc, mă rog, bârfind împotriva nedreptăţilor pe care le săvârşeşte uneori şi Dumnezeu. Pe când tu – burduf de bani… Ehe!

— Mda, da… Sunt burduf de bani. Dar şi căptuşit de boli. Din doi rinichi, câţi are cel din urmă cerşetor, eu am rămas numai cu unul. Ficatul nu mai funcţionează normal de aproape patru ani… Stomacul îmi pretinde să-l duc în fiecare an la Karlsbad… Inima îmi bate numai ca să-mi prelungească suferinţele. Sunt şase ani de când n-am mai băut vinul fără apă. Am uitat gustul cărnii, al sosurilor. Pâinea o mănânc drămuită, legumele fără sare, laptele îl beau fără cafea şi fără

zahăr… Ce n-aş da să mai văd o piesă bună, să ascult un concert, să dansez şi să bârfesc la o serată! Sentinţa doctorului, însă, mă obligă să fiu la zece în pat, să nu vorbesc mult, să nu beau şampanie, să nu fumez şi să nu fac alt efort decât acela de a înghiţi medicamentele la timp şi de a mă priva de toate bunătăţile pe care natura şi civilizaţia le-a pus la îndemâna omului. Un milion de lei aş oferi doctorului în momentul în care mi-ar da voie să mănânc brânză cu ceapă şi să beau două halbe pe nerăsuflate… Ce zici, frate Călине? Dacă ar fi cu putinţă, ai vrea să facem schimb? Eu să-ţi dau toate milioanele mele, dar şi toţi microbii încuibaţi în corp, iar tu să-mi dai inima, rinichii şi ficaţii…

Călin oftă lung şi intră într-o bodegă…

Ceauş oftă şi mai lung – şi intră într-o farmacie…

Nihil est ab omni parte beatum… **[1]**

ÎNVÂRTEALĂ

Ilie Bănuţ se află în mare încurcătură. Şi încă într-una din care nu ştie cum are să iasă. De douăzeci şi patru de ore îşi frământă capul şi nu-i chip să găsească soluţia salvatoare. Şi nu să zici că bietul lui cap e neobişnuit cu asemenea gimnastică. Sunt mulţi ani de când viaţa lui Bănuţ nu e altceva decât o nesfârşită succesiune de încurcături. Bineînţeles că din toate a ieşit, altfel n-ar mai avea pe cea de astăzi. Dar numai el ştie cum.

Experienţa îi spune că se va descurca şi de data aceasta, aşa cum îi doreşte inimioara, dar imaginaţia nu vrea cu niciun chip să-l ajute. Se plimbă de colo până colo, fumează, vorbeşte singur, cântă, tuşeşte, îşi răcoreşte fruntea şi ceafa cu apă rece, dar nu avansează nici c-o santimă către limanul jinduit.

— Hm! – se miră el singur de această neputinţă. Apoi, ia chestiunea d-a capo.

Are în total una mie şase sute unsprezece lei, cifră pe care nu-i chip s-o mai întindă. Dar pentru cheltuieli urgente şi absolut indispensabile, îi trebuiesc două mii şi vreo cinci sute… De unde să ia restul?

O nouă triere a nevoilor presante nu mai e posibilă. Pantofii s-au căscat aproape de vârfuri şi trebuiesc pingeliţi fără nicio zăbavă, altfel racila s-ar întinde şi dezastrul ar fi mult mai mare. Pentru această operaţie cizmarul pretinde patru sute cincizeci lei. Rufele trebuie scoase de la spălătorie, întrucât cămaşa de pe el a fost purtată la maximum. Şi în recipisa de la spălătorie scrie că datorează lei trei sute douăzeci şi şase.

Vine apoi bărbieritul, plata ziarului pe-o săptămână, ţigări, masă şi

tramvaiul pe trei zile.

Negreşit că suma de care dispune i-ar ajunge să acopere toate aceste nevoi, dar Bănuţ vrea neapărat să aibă o mie de lei pentru poker. Sunt două sărbători la rând, deci rost de două partide prelungite până la saturaţie. A descoperit un sistem de a câştiga puţin dar sigur, bineînţeles pe cale cinstită, şi-i trebuie neapărat un capital de una mie lei. De aici toată încurcătura care i-a transformat capul în balamuc. Ar renunţa bucuros la toate celelalte, de dragul pokerului, dar cum să se înfăţişeze la joc, cu degetele de la picioare ieşite prin pantofi, cu cămaşă murdară pe el şi neras ca un vagabond?

După o luptă teribilă cu demonul care îl îndeamnă să se compromită de dragul unui eventual careu de aşi sau de popi, se hotărî pentru pingelitul pantofilor, pentru scosul rufelor, bărbierit şi celelalte.

Găsi pe cizmar tocmindu-se cu alţi clienţi, aşa că avu vreme să-şi examineze din nou pantofii. Spre marea lui bucurie constată că numai unul e pe cale să-şi rânjească botul, pe când celalalt e găurit numai în talpă şi are tocul tocit într-o parte…

În două secunde hotărârea fu luată: să repare provizoriu ceea ce nu se mai poate amâna, iar pentru rest se va îngriji după sărbători.

Plăti zece lei şi ieşi triumfător. Economisise lei patru sute patruzeci…

Imaginaţia-i de om veşnic în căutare de soluţii, fiind repusă pe roate, îl ajută să „econosească” şi banii pentru rufe. Sub pretext că nu face plăţi vinerea, din cauza unei vechi superstiţii, rugă pe patroana spălătoriei să-i libereze numai o cămaşă şi două batiste, urmând să plătească peste două zile, când le va scoate şi pe celelalte.

Fericit că dispune acuma de capitalul necesar pentru o lovitură la poker, căută o frizerie să se facă fercheş. Dar frizeriile se închiseseră. Această nouă economie nu-l prea bucura, dar socoti întâmplarea de bun augur şi plecă fluierând, către casă. La 9.30 urma să înceapă partida de poker şi trebuia să se grăbească pentru a fi la faţa locului.

— Mario! – se adresă el cu mutra plină de fericire, servitoarei proprietarului: m-am învârtit de opt sute de lei!…

SOCOTEALA SĂRACULUI

Niţă Mateescu, slujbaş cu venituri fixe şi cu cheltuieli rânduite pe capitole şi pe articole, se opri în faţa unui restaurant de pe bulevardul Elisabeta, aşa cum se opreşte în fiecare zi, să privească puii rumeniţi şi hartanele de gâscă sau de rată din vitrina ademenitoare. Preţuri cu trei cifre n-are să poată el plăti, pentru o bucăţică de friptură, chiar dacă i s-ar tripla salariul, dar nu poate rezista ispitei ca să treacă şi să nu se

uite.

Nu-l costă nimic şi nici inimă rea nu-şi mai face. A uitat gustul fripturii… O priveşte ca pe un lucru care nu mai e la modă, se miră că mai există indivizi care se prăpădesc după un pui la frigare, aşa cum canibalii după o bucăţică de om alb, – şi trece mai departe. Stomacul, care în alte vremuri şi la anumite ore, judecă în locul capului, a devenit aşa de înţelegător şi de supus, că abia mai dă semne de existenţă. De bună seamă c-a învăţat şi el bugetul pe dinafară şi îşi dă seama că s-ar burzului în zadar.

Se depărtă gânditor, adică Nae Mateescu, ca după examinarea unor obiecte expuse într-un muzeu şi intră automat în lăptăria din faţa Cişmigiului. Imobilitatea şi puţinătatea veniturilor l-au transformat pe nesimţite în vegetarian convins. Şi se simte aşa de bine că parcă toată viaţa s-a hrănit numai cu legume şi cu lapte. În loc de borş cu miel sau cu crap, mănâncă mămăliguţă cu lapte; în loc de sarmale de porc sau de dovlecei umpluţi, înghite iahnie de fasole sau de cartofi; în loc de friptură aprinde ţigara şi în loc de desert… cere socoteala.

Se aşează la masa lui din colţ, bucuros că o găseşte liberă, şi purcese la examinarea listei de bucate. Aşa, de formă, căci o ştia pe dinafară.

În limita sumei de lei şasezeci, sumă pe care n-o poate depăşi decât duminica şi în sărbători mai de seamă, are posibilitatea să înghită două articole de pe listă, ba chiar şi trei, inclusiv pâinea, bacşişul şi timbrele.

Îşi alcătui un meniu compus din ciorbă de lobodă, urzici cu mămăliguţă şi lapte cu griş. Îl costă exact cincizeci şi nouă de lei. Aşadar un leu economie. Se bucură odată cu stomacul. El, pentru economie; stomacul, pentru cele trei feluri. Şi chemă pe chelner. Dar, când să dea comanda, avu imprudenţa să-şi arunce ochii pe masa vecinului din dreapta. Acesta tocmai se pregătea să se repeadă într-o friptură de miel, înconjurată de cartofi prăjiţi.

La început, Mateescu socoti că s-ar putea amuza privind cum vecinul suceşte farfuria de la stânga la dreapta şi de la dreapta la stânga, neputându-se hotărî din care parte să înceapă. Dar când proprietarul fripturii duse prima bucăţică la gură şi începu s-o mestece cu ochii închişi ca de-o fericire pe care o situa în vis, bietul slujbaş cu maţele vegetariene, simţi o înjunghietură în stomac şi un hârdău de salivă în gură. I se făcu scârbă de lobodă şi de urzici, ca de-un proprietar care îţi aminteşte de chirie în fiecare zi – şi se hotărî pentru friptură…

Dar friptura costă cincizeci de lei, plus pâinea, bacşişul şi timbrul… Porunci totuşi friptură, în paguba viitoarei Duminici, pe care o va socoti drept zi de lucru.

Dar ce să facă bietul stomac cu un boţ de carne – parcă mai sunt porţiile de odinioară? — şi cu cinci felioare de cartofi? Abia i se

deschisese pofta.

Niţă Mateescu simţi cu groază că şi-a făcut stomacul duşman. Cine l-a pus să ia seama pe la vecini? Îl umfla cu lobodă şi cu urzici, aşa cum l-a umflat în ajun cu ştevie şi cu fasole, cum l-a umflat alaltăieri cu lapte şi cu spanac – şi domnul stomac tăcea chitic.

Dar ce să mai ia după friptură, ca să-şi liniştească pofticiosul pântece? Negreşit că tot o friptură.

Scoase creionul, aşa ca să nu spargă bugetul fără o cât de mică socoteală, dar de unde atâta răbdare? Oftă scurt şi bătu cu necaz în masă.

— Băiete!

Două fripturi a înghiţit Mateescu în ziua aceea, dar vreme de-o lună, calendarul lui s-a scurs fără sărbători…

EVA

EVA ÎN VERVĂ

Trenul accelerat Bucureşti-Oradea opreşte în gara Câmpina. Călătorii se îmbulzesc la ferestre şi la uşi, ca să cumpere fructe şi limonadă. Două doamne, cam de aceeaşi vârstă şi condiţie socială, una în tren şi cealaltă pe peron, se recunosc dintr-o privire şi sunt gata să leşine de bucuria revederii. Îşi strâng mâinile, disperate că n-ajung să se îmbrăţişeze, şi încearcă să transpună în cuvinte simţămintele ce le copleşesc în aceste clipe de bucurie reciprocă. Lucru greu însă, căci timpul este măsurat şi fiecare ar vrea să aibă prioritatea. Iar fereastra vagonului nu este rezervată exclusiv călătoarei care şi-a întâlnit prietena de pe băncile liceului.

În cele din urmă, aceasta izbuteşte să pună stăpânire şi pe fereastră şi pe conversaţie. Grăieşte tare, râde în cascade, face gropiţe în obraji – şi are un debit verbal, că întrece cursul Prahovei…

— Ah, Irina, scumpa mea, nici nu-ţi închipui ce bucurie am că te revăd! Şi încă pe neaşteptate! Le plaisir est doublé par la surprise! Parcă te văd cu fundă bleu în codiţă şi cu rochiţa pătată de frişcă… Îţi mai aduci aminte când ţi-am şoptit la ureche şi *doamna* mi-a trântit o palmă? Nu ştiai dacă Sinan Paşa a căzut singur de pe cal, sau l-a trântit vreun căciular de-ai lui Mihai Viteazul…

Ah, chérie, ce fericită sunt că te-am întâlnit! Ia spune-mi, ce faci tu? Ça va bien, le mariage? Te-ai măritat, desigur, şi nici nu mă îndoiesc că te simţi bine. Ce rău că nu ne-am ştiut adresele ca să ne mai scrim! Ah, ce să zic, cum să-ţi spun, eu nu sunt fericită… Am divorţat de două ori… Maintenant, je suis sur le point de me remarier avec un professeur de gymnastique…

Ai catedră chiar aici, în Câmpina? Te invidiez pentru aer, dar satisfacţiile pe care ţi le dă un oraş ca Bucureştii, sont à préférrer.

Et combien d'enfants as-tu, ma petite Irène? Dar de ce te mai întreb? Ştiu că-ţi plac prichindeii, aşa că trebuie să ai cel puţin o pereche. Moi je n'en ai pas… Ai gospodărie frumoasă? Et ton mari, comment est-il? Desigur blond şi slab. Parcă nu-ţi cunosc eu gusturile?

Ah, mă duc puţin până la Braşov. Dacă n-aş fi aşteptată, aş întrerupe călătoria pentru douăzeci şi patru de ore, ca să ne săturăm de vorbă… Tu ne peux pas t'imaginer, combien de choses j'ai à te dire!

Îţi mai aminteşti de Lucreţia Gheorghiu? Şi-a lăsat bărbatul şi a fugit în străinătate cu un grec din Brăila… Se cunoştea ea cam ce

poamă o să iasă…

Soţul tău e tot în învăţământ? Très bien. Adică… nu se ştie. Liliana Georgescu, ştii – fripta aia cu aptitudini pentru matematici, face… pictură – să nu mori? – iar soţul ei e critic plastic. N-apucă ea să tragă de două ori cu penelul, că vine soţul şi-i strică tot cheful.

Ai câini, gâşte, rate, curci, bibilici? Desigur. Altfel nu-mi pot imagina viaţa la Câmpina. Moi j'adore les chevaux… Dar nu pot să ţin decât pisici şi câini. S-o vezi pe Pufica mea, ce mititică şi scumpă e, te-ai amoreza de ea. Săptămâna trecută a născut a treia oară… Are o ureche muzicală de te cruceşti! Cum faci o notă falşă începe să urle. On dirait un homme, et pas un chien.

Apropos, când vii pe la Bucureşti? J'espere bientôt. Să intri la primul telefon public şi să-mi dai de veste. Mă găseşti în carte…

Ah, voici le train qui part! Vai şi câte aveam să-ţi spun!… Au revoir, ma chére! N-ai idee ce… Când mă întorc de la Braşov, mă opresc negreşit în Câmpina. Aşteaptă-mă joi, la rapidul de după-amiază… Sau mai sigur vineri… La revedere! Pa! Au revoir! La re…

Trenul se pune în mişcare fără ca doamna de pe peron să fi izbutit a scoate decât jumătăţi de cuvinte. Ar fi vrut probabil să spună că nu locuieşte în Câmpina, că nu e măritată, că nu-i plac orătăniile, dar n-a fost chip. Verva prietenei de demult n-a putut fi zăgăzuită nicio secundă.

— La revedere! – a strigat şi ea cu necaz, după ce zgomotul locomotivei a astupat maşina din gura călătoarei.

EVLAVIE PROVIZORIE

Monahul Sava, care face ascultare la prăvălioara cu cărţi şi cu felurite obiecte religioase, a schitului Darvari, tocmai punea rânduială în raftul din care vânduse câteva cruciuliţe când aude glas de femeie şi apoi ciocănituri în uşă. Îşi face o sfântă cruce, pentru bucuria de-a avea un nou muşteriu, şi aleagă să deschidă cu o sprinteneală de necrezut la un moşneag de aproape optzeci de ani.

— Poftim, poftim!

Două doamne elegante, însoţite de paracliserul schitului, ezită o clipă, apoi se hotărăsc să intre, cu aerul celui care e nevoit să facă un lucru puţin plăcut.

Îşi agaţă lornietele de nas şi examinează chipul de sihastru al bătrânului, apoi marfa de pe masă şi din dulapuri – şi iar chipul blând al monahului, care aştepta cu vădită nerăbdare să audă dorinţa acestor doamne ce-i treceau pragul pentru întâia oară. Dar elegantele vizitatoare par stingherite de ceva nu tocmai plăcut şi monahul ghiceşte motivul din mişcarea nervoasă a nărilor.

— La noi miroase a tămâie… – se scuză el cu mâinile la piept, încercând să alunge o umbră ce i se aşternuse pe frunte.

— Ah, da! – exclamă doamnele făcând haz de propria lor ignoranţă.

— E cam multişor de când n-am mai venit în contact cu popi şi cu biserici, – mărturisi cea mai în etate, fără să arate vreun grăunte de căinţă pentru aceasta.

Ochii sprinteni ai bătrânului se fixară întrebători şi acuzatori în lornieta doamnei mai în vârstă, apoi în lornieta doamnei celeilalte, ca la urmă să coboare amărâţi pe coperta unui acatistier.

— Dumnezeu ţine seamă mai mult de fapte, grăi el cu îngăduinţă. Dacă aţi săvârşit fapte creştineşti şi aveţi inimă bună, vi se iartă păcatul neducerii la biserică.

Doamnele se priviră semnificativ dar prezenţa bătrânului le tăie pofta de a-şi trăda gândurile. Renunţară la serviciul lornietelor şi căutară sincer să facă plăcere călugărului. În acest scop, cumpărară cruciuliţe, iconiţe, mătănii, cărţi de rugăciuni, prefăcându-se că ascultă cu mare interes explicaţiile şi recomandările vânzătorului cu rasă şi cu potcap.

Cuviosul Sava pluteşte în nori. Se încurcă la socoteală, întocmeşte pachetele cu stângăcie şi nu mai osteneşte a-şi arăta bucuria pentru evlavia ce le cuprinsese aşa de subit, pe cele două doamne. Face aluzie la „oaia cea rătăcită”, la „fiul cel risipitor”, la întoarcerea lui Solomon – după ce căzuse întru închinare de idoli, şi nu găseşte destule cuvinte şi pilde din scripturi ca să încurajeze neaşteptata transformare a acestor „creştine”, care cu zece minute în urmă nu-şi mai aminteau mirosul de tămâie.

La urmă, doamnele achită costul, apucă pachetele cu propriile şi delicatele lor mânuşiţe, dar ezită să plece.

— Poate mai aveţi ceva pe suflet şi nu îndrăzniţi să mărturisiţi, – le întrebă cuviosul Sava, dispus să asculte tot şi să înţeleagă tot. Sunt în obştea acestui schituleţ duhovnici foarte pricopsiţi în tălmăcirea scripturilor…

— Părinte, grăi doamna cea mai tânără, cu o timiditate care plăcu bătrânului, am săvârşit multe păcate… dar nu ştiu ce mă îndeamnă să vă mărturisesc pe cel mai recent. Am venit la dumneavoastră îndemnată de-o cărturăreasă, care mi-a spus că dacă ţin trei zile la rând, cărţi şi obiecte sfinte în dormitorul meu, mă împac cu logodnicul… Ce credeţi? Este un păcat mare ceea ce fac eu?

Părintele Sava luă înfăţişarea unui anahoret din veacul al IV-lea, mustrând pe antipatii şi pe eghemonii împăraţilor apostaţi, şi vru să sloboadă cuvinte grele. Îşi aduse aminte, însă, de bogatul hrăpăreţ şi avar, care a intrat în rai, graţie unei pâini aruncată cu furie în capul unui trecător flămând – şi avu curaj să creadă că mântuirea doamnei

din faţa lui ar putea veni prin această evlavie vremelnică, impusă de imaginaţia cărturăresei. Răspunsul însă îi fu ca al unui apostol neînfricat de faţa şi de boieria celor pe care îi acuză şi-i sfătuieşte:

— De, doamnă, ce să zic, sfânta Evanghelie ne porunceşte să nu aruncăm mărgăritarele înaintea porcilor… Potrivit acestei porunci, ar trebui să vă cer târguielile înapoi, şi să vă întorc banii… Dar tot sfânta Evanghelie glăsuieşte pe altă foaie că… lucrurile sfinte nu se spurcă…

DECEPŢIE

Romancierul X, destul de indiferent atunci când cineva îi laudă talentul şi opera, dimpotrivă, se simte extrem de măgulit când o femeie face măcar aluzie la fizicul lui pe care îl socoate minunat alcătuit. De altfel nu prea exagerează. Natura l-a construit cu foarte mici şi puţine imperfecţiuni. Ce contează o ureche mai bleguţă şi un umăr mai puţin ridicat, când restul e în bună armonie cu legile celui mai pretenţios dintre sculptori.

I s-a întâmplat totuşi, ce-i drept, numai o singură dată, ca o tânără şi drăguţă admiratoare să-l găsească mai puţin frumos – şi aceasta din propria lui vină. Povesteşte păţania cu melancolie şi îşi făgăduieşte că pare să se mai repete niciodată.

Mare amator de furtuni, de potoape şi de alte burzuluiri ale naturii, pe care el – bineînţeles – să le savureze fără vreun prejudiciu personal, a scris într-o iarnă unui prieten din Constanţa, rugându-l să-l înştiinţeze telegrafic sau telefonic de îndată ce marea se va lăsa cuprinsă în braţele unui uragan de mari proporţii. Şi prietenul i-a satisfăcut rugămintea. Când a primit însă telegrama numai de drum nu era pregătit, mai ales că primul tren, din nefericire un personal, pleca peste o jumătate de oră. Era nebărbierit de trei zile şi ocupat cu reparatul maşinii de scris. Dar fiindcă nu toate furtunile zăbovesc mai multe zile în faţa Constanţei, a şuierat a pagubă şi a tulit-o la gară aşa cum se găsea: cu obrajii plin de ţepi şi în haine de lucru, sperând să-i economisească taxiul câteva minute, ca să se radă în gară. Ceea ce n-a fost cu putinţă.

Trenul, cu plecare în miez de zi, era aproape gol. Numai câţiva călători în clasa a treia. Când s-a plictisit de lectura ziarelor şi de lipsa unui vagon restaurant, de la fereastra căruia, sorbind dintr-o cafea turcească, să privească bărăganul troienit şi văzduhul jucându-se cu fulgii de zăpadă, a uitat că n-are mutră de donjuan şi a plecat în căutarea unui flirt. Un duel de cuvinte, cu o femeie inteligentă şi simpatică, te face să uiţi mizeria unei astfel de călătorii. Ba chiar s-o doreşti prelungită.

Într-un compartiment de-a doua, o doamnă tânără, singura

călătoare în tot vagonul, asculta c-o ureche muzica patefonului, iar cu cealaltă piuitul vântului izbit de tren. Pe măsuţa din faţă-i, lângă patefon, câteva cărţi între care şi un roman al scriitorului nostru. Romancierul, uitând înfăţişarea-i prea puţin elegantă, surâse ca de-o izbândă sigură şi deschise uşa compartimentului.

— Permiteţi?

Doamna îl observă cu vădită neplăcere, din coada ochiului, şi ridică din umeri ca şi când ar fi vrut să zică: „Era nevoie? Odată ce sunt locuri şi dumneata ai legitimaţie de călătorie, te aşezi unde pofteşti.” Însă, romancierul amator de furtuni marine e obişnuit cu astfel de începuturi prea puţin promiţătoare. Ceea ce nu-l împiedecă să se aşeze cu sfială în colţul cel mai îndepărtat şi să aştepte un moment prielnic.

Dar călătoarea e bine aprovizionată cu plăci, încât răbdarea scriitorului e pusă la grea încercare. În zadar aştepta el o pauză care mereu întârzia să vie. Tocmai aproape de Feteşti, tânăra doamnă, saturată probabil de nesfârşitele tango-uri cântate de un diseur parizian, se apucă să răsfoiască tocmai romanul autorului cu care, fără să ştie, împărţea compartimentul. Acesta socoti că e momentul să lege o conversaţie.

— Vă plac romanele lui X, doamnă?

— Desigur! – răspunse tânăra aproape ofensată. Dumitale nu-ţi plac?

Doamna folosise un ton dispreţuitor, fără ca măcar să-şi privească vizavi-ul. Dar vizavi-ul se bucură căci surpriza putea să fie şi mai mare.

— L-aţi cunoscut personal pe acest scriitor? – reveni romancierul foarte atent să prindă primul gest al simpaticei admiratoare.

— Ah, nu! N-am avut această plăcere, mărturisi doamna cu regrete în ton şi în priviri.

Şi fiindcă se pregătea să dea iarăşi drumul patefonului, scriitorul nostru, crescut cu două palme, îi făcu o reverenţă, şi apăsă pe butonul rezervat ultimei încercări:

— În carne şi în oase…

Vădit contrariată, doamna îşi privi idolul cu amănuntul şi răspunse fără grabă şi fără pic de entuziasm:

— Îmi pare bine, domnule X…

Scriitorul ghici pe loc că mutra lui interesează, de data aceasta, mai puţin decât opera şi îşi retrase cuvântul.

— Am glumit, doamnă… Nu sunt eu romancierul X… Vă rog să mă scuzaţi.

Tânăra respiră uşurată:

— Mi-am închipuit eu… Căci, după fotografie şi după câte am auzit, X e un bărbat *bine*…

Donjuanul nostru se ridică oţerit, dar când îşi pipăi ţepile de pe obraz renunţă la replică şi grăbi oftând către compartimentul lui de clasa întâia. Din ziua aceea n-a mai plecat niciodată nebărbierit la drum, mai ales că graba cu care pornise spre Constanta nu i-a fost de niciun folos: furtuna a încetat exact în momentul când trenul s-a oprit în gara terminus.

TÂMPENIE PROGRESIVĂ

4 Mai. Astăzi m-am sculat la 11! Evenimentul se cade a fi însemnat, deoarece sunt ani de zile de când n-am mai văzut lumina soarelui la o oră aşa de matinală… Jupâneasa a făcut mare haz.

7 Mai. Am întârziat un ceas de la poker, pentru a pune ventuze soţului meu, care are prostul obicei să răcească din când în când. Nu-i mai pusesem din luna de miere… Operaţia era lăsată pe seama bucătăresei. Şi – lucru curios – m-am simţit foarte satisfăcută că l-am îngrijit cu propriile mele mâini!… Prietenele însă şi-au bătut joc de mine, zicând că am devenit o soţie sentimentală, ceea ce constituie un anacronism pentru moravurile de astăzi. Şi desigur că au dreptate.

9 Mai. S-a făcut atâta propagandă de „Ziua Cărţii", încât m-am hotărât la o mică trădare fată de literatura franceză şi engleză şi să citesc un roman românesc. Afară de poeziile lui Eminescu – nu sunt sigură dacă le-am citit pe toate – şi de o schiţă din pagina literară a „Universului", pe care întâmplător am citit-o în tren, n-am nicio cunoştinţă de ceea ce au produs poeţii şi prozatorii români. De altfel, liceul l-am făcut la Paris, şi la universitate (în Bucureşti) am studiat filosofia. Iar în cercul meu nu există decât o singură cucoană care citeşte cărţi româneşti, dar care n-a izbutit niciodată să mă convingă, – şi cât a pledat! – să-mi pierd vremea cu un roman scris în limba mea, măcar aşa de curiozitate.

15 Mai. Astăzi am fost invitată la ceai, la madam S. S-a bârfit şi s-a minţit mai mult ca niciodată. Şi ca niciodată, de când am început să frecventez saloanele, n-am bârfit pe nimeni şi n-am spus decât o singură minciună! Ce se petrece oare cu mine?

20 Mai. Primul roman românesc, pe care l-am citit în viaţa mea, l-am înghiţit cu oarecare greutate. Dar l-am înghiţit. Se vede însă că mi-a plăcut, căci altfel nu l-aş fi citit până la capăt. Şi mai ales n-aş fi început îndată pe al doilea. Astăzi, după ce l-am terminat şi pe acesta, am simţit oarecare remuşcări pentru indiferenţa şi dispreţul cu care am tratat literatura românească. Nu ştiu dacă mă găsesc pe calea cea bună, sau am început să am gusturi îndoielnice…

23 Mai. Jupâneasa a spart un frumos vas de Sevres, pe care mi-l dăruise o fostă colegă de liceu, cu ocazia ultimului meu voiaj la Paris.

Am sărit s-o înhaţ de păr şi să-i turtesc capul de pereţi. Niciodată nu mi-am bătut servitoarele, dar totdeauna le-am reţinut din leafă până şi cea mai neînsemnată stricăciune. De data asta însă eram păgubită de-un obiect care îmi amintea pe cea mai bună prietenă, din cei mai frumoşi ani ai copilăriei. Şi totuşi… n-am lovit pe vinovată. Ceva mai mult – ca să nu zic mai grav: nici măcar nu i-am pus frumosul şi nefericitul vas în socoteală. M-a privit – jupâneasa – cu nişte ochi aşa de supuşi şi de rugători, şi a izbucnit într-un plâns care exprima atât de convingător sincera ei părere de rău, că m-am înduioşat şi am iertat-o… E prima oară în viaţa mea când mă las învinsă de sentimentul milei faţă de un om de rând. Şi în special faţă de un servitor. Cu siguranţă că am început să îmbătrânesc… La treizeci şi cinci – pardon! la treizeci şi unu de ani? Ori sunt pe cale să mă tâmpesc… Dovada definitivă o voi avea în ziua când mi-o veni poftă să mă duc la biserică.

24 Mai. Aseară am fost la Maria Tănase! Eu, care m-am delectat până aci cu muzica lui Chopin şi a lui List, care ezitam să mă duc la un concert ce nu era al lui Enescu sau al cutărui celebru violonist sau cântăreţ străin, m-am lăsat convinsă de cumnatul meu venit din provincie şi m-am dus să ascult… foaie verde iarbă grasă! Dar ceea ce e mai grav: m-am entuziasmat în aşa hal de cântecele noastre populare, că la înapoiere m-am hotărât să consult un medic. Parole d'honneur!

29 Mai. Astăzi m-am dus la prietena mea I., cale de peste trei sute de metri, pe jos! Ce-o fi gândit şoferul despre această aventură cu totul neobişnuită?

1 Iunie. M-am deşteptat la… 9 fix, dar ca să nu mă fac de râs faţă de servitori, n-am sunat decât la zece şi jumătate. Parcă văd mutra ironică a lui Pik şi mustăcitul batjocoritor al Lizei, frumoasa mea pisică de Angora.

5 Iunie. Bucătăreasa şi-a scrântit un picior, şoferul a avut o oră la dentist, încât am fost nevoită să mă duc eu, în persoană, la piaţă, după târguieli… Aş fi putut să iau masa la o prietenă, bărbatul meu s-ar fi hrănit la un restaurant, – şi totuşi m-am dus la piaţă!

10 Iunie. Astăzi am fost la… biserică! Şi nu ca să asist la un botez sau la o cununie, ci pur şi simplu ca să aprind o lumânare şi să ascult sfânta liturghie! Mai e nevoie de-un specialist, ca să mă conving că m-am tâmpit de-a binelea? Cred că nu. Sigur că nu.

ASORTATE

ÎNTR-UN CINEMA DE CARTIER

Fiind zi de sărbătoare, când tot omul caută un pic de uitare a necazurilor, sala e plină peste măsură. Miroase a toval, a unt topit, a usturoi, a busuioc şi a colonie, iar căldura înăbuşitoare îngreuiază şi mai mult respiraţia, aşa că după două minute începi să te gândeşti la plecare.

Rulează un film cu poliţişti şi cu ucigaşi. Scena de care dau întâi cu ochii e mai mult comică decât dramatică, dar publicul o priveşte într-o tăcere impresionantă. Când încearcă vreunul să râdă, e repede pus la loc de câteva duzini de interjecţii: Pst! He! Pfiu! Ptiu! Şşşt!

Deodată atenţia foarte încordată a spectatorilor e întreruptă de strigătul unuia care duce grija nevestei:

— Anicoo!

— Las-o bă, să se isprăvească filmul! – îl sfătuieşte unul din sală, în râsetele tuturor.

— Ce s-o las, bă, c-a plecat de la două de-acasă! Şi acuma e ceasul aproape opt! I-o fi ajungând – şi i-o fi şi foame…

Deoarece Anica n-a răspuns, lumea nu ştie ce să creadă: e într-adevăr în sală, de la deschidere, sau a tras chiulul bărbatului?

Pun stăpânire pe capul unui şir de scaune, sigur că perechea cea tânără, care ocupă locurile din apropierea mea, va pleca de îndată ce a văzut filmul; şi-mi arunc ochii pe ecran, cu gândul să evit scenele decisive. Filmul e poliţist şi deci se cade să-l iau de la început. Acum e dincolo de jumătate.

Sunt bănuite de crimă cinci sau şase persoane. Spectatorii, ca şi poliţiştii, le suspectează pe toate. Nici maestrul detectiv, „chinezul” Charlie Chan, nu pare a fi pe calea care să-l ducă mai sigur şi mai repede către dezlegarea misterului. Din care pricină, atât şeful poliţiei locale cât şi abilul şi răbdătorul detectiv, formează obiectul de critică al spectatorilor impacientaţi. Şi mai ales al acelor domni care îşi însoţesc nevasta sau prietena.

— Sunt nişte tâmpiţi! – se exprimă tânărul al cărui scaun nădăjduiesc să-l ocup în curând. Poliţie e asta? În loc să-i înţepe sub unghii şi să le pună ouă coapte la subţiori, domnii poliţişti umblă cu dibuitul şi fac pe şireţii. Eu sunt sigur că ăla care se uită cruciş e criminalul…

Tânăra de alături îi strânge braţul, admirativ, şi abia aşteaptă să se confirme prezicerile soţului sau prietenului, care se dovedeşte a fi mai

competent şi mai energic decât şeful poliţiei şi decât celebrul Charlie Chan.

La un moment dat, detectivul chinez se lasă atras într-o cursă. E legat fedeleş şi încuiat într-o mansardă, sub paza unui complice al ucigaşului sau al ucigaşilor.

— Nu ţi-am spus eu? exuberează tânărul cu justificată îngâmfare. Nişte tâmpiţi şi nişte idioţi. Bine i-a făcut!

Peste câteva clipe, însă, are prilejul să constate că nici vinovatul nu e mai deştept. Sau vinovaţii, de vor fi mai mulţi. Căci omul lăsat să păzească pe chinez, cu puteri discreţionare, e un agent de poliţie…

— Extraordinar! – geme tânărul, indignat, îmi pare rău pentru banii care i-am dat… Mai bine făceam un chef. Toţi sunt nişte idioţi. Aşa film mizerabil, nu merită să fie văzut nici pe gratis!

Aprobarea nevestei sau prietenei, e spontană şi admirativă:

— Ce bine te pricepi tu, Grigorie!

În cele din urmă, după peripeţii prea puţin „tari” şi prea puţin spectaculoase, ca să despăgubească pe acest tânăr de cheful pierdut, ucigaşul e descoperit, aşa cum se întâmplă întotdeauna, în persoana celui mai puţin bănuit: portarul imobilului. Un omuleţ sfrijit, cu privirea nevinovată, şi cu gesturi fără vlagă.

— Imposibil! – se opune tânărul spectator din dreapta mea. Au pus vina pe ăsta, aşa cum ar fi pus-o pe mine sau pe tine, ca să nu zică lumea că poliţia nu e bună de nimic! Eu pariez pe orice, că adevăratul criminal este ăla care se uită cruciş. Uite-l, că zâmbeşte mulţumit… Şi are de ce. Le-a tras chiulul cum a vrut şi cum i-a plăcut.

Se face lumină şi aştept să se libereze un loc. Dar nu pleacă nimeni. Nici chiar perechea bârfitoare. El îşi drege cravata-i ieftină, cu gesturi fudule; ea, scoate din poşetă chifle şi salam de vacă…

— Să-l mai vedem odată, decide el strâmbând din nas.

— Să-l mai vedem, Grigorie, încuviinţează tovarăşa întinzându-i demâncarea. Am plătit şi putem să stăm până la închidere…

GHICITOAREA

— Imposibil! Cărţile mele nu mă înşală niciodată.

— Şi totuşi, adevărul e acesta: nu mi-a murit nicio rudă în ultimele douăzeci şi patru de ore. Ba, dacă memoria mă ajută, nici în ultimii cinci ani. Regret foarte mult…

Faţa doamnei ghicitoare, de obicei galbenă, cu mici porţiuni stacojii către umerii obrajilor, se învineţi de-a lungul nasului, iar ochii-i de pasăre prădalnică se transformară în puşti-mitraliere.

— Să ştii că nu-ţi mai ghicesc… Cărţile mele, stimate domnule, nu m-au minţit niciodată. Sigur că nu m-au minţit. Mai bine zi aşa că vrei

să te amuzi.

— Iartă-mă, madam Ionescu, – stărui eu ca ăla fără vină. Până în clipa de faţă n-am primit nicio înştiinţare, dar nu-i exclus să primesc. Poate chiar până în seară. Mai ales că în satul meu natal, unde mi-au rămas toate rudele şi rubedeniile, bântuie scarlatina şi dezinteria…

Fata doamnei Ionescu, ghicitoare fără birlici în poartă, dar tare încrezătoare în şoaptele misterioase ale celor douăzeci şi patru de cartonaşe, reveni la culoarea gutuei, ochii şi nasul luară atitudine de aşteptare.

— Da' să-mi spui drept…

— Pe cuvânt de onoare!

Plec de la madam Ionescu, indignat şi îngrijorat. Indignat, pentru motivul că dumneaei ar dori să-mi moară toate neamurile, numai şi numai ca să nu-i iasă cărţile de minciună; şi îngrijorat, din pricină că siguranţa pe care o afişa începuse oarecum să-mi risipească dispoziţia de ironie cu care ascult de obicei trăncănelile ghicitoarelor.

Mă înapoiez acasă cu paşi grăbiţi şi întreb pe portar de existenţa vreunei telegrame. Nimic care să-mi anunţe tristul eveniment.

Ei comedie! Aiurelile doamnei Ionescu mă amuză grozav şi încep să regret sincer că nu pot să-i fiu pe plac.

Mi-a spus aşa: „Ai s-auzi de-o moarte în familie. Dacă nu până în seară, sigur mâine dimineaţă…" Şi iacă, sau scurs patruzeci şi opt de ore şi încă nu mi-a sosit nicio veste.

La urma urmei, nu se făcea gaură în cer dacă răposa bunică-mea trecută de vârsta psalmistului, sau unicul unchi pe care îl am prin străinătăţi. Nu e bogat, dar câteva sute de dolari tot aş fi moştenit.

În disperare de cauză, caut mai amănunţit prin ziare şi aflu că a murit… prefectul judeţului în care m-am născut. Nu mi-era rudă şi nici măcar cunoscut, dar a stat în fruntea judeţului meu şi deci, madam Ionescu, acceptând o interpretare mai largă a cuvântului *familie*, şi-ar salva oarecum reputaţia de mare ghicitoare.

— Ai avut dreptate, cucoană Matildo: a răposat prefectul judeţului meu, – Dumnezeu să-l ierte…

Madam Ionescu primi vestea cu un zâmbet echivoc şi vru să ceară preciziuni, dar se răzgândi şi lăsă lucrurile încurcate.

— Ei vezi? Să te mai îndoieşti şi altădată…

— Mii de scuze, cucoană Matildo!

Madam Ionescu slobozi un râs aidoma zbieretului de capră voioasă şi întinse cărţile.

— Ai să te întâlneşti la drum de seară cu bărbatul ăsta de ghindă… Să te fereşti însă de el, că nu ţi-e prieten… Dama asta de verde te iubeşte şi te doreşte, dar dumneata îi întorci spatele… Nu-ţi plac blondele? Dar lipsit de gust mai eşti, tinere? Să te fereşti de bărbatul ăsta de roşu… Ai să iei bani de la dama asta de ghindă… Hm! Cam

suspect, poate chiar ruşinos, – depinde de obraz… O damă de tobă te aşteaptă cu dragoste la aşternut… Dacă n-o vei găsi acasă, mă jur că nu mai pun mâna pe cărţi. Ce mai aştepţi, domnule? Du-te repede, că te aşteaptă şatena! Ptiu, bată-le pustia de muieri fără ruşine! Pleacă, domnule, ce mai stai?

Când am ajuns acasă, am constatat că-mi lipseşte cheia de la uşă… Fiind prea târziu ca să mai chem un lăcătuş, m-am dus la o cafenea din Piaţa Amzei, unde mi-am chinuit somnul, rezemat de-o masă, până în răsăritul soarelui.

— Ce culoare avea masa? – mă spionează madam Ionescu, după ce-i povestesc necazul.

— Şatenă…

— Ei vezi? Nu ţi-am spus eu? Să mai zici că mint cărţile mele! Masa a fost dama de tobă… Ce să-ţi fac dacă aşa ţi-e norocul!

ÎN „ADĂPOST”

Urletul cobitor al sirenei îmi curmă brusc şi paşii şi gândurile şi mă sileşte să schimb aerul unei seri de după ploaie, cu căldura înăbuşitoare a celui mai apropiat adăpost.

În subsolul transformat în pavăză contra bombelor inamice, ne-am adunat unsprezece trecători: şapte bărbaţi şi patru femei. Nu ne vorbim, dar identitatea gândurilor ne apropie sufleteşte şi gardurile despărţitoare se destramă pe nesimţite. După zece minute – formăm o familie îngrijorată sau o asociaţie conspirativă.

Întrebările se pun în şoaptă, răspunsurile vin în monosilabe, căci fiecare e atent să prindă cât mai mult şi din ceea ce se petrece afară. Dar în zadar ne dublăm şi ne triplăm auzul că nu pătrunde nimic până la noi. Poate că inamicul e încă aşteptat. Sau poate că e deasupra noastră dar zidurile adăpostului sunt destul de groase ca să ne dea iluzia unei primejdii înlăturate.

— Să ştiţi că nu mai vin! – rupse semităcerea o duduie cu urechile mici şi cu nasul mare.

— Să mai vie când i-oi chema eu! – se pronunţă şi mai tare altă duduie, – aceasta cu nasul mic şi cu urechile ascunse în dosul unor şuviţe de mătase pură.

Curajul celor două femei, curaj ce-i drept cam forţat, molipsi îndată toată ceata. Toată lumea a uitat frica şi a devenit războinică. Se face strategie, se bagatelizează puterea inamicului şi se fixează termene pentru ocuparea Moscovei şi pentru încetarea războiului. Rusia e împărţită, după discuţii vecine cu cearta, în vreo paisprezece republici, spre nemulţumirea unui domn cu barbă care nu admite decât o republică a ucrainenilor şi una a cazacilor, iar pentru rest să

fie încoronat un ţar. Argumentaţia însă e slabă şi dintr-o parte şi din cealaltă. Nimeni nu cunoaşte temeinic geografia, nici istoria şi mai puţin încă sufletul norodului fost şi viitor pravoslavnic. În cele din urmă se fac concesii. Domnul cu barbă admite doi ţari, unul la Moscova şi unul la Petersburg, aşa ca să fie două săbii într-o teacă, iar ceilalţi renunţă la două republici…

Odată pacea încheiată, atmosfera devine şi mai… războinică. Toată suflarea regretă că n-a avut prilejul să ucidă măcar un bolşevic şi să moară pentru patrie.

— Protestez cu toată puterea dragostei mele pentru ţară, împotriva conducătorilor care cred capabili de rezistenţă şi de vitejie, numai pe bărbaţi! – se revoltă duduia cu nasul mic şi cu urechile mari. Ce, nu sunt eu în stare să călăresc pe-un cal? Să trag cu puşca şi chiar cu mitraliera?!

— Eu m-aş fi cerut la aviaţie, – regretă duduia cu nasul mare şi cu părul blond-veritabil. Trăgeam cu mitraliera sau lansam bombe. E aşa de greu, mă rog? Ba m-aş încumeta chiar să conduc un avion, numai să-nvăţ, că neînvăţaţi nu se urcă nici bărbaţii în carlingă. Am fost invitată să mă înscriu la Crucea Roşie. Dar de ce numai decât la Crucea Roşie? Într-un regiment de amazoane m-aş fi simţit mai în elementul meu şi mi-aş fi servit ţara mai bine…

Bărbaţii nu se lasă nici ei mai prejos. Unul se plânge că leatul lui e şters din controale, pentru cauză de bătrâneţe, altul protestează împotriva „majurilor” care i-au trimis ordin alb, al treilea regretă că e dispensat, al patrulea că e reformat, al cincilea că e mobilizat pe loc. Numai domnul cu barbă ezită să-şi divulge situaţia militară şi să se încadreze în entuziasmul belicos al celorlalţi.

La un moment dat toată lumea e în picioare, gata să ceară arme şi să treacă… chiar Volga dacă e nevoie, cu toate că pacea fusese încheiată. O bubuitură teribilă readuce pe oameni la realitate. Feţele tuturor adoptă culoarea gutuii, ochii se dublează, respiraţia se opreşte şi toate organele se transformă în urechi. A doua bubuitură, urmată la interval de o secundă, produce panică. Duduia cu nasul mic şi cu urechile mari, preferă să leşine decât să mai aştepte şi pe-a treia… Iar duduia cu nasul mare şi cu părul de mătase, cea bună de amazoană, ţipă şi caută în poşetă – probabil o sticluţă cu eter, dar nimereşte butonul de rouge… Îl duce cu înfrigurare la nasul vecinei, apoi leşină şi ea… Bărbaţii, mai curajoşi, cum e şi natural, îşi caută scăparea în cele patru colţuri ale adăpostului. Numai domnul cu barbă rămâne pe loc şi râde… Ah, unde am mai auzit eu acest râs? Cred că la Spitalul Central…

LA BĂRBIER

— Să trăiţi, dom'le inspector!

— S-trăiţi!

— Trăiţi!

N-am fost, nu sunt şi nu cred că voi fi vreodată inspector. Totuşi aceşti oameni îmi spun „domnule inspector" din ziua în care am călcat pentru a doua oară în prăvălia lor. Au trecut de atunci cinci sau şase luni de zile. Şi cum acest titlu nu-mi procură niciun neajuns, l-am acceptat şi-l deţin fraudulos până în ziua când va interveni o explicaţie, sau domnii bărbieri vor binevoi să-mi acorde un altul.

Sunt în această frizerie patru inşi cam de aceeaşi etate. Unul din ei trebuie să fie patron. Nu ştiu care, deoarece toţi poartă halat alb şi toţi primesc bacşiş. Pe mine mă serveşte Marin. Poate că el e patronul. Am încercat priceperea tuturor şi la urmă m-am oprit la Marin. Are totdeauna briciul bine ascuţit, mână uşoară şi nu foloseşte niciodată „creionul".

Din păcate are şi el cusurul tuturor confraţilor săi: vorbeşte mult. Mai ales când nu este prea îmbulzit de clienţi. Îl accept deci aşa cum este: limbut dar bun meşteşugar. De altfel se ştie că bărbierul e un fel de ziar nescris şi deci necenzurat, care furnizează clienţilor, cu briciul la beregată, tot ceea ce aude de la alţi clienţi, de pe stradă, din bodegă şi de la nevastă, care, în majoritatea cazurilor, e şi ea coafeză sau manichiuristă. Ai poftă, n-ai, eşti nevoit să asculţi, – şi chiar să iei parte activă la comentariile de rigoare.

M-aşez pe un scaun şi deschid un rest de gazetă, în aşteptarea lui Marin care rade pe un domn uscat şi cu mustaţă din alte vremuri. Îl rade atent, aşa cum îi dictează meseria, şi nu scoate un cuvânt. Îmi închipui că lucrătorul e răguşit sau clientul fudul de urechi. Alt motiv nu există pentru Marin, să tacă. Dar m-am înşelat: Marin rumegă o idee. Când procesul rumegării – cuvântul e la locul lui – e sfârşit, Marin întinde mâna cu briciul în văzduh, iar pe cealaltă o lasă agăţată de mustaţa clientului:

— Dar dacă Franţa refuză să dea Italiei Tunisia şi Corsica?

Clientul, cu gura înconjurată de spumă şi cu mustaţa sechestrată, răspunde mai mult pe nas:

— Război.

— Exact! se bucură Marin că se potrivesc la gânduri.

Apoi vru să mai adauge ceva, dar îşi luă seama şi coborî briciul pe obrazul domnului cu mustăţi. Rase câmpul din preajma colţului stâng al gurii şi alunecă pe gât. La jumătatea nodului lui Adam briciul face halt şi Marin întreabă cu mutră vicleană:

— Rezultatul?

Dar clientul e la grea strâmtoare. Cea mai mică deschizătură a gurii îi poate fi fatală.

— Rezultatul? repetă Marin ca un tâlhar care a pus cuţitul în gâtul

victimei şi-i cere să divulge ascunzătoarea banilor.

Cu multă precauţie, domnul cu mustaţa îşi deplasează uşor o mână şi izbuteşte să îndepărteze briciul de beregată.

— Rezultatul e greu de prevăzut, satisface el curiozitatea bărbierului.

Dar Marin, ca un adevărat general sau om de stat, îşi pusese din vreme toate ipotezele.

— Exact! confirmă el ca să nu piardă vreun leu din bacşişul scontat. Dar totuşi… e uşor de prevăzut, – o suceşte îndată. Mai întâi că populaţia Italiei e c-un milion mai numeroasă decât a Franţei. Iar dacă mai vin şi abisinienii şi etiopienii (sic) şi libienii, – mai sar şi spaniolii, în două săptămâni n-are ce face cu Franţa. Unde mai pui că Mussolini valorează singur cât o armată. N-am eu dreptate?

Clientul aşteaptă un mic răgaz din partea briciului, şi când îl are răspunde grav:

— Desigur.

Marin însă l-a prins la strâmtoare. Clatină bănuitor din cap şi întoarce foaia, în timp ce săpuneşte pentru a doua repriză.

— Bine, bine; dar dacă Franţa aruncă şi ea pe Marocani, pe Algerieni, pe Tunisieni, pe Madagascarieni şi p-ăi din Indochina? Într-o săptămână n-are ce face cu Italia! Nu sunteţi de aceeaşi părere?

Aşteaptă confirmarea cu ambele mâini întinse în văzduh, ca un tribun care aruncă o frază incendiară şi aşteaptă să vadă efectul produs asupra sălii.

— Toate sunt posibile, grăieşte domnul cu mustăţi, vădit enervat, dar te rog să termini mai repede că pierd trenul…

Marin se face pârjol:

— Vai de mine! De ce nu mi-aţi spus de la început? În două minute sunteţi gata.

Şi se ţine de cuvânt.

— Poftiţi, dom’le inspector.

— Ascultă, Marine, zic eu înainte de a mă aşeza pe scaunul supliciului, să fim bine înţeleşi din capul locului: între Franţa şi Italia n-are să fie război. Ceva mai mult: anul 1939 are să fie cel mai paşnic de la 1919 încoace. Mici hărţuieli diplomatice şi nimic mai mult.

Marin mă priveşte cu ochi mari şi mă săpuneşte într-o tăcere care merită răsplătită. Dacă rezistă până la urmă îi dau doi lei mai mult ca de obicei. Dar el gândeşte intens în aceste clipe, – probă energia cu care îmi freacă obrazul şi pauzele pe care le face când şi când. Nu deschide însă gura decât în momentul când mă apucă de vârful nasului şi începe să radă buza superioară:

— Ce ziceţi de inundaţii?

Nu vreau să zic nimic şi nici nu-i chip să-mi dau vreo părere. Vârful briciului cotrobăieşte pe sub nările nasului şi nici Marin nu-mi

dă răgaz şi posibilitate să răspund. Probabil că întrebarea a avut de scop să-şi facă el de vorbă, căci, înainte de-a auzi părerea mea, mi-o face cunoscută pe a lui.

Timp de douăzeci de minute, cât a durat bărbieritul, Marin a criticat cu o competenţă de stâlp de cafenea şi a bârfit cu răutatea unei mahalagioaice înăcrită de sărăcie şi de bătrâneţe. Iar eu ticluiesc în minte acest anunţ pe care să-l dau la „Mica Publicitate”:

„Caut bărbier care să nu vorbească decât strictul necesar.
Plătesc dublu şi-l angajez pe viaţă…”.

DOMNUL DIRECTOR

— S’trăiţi…

— Ce e, mă?

— Domnule director…

— Ai făcut ce ţi-am spus?

— Am făcut, domnule director, mai e vorbă? Dar…

— Nu mai trebuie niciun „dar”. Rămâne aşa cum se găseşte. Acuma să te apuci să-mi faci un tablou de toate încasările efectuate în prima decadă a acestei luni. Îmi trebuie urgent. L-ai făcut?

— Domnule director…

— Iar „domnule director”?

— Păi… să vedeţi…

— Ce să văz, mă? Mi-ai adus tabloul?

— Mă iertaţi, domnule director…

— Toate le iert, afară de prostie şi de încăpăţânare. Mi-ai adus tabloul?

— Altceva vroiam să…

— Fugi, domnule, d-aci! ţi-am spus eu că mai vreau şi altceva? Un tablou de toate încasările efectuate în primele zece zile ale lunii curente, – şi alt nimic. L-ai adus?

Oftez lung şi ies din biroul domnului director scrâşnind din dinţi. Omul acesta îţi vorbeşte pe un ton camaraderesc, nu se supără dacă intri în biroul lui fără să baţi, îţi permite să râzi de anecdotele pe care ţi le povesteşte, şi e foarte darnic în… sfaturi… Nici n-apuci bine să-i ceri o părere şi el e gata să te ajute – cu cuvântul – a lua o hotărâre potrivită intereselor sau necazurilor tale.

— Ce spui, mă Grigorie? Ai făcut tu greşeala asta? Da’ bine, dragă, ai fost tâmpit? Ai avut desigur o eclipsă mintală, altfel nu e de crezut că un băiat deştept ca tine, să comită asemenea gugumănie! Se poate, mă?

Şi începe cu sfaturile. Ţi le dă pe un ton jumătate prietenesc, jumătate poruncitor. Omul e inteligent, nu-i lipseşte experienţa vieţii,

cu toate că e relativ tânăr, şi e plin de bunăvoinţă. Să te ferească Dumnezeu însă de alte nevoi decât de sfaturi. Te simte cum ai păşit pe uşă. Are un fler extraordinar şi o sprinteneală de cal de circ. Îţi taie fraza, îţi întoarce cuvintele şi te scoate pe uşă fără să-ţi dai seama că te-a împins cu piciorul.

Şi chiar dacă izbuteşti să-ţi spui păsul şi să-i ceri altceva mai pipăibil decât sfaturile, rezultatul e acelaşi. Fot sfaturi îţi dă şi tot de aşa manieră te scoate pe uşă. Dar eu sunt hotărât să nu-l las de data asta. Nevastă-mea e obosită şi slabă, deci are trebuinţă de odihnă şi de aer ozonat. Aşa a spus doctorul – şi aşa stau lucrurile. Dar n-am cu ce s-o trimit la munte. Micile noastre economii abia îi ajung pentru măruntele pregătiri de plecare. Salvarea stă, aşadar, într-un avans. Am leafă bunicică, sunt slujbaş vechi şi au trecut aproape patru ani de când n-am mai solicitat nicio favoare.

Lucrez până târziu, seara, ca să-i pot prezenta tabloul în dimineaţa următoare. Şi, bineînţeles, odată cu lucrarea, cererea mea de a mi se avansa o sumă din leafă.

— S'trăiţi… Am adus tabloul…

— Ce eşti nebun?

— Domnule director…

— Iar începi cu „Domnule director"? Crezi că-i nevoie să mi se amintească în fiecare minut, că sunt director? Lasă tabloul pe masa aia din colţ, că n-am timp să-l cercetez acum. La revedere.

— Domnule director, nevastă-mea…

— De ce sunteţi dobitoci, mă? Crezi că are tabloul vreo legătură cu nevastă-ta?

— E slabă domnule director, şi trebuie să se ducă la aer.

— Să se ducă, dragă, crezi că am eu ceva contra? Ca să-ţi dovedesc, uite îţi acord două ceasuri, s-o conduci la gară. Mai vrei ceva? Aş putea să-ţi dau şi un sfat: să se ducă la Braşov… Acolo are şi oraş şi munte, încât o să se simtă cum nu se poate mai bine. La revedere, dragă.

— N-am bani de ajuns…

— Atunci să se ducă la Breaza! E şi mai aproape şi mai ieftin… Sau la Grădiştea. Perfect! Are acolo şi aer şi ştrand şi ieftinătate. La revedere, dragă!

— Bine, dar doctorul i-a recomandat muntele…

— Atunci trimite-o la munte, ce mai stai la îndoială?

— Vreau să vă rog pentru un mic… avans.

— Nu-ţi dau niciun ban. Nu de alta, dar la primirea lefii o să-ţi pară rău că n-o iei întreagă… La revedere, dragă.

— În cazul ăsta… n-o să-mi fie posibil să-mi trimit nevasta – nici la munte, nici la Grădiştea…

— N-o mai trimite, dragă. Faci economie şi o trimiţi la anul viitor.

— Domnule director, e pentru prima dată când vă cer un avans…

— Şi tot pentru prima dată eşti refuzat de mine. Prin urmare suntem chit. La revedere, dragă.

Aşa e directorul meu: amabil, popular, larg în sfaturi şi complet încuiat atunci când e vorba să te ajute cu fapta. Să mă ierte Dumnezeu, dar l-aş prefera arogant şi brutal, însă mai sensibil la omeneştile necazuri.

SCHIMB DE AMABILITĂŢI

Ion – să-i zicem Georgescu, reporter parlamentar, se afla în grea ananghie. Pentru a face faţă bună, unei mari fericiri în familie, îi trebuia neapărat zece mii de lei. Jumătate din această sumă a încropit-o el cum a putut, adică din împrumuturi pe la confraţi şi dintr-un avans asupra salariului; dar de unde să ia restul?

După o scurtă războire cu sine însuşi, se decide să pună la încercare filotimia unui tânăr deputat, al cărui talent, de minunat debater parlamentar, îl slăvise ori de câte ori avusese prilejul.

Domnul deputat, avansat la rangul de ministeriabil graţie talentului său, dar şi atmosferei pe care i-o făcuse Ion Georgescu, se găsea întâmplător în fruntea unei mari societăţi petrolifere, în calitate de preşedinte al consiliului de administraţie. Avea deci posibilitatea să satisfacă, fără nicio greutate, rugăciunea gazetarului, ale căruia bune servicii le răsplătise până aci numai cu zâmbete şi cu grăbite strângeri de mână.

După ce rupse două scrisori, Ion Georgescu se adresă verbal celui mai în vârstă dintre cei doi secretari ai deputatului cu ambiţii ministeriale. Dorinţa lui fu întâmpinată cu uimire, probabil fiindcă se manifesta cu o întârziere neuzitată, dar cu promptă solicitudine. Secretarul cunoştea serviciile aduse de gazetar patronului său şi deci n-avea nicio îndoială că răspunsul acestuia va fi mai mult decât favorabil.

Aşteptarea fu cam lungă, aproape patruzeci şi opt de ore, dar nu zadarnică. Răspunsul sosi prin secretarul cel mai tânăr, sub forma unui plic misterios şi a „mii de regrete” exprimate verbal:

— Şeful e foarte afectat că n-a avut posibilitatea să vă satisfacă întocmai… Vă mulţumeşte încă o dată pentru bunele oficii şi speră că… cu altă ocazie are să vă fie mai plăcut… Vă trimite totuşi… ceva, numai ca să nu vă refuze…

Îngrijat de atitudinea aproape jignitoare a secretarului, Ion Georgescu deschise plicul în faţa aducătorului şi descoperi… un bilet de-o mie. Prima lui intenţie îi fu să-l rupă în bucăţele, dar imediat îi încolţi în minte planul unei revanşe.

— Dragă domnule, grăi el mai mult scrâşnind, nici eu nu pot să refuz pe domnul X… Transmite-i, rogu-te, mii de mulţumiri.

La câteva zile după aceasta, gazetarul ofensat strecură în preambulul reportajului său următoarea frază: „Remanierea guvernului e iminentă. Împrejurările forţează mâna primului-ministru să-şi primenească echipa ministerială cu elemente tinere şi necompromise încă. Din cauza amestecului în afacerea cu devizele, amestec devenit notoriu, şansele domnului deputat X au scăzut vertiginos… Păcat!”

Gazetarul nu afirma un neadevăr. Deputatul vizat, adică acela care-i trimisese biletul de-o mie, se remarcase şi ca un bun afacerist.

Vâlva stârnită a avut un efect mai mare chiar decât cel scontat şi dorit de Ion Georgescu.

— Bine, domnule Georgescu, se poate să faci una ca asta? Şi numai la patru zile după ce şeful s-a arătat atât de amabil cu dumneata? îi reproşează la… telefon, acelaşi secretar care îi adusese plicul lui Harpagon şi scuzele lui Tartufe.

— Dragă domnule, îi răspunde gazetarul, flegmatic, „şeful” mi-a dat mia ca să nu mă refuze, iar eu am primit-o ca să nu-l refuz. N-a fost, deci, altceva, decât un schimb de… amabilităţi.

NOTĂ LA ISTORIE

Ruinele unei străvechi cetăţi, aflate în vârful conic al muntelui ce încurcă zarea, mă îmbie să înfrunt osteneala unui urcuş, dar programul cu care am plecat la drum nu-mi îngăduie să iau contact cu realităţi care interesează pe istorici, pe profesorii de istorie, pe turişti, pe elevi şi pe curioşi. De altfel, am văzut atâtea ziduri dărăpănate de intemperii şi de greutatea veacurilor, ziduri ce stârnesc controverse între savanţi, că de multe ori renunţ să-mi încarce bagajul cunoştinţelor, cu altele noi. Mai ales dacă trebuie să urc pe cărări nevăguite şi să înfrunt supărarea năpârcilor şi primejdia unei prăvăliri.

Totuşi, dacă aş avea un răgaz mai mare, cred că nu m-ar înfricoşa oboseala unei ascensiuni pe acest munte ce găzduieşte rămăşiţele unei cetăţi care depăşeşte în vechime primele începuturi ale înfiripării neamului românesc. Peste o jumătate de oră, însă, trece trenul, aşa că mă mulţumesc să privesc de la distanţă şi să reflectez asupra nestatorniciei celor pământeşti şi a locului, cu totul neînsemnat, pe care îl ocupă două milenii în veşnicie.

— Îi tare veche! – îmi atrage atenţia un salahor de la binaua ce se lucrează în spatele meu.

— Cam cât de veche, bade? – îl ispitesc eu, mai mult ca să-i dau

atenţie.

Omul, un ţăran ca de patruzeci de ani, lasă găleţile din mâini şi îşi urcă ochii, socotind cu buzele, în vârful muntelui cu cetatea.

— Apăi… îi tare veche, ridică el din umeri, ruşinat că nu poate să dea o cifră.

— Are două mii de ani, că doară îi din vremea lui Decebal, – sare altul, tot cu ochinci şi cu chimir peste cămaşa de pânză groasă. Da' ista-i prost, nu ştie carte şi nici copt la minte nu-i…

Îi las pe cei doi lucrători să se tachineze şi opresc un buchet de eleve din liceul local, nu pentru a mă informa exact, căci posed ceva cunoştinţe istorice, cât pentru a comite o mojicie. Căci altfel nu se poate numi faptul de-a întreba pe un licean din Constanţa, de pildă unde se află Marea Neagră şi statuia lui Ovidiu.

— Domnişoarelor, văd colo, în vârful muntelui, nişte ruine: sunt rămăşiţele unei vechi cetăţi, sau e o casă dărăpănată?

Toate patru elevele răspund deodată şi pe nerăsuflate:

— Aici a fost cetatea X, care datează de pe vremea lui Decebal, şi multe legende se leagă de trecutul ei.

Am impresia că mai mult de atâta nu ştiu fetele.

— Ah, tocmai din vremea lui Decebal! – exclam eu cu gândul în depărtări. Dar e veche cetatea, nu glumă!

Elevele se privesc cu coada ochiului:

— Oho!…

— Are câteva sute de ani…

— Siigur! – confirmă una, cu gura pe jumătate.

— Ia să facem o scurtă socoteală, zic eu. Şi cer ajutorul fetelor. Toate erau din clasa a patra sau a cincea. Dar niciuna nu izbuteşte să găsească un punct de plecare. Cea mai îndrăzneaţă fixează existenţa lui Decebal în veacul al… 13-lea, alta o contrazice violent, fără să poată preciza ceva, a treia e de părere că de la moartea marelui nostru strămoş n-au trecut mai mult de trei sau patru sute de ani…

— Maximum cinci!

— La urma urmei, conchide a patra, ce contează o sută de ani în plus sau în minus? Principalul e că această cetate datează din vremea lui Decebal şi prin urmare e destul de veche.

— Bravo! – zic eu. Dumneata meriţi notă bună la istorie. Totuşi, îmi închipui că n-ar fi aşa de greu să descoperim secolul în care a domnit marele rege al Dacilor şi apoi să deducem, cu o mică aproximaţie, vechimea cetăţii. Decebal a fost contemporan cu Traian, nu-i aşa?

— Aşa e! – răspund fetele, bucuroase că şi eu mă pricep niţel.

— Şi Traian a domnit către sfârşitul veacului întâi şi la începutul veacului al doilea, nu-i aşa? Prin urmare, cetatea are o vechime de optsprezece secole şi ceva…

Elevele răsuflă uşurate şi mă privesc admirativ.

— Sunteţi profesor de istorie?

— Nu! Sunt… inspector şcolar.

Obrajii rumeni ai tinerelor eleve capătă culoarea frunzei moarte…

UN DOMN CULTURAL

Amicul meu, inginerul, om cultivat, nu vede înaintea ochilor decât semidocţi şi inculţi sadea. Şi veşnic simte trebuinţă să caute şi să descopere argumente pentru susţinerea convingerilor sale categorice şi definitive: că nu se învaţă serios, că nu se citeşte, că la noi totul e spoială, pe câtă vreme în străinătate e aşa şi pe dincolo.

Când se apropie un pui de oltean, ca să-i ofere ziare sau alune prăjite, trebuie să fie prea grăbit ca să nu-l întrebe, de pildă, cine a inventat tiparul, când a domnit Alexandru cel Bun, sau ce este un meridian.

Dacă întâlneşte, într-o casă sau în tren, un elev dintr-a patra primară, îl întreabă ironic dacă ştie cât fac $7 \times 7–7$. Sau câte judeţe are Dobrogea. Care e capitala României. Ca mai la urmă, după ce stârneşte necazul şi ambiţia copilului, să-l întrebe pentru care motiv s-a spălat Pilat din Pont pe mâini, atunci când a dat voie jidovilor să răstignească pe Iisus.

De la un elev de liceu vrea să afle dacă Edison a fost muzicant sau romancier, şi dacă vinul de cocos se obişnuieşte simplu ori cu sifon. Iar de la o studentă medicinistă doreşte să ştie pentru ce unii bărbaţi sunt mai păroşi decât alţii şi de ce nasul, iar nu mâna sau piciorul, posedă nobilul atribut de a deosebi parfumul liliacului, de mirosul ţuicii sau al ouălor clocite.

Când dă cu ochii de o slujnică nouă, angajată de nevastă-sa, n-o întreabă dacă e sănătoasă, dacă se pricepe la gătit şi la spălat, dacă n-a avut cumva vreo neplăcere cu poliţia, ci o supune pe loc unui examen de admitere în liceu.

Intrăm o dată într-o bodegă, să luăm un aperitiv. Picolul, care ne ia primul interogatoriu, pare un băiat foarte dezgheţat, dar prietenul meu îl face marţi, cu o singură întrebare.

— Ascultă, băiete, poţi să-mi spui ce e spanacul? – îl chestionează el, ca din fruntea unei comisii de bacalaureat.

— Spanacu’ este care se face cu miel şi cu ochiuri pe spanac, – răspunde picolul, cu un aer mirat, de pici obraznic.

— Ai auzit, monşer? Şi nenorocitul trebuie să aibă cel puţin patru clase primare!

În vara trecută, însă, am avut prilejul să fac mare haz pe socoteala curiozităţii inginerului, iar el să primească o lecţie mai mult decât

meritată.

Ne aflam amândoi într-o staţiune climaterică; eu, pentru mai mult timp, iar el numai în trecere. După ce facem o plimbare prin parc, amicul mă însoţeşte la oficiul poştal, unde mă duceam după corespondenţă. Şi cum năravul din născare, leac nu are, întreabă şi el pe domnişoara de la post-restant:

— Duduie, aştept un mandat pe adresa Honoré de Balzac…

Funcţionara, o tânără cu înfăţişare foarte modestă, tresare o clipă, priveşte către domnul… de Balzac, cu coada ochiului, apoi se face a răscoli prin sertare.

— N-am decât un singur mandat, – răspunde ea, fără să arate că glumeşte, – dar e adresat domnului Rabindranath Tagore… Reveniţi mâine dimineaţă.

UN OM CURAT LA SUFLET

În băcănioara de unde îmi fac unele mici cumpărături, vinde numai patroana. Soţul dumneaei n-are alt rol decât să salute muşteriii la sosire cât şi la plecare, iar băiatul din prăvălie să facă treabă de rândaş şi să ducă pachete pe la domiciliile clienţilor.

La început, n-am observat această strictă delimitare a atribuţiilor celor trei, din care pricină mă adresam celui mai la îndemână.

— Vă serveşte nevastă-mea, – îmi răspundea patronul, fără să mă privească.

Sau privindu-mă mirat şi oarecum duşmănos. Parcă ar fi vrut să zică:

— Ţi-am spus de atâtea ori că te serveşte nevastă-mea; de ce nu pricepi odată că ea a monopolizat cinstea şi osteneala de a tăia salam sau brânză şi de a primi costul?

— Vă serveşte coniţa, – îmi răspundea şi băiatul din prăvălie, atunci când îl solicitam pe el. Abia mai târziu am observat şi în răspunsul micului oltean o nuanţă de reproş şi o dispoziţie de a râde.

Lucrul m-a intrigat şi m-a făcut curios să aflu pentru care pricină doamna patroană e nelipsită din prăvălie şi se osteneşte numai ea – şi cu tocmeala şi cu cântăritul şi cu împachetatul. Chiar şi atunci când e aglomeraţie şi când unii muşterii îşi manifestă nerăbdarea pe toate tonurile. Bănuiala mea că soţul nu i-ar fi soţ, a fost înlăturată de cei în măsură să afirme că perechea e legitimă. A doua bănuială, că domnul ar fi un prostănac, care nu se pricepe să cântărească şi să numere banii, a fost şi ea spulberată de foarte discretul examen la care l-am supus pe bietul om, în mai multe rate. L-am întrebat cât face 5×6, $10 + 3$, 8–7; am vrut să constat dacă e în curent cu bursa ouălor, a brânzei, a cartofilor etc.; dacă are idee care sunt multiplii şi

submultiplii gramului; în sfârşit, dacă e capabil să deosebească o monedă veritabilă de una falsă şi fasolea ţucără de fasolea grasă. Răspunsurile au venit ca din carte. Nicio şovăială şi nicio îndoială în grai, în priviri sau în gesturi.

În cele din urmă, am ajuns la concluzia că femeia e o sclavă din voinţa bărbatului autoritar, boieros şi leneş – şi am prins duşmănie pe patron. Nu-i mai răspundeam la salut, decât pe stradă, iar întrebările pe care mi le punea, e drept că din ce în ce mai rar, i le onoram cu gesturi plictisite sau cu o vorbă mai mult îngânată. Îl uram şi îl dispreţuiam ca pe un soţ tiran şi ca pe un om de nimic.

Dar iată că soseşte vremea să dovedesc că adevărul nu este acela pe care îl hotărâsem eu şi că bietul negustor e altă stofă de român şi de creştin.

Îl întâlnesc într-o bodegă, în faţa unei jumătăţi cu vin. Omul mă salută respectos, pe cât era posibil într-o astfel de situaţie, şi-mi adresează cuvântul ca unui prieten adevărat, demn de a-i destăinui un păs şi capabil să-ţi ia povara de pe suflet.

Neputând să-l evit, îi întind mâna şi accept un schimb de cuvinte. Mai ales că nu mai aveam în faţă pe negustorul aproape ursuz, din prăvălie, ci pe un individ cu totul transformat de tovărăşia paharului.

— Ce faci, domnule ziarist? Cum o duci cu alarma? Ţi-e frică de avioanele muscăleşti?

Şi până să îngân eu un răspuns, omul se crede obligat să-mi arate ce-i cu el.

— Martor mi-e Dumnezeu, domnule ziarist, că ascult sirena cum aş asculta ţignalul gardianului. Cum sună alarma, ies în curte ca să privesc în văzduh. Nu mi-e frică nici ca de-o muscă. Dar nevastă-mea – cum aude alarma ţipă cât o ţine gura şi fuge la beci. Şi ştii de ce? Pentru că e păcătoasă… M-ăi fi înjurat dumneata că nu vreau să te servesc, când vii la prăvălie, dar ce să fac dacă n-am voie de la ea? E capitalul ei şi cică nu vrea să-l piardă. Adevărul însă este acesta: că eu sunt drept şi ea o înşelătoare. Aproape că nu scapă client nears de ea. Dacă nu poate să înşele la cântar, măcar un gram, doseşte din marfă în momentul când o împachetează. E aşa de îndemânatică în de-alde astea, că nici Sherlok Holmes n-ar putea s-o prindă. Degeaba îi zic, că n-ai cui îi zice. Sirena, însă, i-a venit de hac. Cum o aude, tremură vargă şi fuge în beci. Dar de înşelat tot nu se lasă… Aşa-i că e mai bine să fie omul cu sufletul curat? Tună bombele pe sus şi tu te uiţi ca la manevre, fără nicio frică…

— Aşa este, îl aprob eu încântat de sinceritatea şi de credinţa lui şi mulţumit că e altfel de cum l-am bănuit.

Şi vreau să plec. Dar omul mă apucă zdravăn de mânecă şi mă priveşte cu intenţia să-mi citească în suflet.

— Dar dumneata ce faci, mă rog, când încep sirenele să urle?…

— Eu, ce fac? Ies în curte, ca şi dumneata, şi privesc cerul colorat de reflectoare… şi ascult muzica tunurilor, fără cea mai mică teamă…

Abia apuc să pronunţ ultimul cuvânt, că urletul sirenelor îmi taie respiraţia. În secunda următoare coboram grăbit pe scara care duce în gârliciul bodegii… Un râs care m-a înfricoşat mai mult decât sunetele de alarmă, a răsunat în urma mea:

— Eşti păcătos!… Eşti păcătos!…

TANDA ŞI MANDA

Din cauza întârzierii, tramvaiul e arhiplin. Şi mai multe femei decât bărbaţi. Un domn se plânge că a fost călcat pe bătătură, o doamnă se vaietă că i s-a rupt ciorapul, alta protestează vehement împotriva celor ce socot că în astfel de împrejurări se pot dispensa de mânuşile politeţii.

— Bărbaţii erau odată mai cavaleri, îi veni în ajutor o bătrânică pe cale de a fi strivită în înghesuială.

— Iar femeile… stăteau mai mult pe acasă, nu umblau toată ziua serta-ferta! replică un bătrânel cam de aceeaşi vârstă.

— Asta cam aşa e, adeveri bătrânica, uitând că s-ar putea găsi cineva care s-o întrebe ce caută în tramvai şi nu stă acasă, să-şi facă pasienţe şi să spună poveşti nepoţeilor.

Se naşte un curent împotriva doamnelor şi domnişoarelor din vagon. Pe buzele bărbaţilor stau atârnate, gata să-şi ia zborul, parcă aceleaşi întrebări: „Unde vă duceţi? Ce treburi aşa de importante şi de urgente vă silesc să renunţaţi la plăcerea unei lecturi tihnite, a unei dulce trândăveli şi chiar a unui somn de după-amiază? Ce n-am da noi să putem rămâne măcar o jumătate de zi pe săptămână, în liniştea plăcută a căminului?!”

Atmosfera dă loc la un schimb violent de cuvinte, între un domn ca de patruzeci şi cinci-cincizeci de ani şi o duduie care nu părea a fi trecută de treizeci. Domnul e înalt, bine îmbrăcat, dar nu face lux de maniere prea alese; duduia e aproape scurtă, nostimă şi gureşă. Nici îndrăzneala nu-i lipseşte. Domnul e acuzat că înghesuie prea tare, duduia e învinuită că nu ştie să suporte o situaţie de care nimeni n-are drept să se plângă.

— Aşa să crezi dumneata! se încruntă ea revoltată că nu e mai înaltă ca să-şi privească duşmanul mai de aproape.

— Aşa este! replică domnul satisfăcut că o poate umili de la o înălţime de două palme.

— Argumentul e prea slab ca să justifice nesimţirea…

— În tot cazul, mai tare decât acela cu care dumneata îţi justifici impertinenţa…

— Domnule!

— Doamnă!

— Păcat de înfăţişarea dumitale, care nu pare a fi lipsită de-o oarecare eleganţă…

— Păcat de timpul pe care îl pierzi certându-te cu mine în tramvai, în loc să stai acasă şi să-ţi vezi de gospodărie… Sau să dormi şi să nu mai stingherești oamenii care asudă umblând după treburi…

— Nu prea se cunoaşte c-ai fi înglodat de treburi… Şi de unde ştii dumneata că n-am plecat şi eu de-acasă după treburi cel puţin tot aşa de importante ca ale dumitale?

— E ora cinci. Toate funcţionarele, profesoarele, lucrătoarele şi elevele se află demult la ocupaţiile lor. Unde mergi, dumneata, stimată doamnă?

— La… dentist merg! Mai pofteşti ceva? Dar dumneata unde te călătoreşti, mă rog? Nu cumva la… modistă?

— Stimată doamnă, eu sunt… funcţionar superior în… Ministerul Economiei Naţionale şi mă duc la birou. Am ieşit târziu la amiază şi deci o mică zăbava îmi este îngăduită.

Hazul este general. Tramvaiul trecuse de Ministerul Economiei Naţionale şi domnul cel elegant şi imprudent susţine cu repetiţie că acolo merge. La un moment dat ochii certăreţei dudui se fixează surprinşi pe titlul cărţii din stânga duşmanului, aproape în aceeaşi clipă în care ochii acestuia se holbaseră asupra titlului cărţii pe care duduia o avea lângă poşetă. Se privesc cercetători, apoi zâmbăreţi. Erau în regulă.

Îşi reluară, pe cât era posibil, aerul duşmănos de mai înainte, dar nu-şi mai vorbiră. Peste câteva minute se vor întâlni în cofetăria convenită la telefon şi vor face haz de cearta iscată în tramvai.

O ANCHETĂ ORIGINALĂ

Denunţuri grave şi repetate se primiseră la ministerul de interne, împotriva unui primar şi a unui şef de post, ambii cu slujba într-o comună din munţii Vrancei.

Se ordonă cercetări. Inspectorul trimis la faţa locului renunţă însă la vechiul tipic după care se făceau astfel de anchete şi recurge la un şiretlic. Ştiind că un membru important al guvernului fusese recent în acea localitate, pentru o odihnă de câteva zile, inspectorul îşi asumă o misiune mult mai plăcută pentru cei în cauză, decât aceea pe care o avea în realitate.

Se duce mai întâi la primar.

— Domnule primar, excelenţa sa a plecat din satul dumneavoastră atât de mulţumit de modul cum a fost primit şi ferit de neplăceri, încât

a dispus decorarea celor care au depus mai multă sârguinţă pentru a-i asigura câteva zile de odihnă recreatoare. Cum însă domnul ministru nu ştie precis pe cine să recompenseze, mi s-a dat sarcina de a face eu cuvenitele cercetări. Dumneavoastră, ca părinte al comunei, cunoaşteţi desigur pe cei merituoşi şi de aceea vă rog să-mi prezentaţi o listă.

Primarul, care primise pe domnul de la Bucureşti cu justificate bănuieli, cum aude despre ce e vorba, se transformă subit în cea mai ospitalieră gazdă.

— La dispoziţia dumneavoastră, domnule inspector. Dar vă rog să poftiţi la mine acasă. Aţi venit de la drum lung şi sunteţi obosit şi flămând…

Inspectorul acceptă invitaţia fără prea multe scârţâieli. Las' că nici stomacul nu-i fusese pus bine la punct în vagonul-restaurant, dar şi scopul pe care îl urmărea pretindea să fie cât mai obligat fată de primar.

După o masă onorată cu păstrăvi şi cu vin de bună calitate, primarul prezintă musafirului lista celor care, după opinia domniei sale, meritau să fie decoraţi; el însuşi în frunte, apoi notarul şi caporalul de la postul de jandarmi.

Inspectorul întocmi lista ca pe un lucru preţios, mulţumi pentru ospăţ şi plecă direct la şeful de post.

— Domnule şef, excelenţa sa…

Ochii jandarmului părăsiră ca la poruncă asprimea profesională şi se gudurară ca la auzul unei veşti de mare bucurie.

— Poftiţi înăuntru, domnule inspector, nu-i nevoie să staţi afară! Poate vi-i foame… Veniţi de la drum lung şi stomacul nu ştie carte…

Vrând-nevrând, inspectorul mai găsi loc şi pentru un piept de pui fript şi pentru câteva păhărele cu vin rubiniu.

În lista prezentată de şeful de post figurau numai două persoane vrednice de răsplată: el şi primarul.

— Domnule şef, zise inspectorul cu căinţă în glas, am uitat să vă spun că ordinul sună să iau o listă de la dumneavoastră Şi una de la primar… Vreţi să vedeţi lista primarului? Dar vă rog să fiţi discret.

Fruntea jandarmului se întunecă şi se încruntă ca în faţa unei primejdii. Iar când ochii-i mici reveniţi la severitatea obişnuită, luară cunoştinţă de conţinutul celeilalte liste, o înjurătură pornită vijelios din gâtlej, fu strivită jumătate între dinţi.

— Apoi, domnule inspector, nici nu mă puteam aştepta la un gest prietenos din partea unui bandit… Dar lasă că-l pui eu bine! Nu vreţi să mai luaţi un păhărel?

— Tocmai vream să vă rog… Am o sete grozavă.

— Ca la dumneavoastră acasă.

După aproape o oră, inspectorul părăsea postul de jandarmi complet edificat asupra ilegalităţilor şi abuzurilor săvârşite de primar.

Dar nu luă drumul spre gară ci… spre locuinţa părintelui comunei. Ocolind, bineînţeles, atâta cât era de trebuinţă ca să nu fie observat de jandarm.

— Domnule primar, am uitat să vă spun că…

Primarul citi lista şefului, pe care figurau – în a doua ediţie – numai jandarmii, cu buzele tremurând de mânie. Era sigur că excelenţa sa nu se va îndoi câtuşi de puţin că jandarmii i-au asigurat paza iar nu autoritatea civilă. Deci, adio decoraţia.

— Nu vreţi să mai luaţi un păhărel cu vin?

— Aş prefera cu sifon… Mi-e sete, vorba ceea, ca după o mâncare de peşte.

Până să vină sifonul de la cârciumă, inspectorul află din gura primarului că şeful de post nu e capabil să preţuiască o prietenie sinceră, pe care, de altfel, nici nu o merită. Iar până la consumarea sifonului triplat de vin, se convinse că denunţurile primite la minister au fost scrise cu multă timiditate.

După trei zile de aşteptare înfrigurată, cei doi capi de autoritate, fiecare încredinţat că l-a „lucrat” bine pe celălalt, primesc înştiinţare telegrafică: primarul, că e destituit; şeful de post, că e mutat în judeţul Hotin. Telegramele i-au găsit în cârciumă, mâncând păstramă şi ciocnind ca doi prieteni…

MULTUM, NON MULTA

Un preot de la ţară vine la Bucureşti să-şi vadă feciorul, care era elev într-a întâia la seminarul „Nifon”. El însuşi absolvent al acestui seminar, preotul caută să întâlnească şi să salute pe cei care îi fuseseră profesori şi se mai aflau încă în activitate. Cel mai dorit de sfinţia sa era bătrânul dascăl de muzică bisericească, Ştefănache Popescu.

— A, dumneata eşti… Popescu Ion? Ce faci, părinţele? – grăieşte vestitul psaltichist după ce află cu cine stă de vorbă. Şi bucuros că foştii lui elevi nu-l ocolesc.

— Ce să fac, domnule profesor? Uite, cu treburile parohiei… Mai cu gospodăria, mai cu grija familiei… Ca la noi, la ţară.

Bătrânul dascăl priveşte faţa arsă de soare şi bătută de vânt, a fostului său elev, mâinile de om care mai înhaţă şi trupul la muncă, anteriul şi rasa puse cam cu furca, ghetele cam certate cu vaxul, culionul cam… nepurtat, şi se îndoieşte dacă preotul a rămas cu prea multă ştiinţă din prea încărcata programă a seminariilor teologice. Nădăjduieşte totuşi că, dacă din greacă, din latină, din franceză, din germană, etc., n-o fi mai ţinând minte mare lucru, acest preot care face apostolat într-un sat neştiut de Dumnezeu, e cu neputinţă să fi uitat materia pe care i-a predat-o el. În satul plin de noroi, de câini şi

de analfabeţi, nu prea are ce să facă, popa, cu vreo limbă clasică, ba nici cu una modernă, dar meşteşugul cântărilor bisericeşti e cartea de vizită a oricărui preot de enorie, fie că slujeşte la ţară sau la oraş. Aşa era acum un veac, aşa e şi astăzi. O încercare însă nu strică.

— Bine, părinţele. Îmi pare bine. Dar, rogu-te, ce mai ştii de… *oligon*, de… *elafron*, de… *psifiston?* **[2]**

Preotul face ochii mari şi se scarpină după ureche. Parcă mai auzise el de aceste… nume, dar nu-şi amintea în ce împrejurare.

— De, domnule profesor, ce să zic… eu cred că… s-au preoţit şi ei. Adică, drept să vă spun, nu-mi aduc aminte să-i fi cunoscut. Or fi fost în altă serie…

După ce se desparte de acest preot, care, din cauză că învăţase prea multe, le uitase pe toate, Ştefănache se întâlneşte cu un călugăr de la Mitropolie, un minunat psaltichist, dar cu totul străin de alte ştiinţe ale acestei lumi.

— Ce mai face… *trigorgon*, cuvioase părinte?

Drept răspuns, monahul începe să cânte, uşor, un fragment plin de trigorgoane, dintr-o compoziţie a maestrului.

— Bravo, cuvioase! Una şi bună!…

— Una şi bună, domnule Ştefănache!

DISCUŢII LITERARE

Descompletându-se careul prin dezertarea temporară a doctoresei, doamna Hélène Puricescu (sic), amfitrioana, pentru a mai îndulci climatul înăsprit şi înăcrit de capriciile jocului de poker şi de nervii zburliţi ai prietenelor, aduse vorba de *„Ziua Cărţii”* cu scopul să provoace o mică discuţie literară. Astfel de subiecte sunt însă neobişnuite în casa şi în „careul” dumisale. Pasionaţii cărţilor de joc nu prea au timp pentru preocupări spirituale ce depăşesc satisfacţia unui quinte de as şi a unei culori de treflă. Din care cauză discuţia iscată de doamna Puricescu porneşte greu şi se împotmoleşte în confuzii ce stârnesc hazul şi surpriza partenerelor, pentru propria lor ignoranţă. De notat că doamna Hélène Puricescu a făcut liceul la Paris, doamna Betoianu, cu înclinări ereditare pentru scrisul literar, a încercat ea însăşi să se afirme ca nuvelistă, iar drăgălaşa domnişoară Lucreţia S. şi-a manifestat deseori dorinţa să se mărite cu un poet.

— Tare aş vrea să cunosc pe Mircea Eliade Rădulescu, autorul romanului – cum îi zice, soro? Ceva cu trei şi cu Mai… Dar nu e 3 Mai… A descris admirabil dragostea unei indiene. E singura carte pe care am citit-o în ultimii trei ani, – îşi mărturisi doamna Betoianu propria-i ruşine.

— Într-adevăr, confirmă domnişoara Lucreţia, acţiunea romanului

se petrece în India şi titlul, exotic bineînţeles, e greu de reţinut, dar autorul nu e Mircea Eliade Rădulescu, ci Eliade Rădulescu, fără Mircea. Mircea Eliade Rădulescu e acela care publică poezii în *„Universul”* şi a scris o comedie în versuri intitulată *„Serenada Ceahlăului”*…

— Nu-i adevărat! protestă Nicuşor Puricescu, feciorul dintr-a 8-a liceală, al amfitrioanei. Mircea Eliade Rădulescu a fost un mare patriot, care a luat parte la revoluţia lui Tudor Vladimirescu… N-a scris decât o singură poezie, ca să-şi bată joc de consulul rus care instiga printre boieri împotriva unirii principatelor… De ce faceţi confuzie?

Doamnele se închină în faţa competenţei elevului dintr-a 8-a, fără să se declare însă luminate. Madam Betoianu e sigură că autorul romanului indian n-a luat parte la revoluţia din… 1821, iar domnişoara Lucreţia e gata să jure că a citit numai cu câteva zile în urmă, în ziarul „Universul”, ultima poezie a lui Mircea Eliade Rădulescu…

— O fi de Mircea Damian Stănescu, ăla care a scris *„Apartamente mobilate”*, interveni, nesigură, madam Puricescu. De el am auzit că a studiat în India – sau în Tibet – şi că a fost călugăr într-o mănăstire de la poalele munţilor Himalaia…

— Ce spui, soro? protestă domnişoara Lucreţia. Mai întâi că pe acest domn autor nu-l cheamă Mircea, şi al doilea – n-a scris „Apartamente mobilate”, ci „Camere de închiriat”. Cred că nu-i tot una. Iar al treilea, acest domn romancier Stănescu, n-a fost călugăr în India, ci preot la mănăstirea Pasărea sau la Ţigăneşti. A scris şi o piesă de teatru întitulată „Marele duhovnic al maicilor”. E destul de clar.

— Atunci, tot el e şi cu loteria? întrebă cu oarecare răutate doamna Betoianu.

— Iată o întrebare pe care mi-am pus-o şi eu, se scarpină domnişoara Lucreţia după ureche. Trebuie să fie la mijloc o simplă potrivire de nume. La urma urmei, nu văd motivul pentru care un scriitor n-ar putea să fie şi colector. Caragiale n-a ţinut restaurant în gara Ploieşti?

— Te înşeli, îi aruncă doamna căpitan Popa, care tocmai se înapoiase. Restaurantul din gara Ploieşti, l-a ţinut I. Brăileanu-Gherea, iar nu Caragiale. Caragiale a fost actor şi apoi director la teatrul Naţional din Bucureşti…

— Imposibil! sare domnişoara Lucreţia. Ibrăileanu, iar nu I. Brăileanu, a fost profesor şi critic la Iaşi, unde a condus revista „Convorbiri Literare”, împreună cu Titu Maiorescu sau cu…

— Sau cu? o prinde doctoreasa în hârleţ.

— Luminează-ne tu Nicuşor, apelează doamna Betoianu la feciorul dintr-a 8-a, al amfitrioanei.

Acesta se roşeşte, se îngălbeneşte, se albeşte – şi face pe cavalerul:

— Mi-ar fi foarte greu să contrazic atâtea doamne…

Doamnele apreciază gestul flăcăului printr-un hohot batjocoritor. Nicuşor vrea să se arate viteaz, dar mamă-sa, absolventă a unui liceu din Paris, schimbă vorba şi păşi ea în centrul discuţiei:

— Dragele mele, trebuie să recunoaştem că nu suntem în curent cu literatura mai nouă şi deci e foarte natural să n-avem o idee clară nici despre autori. Eu vă mărturisesc sincer că de când mă delectam cu *Fantômes d'Orient*, ale lui Guy de Maupassant, cu *Le crime de Sylvestre Bonnard*, a lui Maurice Barrès şi cu *Les demivierges*, romanul atât de gustat al abatelui Prévost…

— *Marcel* Prévost! cuteză Nicuşor să corecteze pe mămica, sigur că de data asta a nimerit-o.

— Ia să ne vedem de pokerul nostru, hotărî doamna Betoianu, plictisită de atâta literatură. Aici nu suntem la Academie şi nici în salonul celebrei doamne de… de…

— Passe!

— Passe!

TEROAREA CONTRACTULUI

Nu sunt o fire de boem, dar nici nu pot suporta viaţa împărţită în ore fixe şi în termene fatale. Iubesc din toate fibrele sufletului meu trăirea complet degajată de obligaţii care mi-ar ştirbi cu o iotă sau cu o cârtă din plinătatea independenţei. Din această cauză a trebuit să renunţ, numai după două luni de la angajare, la o slujbă care îmi oferea frumoase perspective, şi să-mi agonisesc existenţa, de bine de rău, dintr-o profesie cu totul liberă. Să amân mereu împlinirea unui destin care se cheamă căsătorie şi să-mi port tinereţea prin camere mobilate.

Aceasta nu înseamnă deloc să duc o viaţă dezordonată. Dimpotrivă. Sunt ani de zile de când mă scol la 7, mănânc la 13 şi mă culc la 23. Şi găsesc motiv să mă mândresc cu faptul că firea mea, departe de a fi refractară oricărei discipline, respinge numai obligaţiile purtătoare de sancţiuni. Dacă aş fi *nevoit* să mă scol la 7, cu siguranţă că tocmai la această oră mi s-ar părea somnul mai dulce; dacă ar *trebui* să mănânc la 13, mi s-ar face foame de la 11; iar dacă aş fi *obligat* să mă culc la 23, până la 2 nu s-ar lipi somnul de mine.

De teama unor angajamente care m-ar priva de libertatea completă a mişcărilor, a trebuit să stau cu cameră mobilată până mai acum un an, adică până la vârsta de treizeci şi două de primăveri. N-am schimbat însă, în interval de opt ani, decât o singură dată proprietarul. Am suportat tovărăşia ploşniţelor, zgomotul de tramvai, vecinătatea

unui bariton, care îşi găsea să facă exerciţii tocmai atunci când eu mă pregăteam să visez frumos, am avut adesea discuţii neprietenoase cu proprietăreasa, dar nu m-am mutat. Faptul simplu că nu mă ţinea acolo vreun contract intervenit între mine şi proprietar, ci numai dorinţa de a nu schimba, era de ajuns ca să trec peste marile şi micile neplăceri şi să rămân pe loc. În fiecare ceas din zi puteam să pronunţ formula uzitată: – „Doamnă, peste cincisprezece zile mă mut”; – şi apoi să consult „Mica Publicitate” şi să intru prin toate casele cu bilete care anunţă camere mobilate de închiriat. Iar în ziua convenită, să-mi urc geamantanele într-o trăsură şi să schimb – nu numai casa, dar şi strada şi cartierul.

M-aş simţi capabil să trăiesc în concubinaj cu o femeie rea, toată viaţa, dar nu cred să pot suporta mai mult de două luni o căsătorie legală, chiar dacă tovarăşa ar îndeplini toate condiţiile pentru o căsnicie ideală. Contractul, de orice natură, îmi imprimă în suflet realitatea unei sclavii acceptată din laşitate sau din neputinţa de a lupta împotriva convenţiilor, pe care civilizaţia le-a scornit – paradoxal nu? – tocmai în scopul de a micşora pe cea mai mare dintre binefacerile ei: libertatea conştientă a individului.

Acum un an mi-am călcat totuşi pe inimă şi am făcut o încercare. Ce mi-am zis: am treizeci şi doi de ani, meseria mea de agent de publicitate îmi aduce un venit destul de mulţumitor, – de ce n-aş trăi mai confortabil? Până când să dorm pe pat străin, să calc pe covor care nu-mi aparţine şi să mă spăl într-o baie pe care o mai folosesc şi alţii? De ce n-aş fi singurul stăpân între pereţii care mă adăpostesc?

Mi-am închiriat atunci o garsonieră goală, mi-am mobilat-o cu strictul necesar – şi din ziua aceea m-am simţit ca omul la casa lui. Am dormit pe patul meu, m-am aşezat pe scaunul meu, am lucrat la masa mea, iar la baie nu mai eram un tolerat, ci se chema că-mi aparţine exclusiv. Făcusem contractul pe un an, cu facultatea pentru mine de a-l denunţa după şase luni. Am stăruit mult pentru a obţine această clauză favorabilă mie. Dacă e vorba să intru la închisoare de bună voie, mi-am zis, de ce n-aş face mai întâi o încercare pe termen scurt? Mai ales că tonul pe care şi-a pledat proprietarul interesele, mi-a dat impresia că ascult o sentinţă motivată.

După două săptămâni de fericire, în garsonieră cu contract, am început să remarc însă unele lucruri care n-au zăbovit să mă plictisească şi apoi să mă enerveze de-a binelea. Mai întâi încovoierea obraznică şi cu tâlc a băieţaşilor de la lift, acel caraghios „s’trăiţi”, pe care mi-l strigau de zece ori pe zi, ca şi graba cu care săreau să-mi deschidă uşa ascensorului, cu toate că aveam ambele mâini în bună stare. Am observat apoi, în ochii portarului, o ironie şireată, ori de câte ori îmi spunea că m-a căutat o doamnă. Încetul cu încetul, această ironie a lăsat locul unei intimităţi cu totul supărătoare.

Portarul a început să joace, după cazuri, rolul de detectiv, de confident şi de… viitor martor care ştie tot. Dacă aş fi locuit aci cu cameră mobilată, n-aş fi dat mare importanţă acestor nimicuri, dar gândul că va trebui să le suport şase luni de zile, mi-a zburlit părul şi le-a dat proporţii.

Dedesubtul garsonierei mele locuia o profesoară de pian. Primele note care au străbătut până la mine, prin plafonul făcut cu economie, mi-au produs o mare bucurie, căci pianul este instrumentul muzical pe care îl prefer. Ore întregi m-am delectat apoi, ascultând îndemânarea pasionată cu care profesoara îşi instruia elevii şi îşi îndulcea singurătatea, de după lecţii. Dar când mi-am dat seama că plăcerea aceasta cotidiană, neaşteptată şi fără plată, o voi avea *sigur* timp de şase luni, notele au început să sune fals, iar profesoara, pe care n-o văzusem încă la faţă, mi-a apărut în închipuire ca o fată bătrână, costelivă şi rea.

Vecinul din dreapta, un bătrân şi cunoscut gazetar, venea acasă, seara, obişnuit între 10½ – 11. Cum intra pe uşă, cred că nici n-apuca să dea bineţe nevestei, că începea să tuşească. Timp de 10–15 minute se năpustea într-una asupra gâtlejului, cu „entuziasmul" celui ce poate în sfârşit să-şi plătească tributul pentru fumat, fără să stropşească pe cineva sau să-i întrerupă şirul cugetării. Zgomotul însă era cu totul neînsemnat fată de răcnetele baritonului, încât aş fi putut foarte uşor să nici nu-l iau în seamă. Dar din clipa în care mi-am amintit că timp de şase luni sunt obligat prin contract să-mi ascult vecinul cum încearcă în fiecare seară să-şi cureţe plămânii şi gâtlejul, micile opinteli guturale s-au transformat în scheuneli de câine legat, mai apoi în gemete sălbatice de fiară încolţită.

Când m-am simţit astfel terorizat de rigiditatea unui act benevol, obişnuit în raporturile comerciale dintre oamenii civilizaţi, am scos hârtia din sertar, cu scopul ca s-o recitesc şi să descopăr un motiv de anulare. Mai ales că la semnare, n-avusesem răgaz decât s-o frunzăresc pe ici şi pe colo, proprietarul fiind grăbit şi acordându-i – el însuşi – prea puţină importanţă. Cel puţin aşa părea.

Contractul are patru pagini tipărite mărunt şi pe toată întinderea hârtiei. Conţine treizeci şi cinci de articole, toate cu obligaţii pentru chiriaş şi cu drepturi pentru proprietar. Chiria e socotită în „lei stabilizaţi, conform legii din 7 febr. 1929". Dacă leul scade, se ia ca măsură francul elveţian. Iar dacă şi francul elveţian suferă între timp o ajustare, „baza de comparaţie să fie francul elveţian aur. Ia cursul lui din ziua încheierii contractului". Chiriaşul este obligat să asigure mobilierul contra incendiului, să planteze flori pe balcon, să păstreze linişte, să nu primească vizite suspecte, să nu prăsească „ploşniţe şi alte insecte", să achite notele anticipat, să permită la orice oră inspecţia proprietarului, etc., etc., etc. Iar proprietarul „îşi rezervă

dreptul de a rezilia prezentul contract, fără somaţie, punere în întârziere sau judecată". Bineînţeles, în cazul când nenorocitul de chiriaş s-ar face culpabil de cea mai neînsemnată abatere.

Mă iau cu mâinile de cap şi-l recitesc a doua oară, apoi încă odată. Nu găsesc absolut niciun cuvânt în favoarea mea, chiriaşul. Până şi intervenţia justiţiei este exclusă în neînţelegerile ce eventual s-ar ivi. Îmi face somaţie prin portărei, sub motiv că a descoperit o ploşniţă imprudentă, şi mă aruncă în stradă, cu chiria plătită anticipat. Cine m-a silit să mă constitui prizonier, când împrejurările nu mă sileau să atentez însumi la propria mea libertate?

Nu-mi rămânea acum decât să aleg între executarea integrală a celor treizeci şi cinci de articole: să nu prăsesc insecte, să asigur mobila împotriva incendiului, să păstrez liniştea, etc., etc., – sau să procedez tocmai contrariu şi să fiu dat afară cu alai.

Am oftat lung şi am acceptat să mă supun propriei mele prostii. Am ucis toate ploşniţele, am instalat ghivece cu flori în balcon, păşeam numai în vârful degetelor, tuşeam cu nasul în plapumă sau în pălărie şi mă rugam lui Dumnezeu, de trei ori pe zi, ca să rămână leul-leu şi francul elveţian aşa cum se afla în momentul semnării contractului.

Mă plictisesc însă repede de aceste legi impuse pe termen cu cifre de foc. Am poftă să arunc ghivecele în stradă, să împrumut câteva duzini de ploşniţe de la hala cu vechituri, să introduc în garsonieră numai vagabonzi şi femei uşoare, să fac chefuri cu lăutari şi să produc panică la toate bursele din Europa, ca să distrug completamente şi leul şi francul elveţian… Ce fel de stăpân sunt eu în „casa mea", dacă n-am voie să ţin măcar un purice de probă şi să trag câte-un chiot, ca pe valea Oltului?

Către sfârşitul lunii a patra, situaţia devenise cu totul tragică. Şi oamenii şi lucrurile îmi şopteau sau îmi strigau că am contract pe-o jumătate de an. Liftul mă sufoca, scările mă duşmăneau, portarul îmi rânjea cu neruşinare, copiii de la ascensor mă înjurau în chip de salut, iar proprietarul, nevastă-sa, feciorii, nurorile, şoferul şi chiar jupâneasa – pe care n-o văzusem niciodată, – îmi puneau aceleaşi întrebări, din priviri umilitoare şi din buze mute ca o pungă de avar: „Ai udat florile din balcon? Ai inspectat azi dimineaţă somiera şi dosurile tablourilor? Ai tuşit tare astă-noapte? Ai făcut rost pentru rata următoare? Ştii că mai ai încă două luni de sclavie dorită şi plătită de tine însuţi?"

— Ştiu! Am strigat eu ca un disperat, în clipa când secretarul proprietarului a deschis gura să-mi spună probabil „bună-ziua".

Până seara mi-am vândut lucrurile, am achitat chiria până la termen, iar după douăzeci şi patru de ore ascultam o ceartă urmată de păruială, în holul casei unde îmi luasem o cameră mobilată… Mai

neplăcut decât tusea seacă a gazetarului, dar… n-aveam contract pe şase luni.

ALTE RUGĂCIUNI

RUGĂCIUNE LA VREME DE SPECULĂ.

Doamne Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu şi Mântuitorul sufletelor noastre, cel ce te-ai pogorât din ceruri şi te-ai întrupat din Sfânta Fecioară, ca să izbăveşti neamul omenesc de robia diavolului şi să-l întorci la chemarea cea dintâi; cel ce ai suferit bătăi şi răstignire şi moarte cumplită, pentru că ai propovăduit în lume adevărul şi dreptatea şi ai mustrat pre cei ce umblau cu minciuna şi cu strâmbătatea, – ascultă rugăciunea mea, păcătosului şi smeritului robului tău, carele amar pătimesc din pricina lăcomiei neguţătorilor ce îşi adună comori din năduhul zilei şi bucurii din lacrimile săracilor. Căci inimile lor s-au împietrit de pofta avuţiei, iar sufletele lor sunt arvunite iadului, iar în urechile lor nu mai pătrunde decât sunetul aurului şi argintului…

Nu-ţi cer, Doamne, să slobozi asupra lor fulgerele mâniei tale, căci tu nu voieşti moartea păcătosului, ci să-i izbăveşti din gheara dracului lăcomiei şi să reverşi în sufletele lor o picătură din rouă iubirii tale de oameni.

Goneşte de la ei toate duhurile cele viclene, să se ducă în pământ pustiu şi în locuri neumblate, unde pasărea nu-şi face cuib, – şi sălăşluieşte întru dânşii duhul milei şi al dreptăţii, duhul bunătăţii şi al înţelegerii, duhul temerii de Dumnezeu şi al dragostei creştine.

Rătăcirea lor de până aci să le fie de-ajuns, iar gândul lor, de acum şi până în ceasul cel din urmă, să le fie spre pocăinţă şi spre îndreptare.

Să aibă trează, în mintea lor, zădărnicia păcatului şi teama de judecată ce va să vie. Că om pământean n-a scăpat încă de sabia morţii şi nimeni nu poate lua cu sine din agoniseala de aici. După cum zice proorocul: „Gol m-am născut şi gol mă voi întoarce în pământul din carele am fost zidit”…

Nici aurul, nici mulţimea slugilor şi nici mesele cele bogate nu ne vor urma în viaţa cea fără de sfârşit, ci numai glasul faptelor noastre. De am făcut bine, bine vom găsi; iar de am făcut rău – blestemele celor obijduiţi ne vor însoţi până în bezna iadului…

Doamne, tu care ai iertat pre vameşul, şi pre femeia cea păcătoasă, şi pre tâlharul cel împreună cu tine răstignit, iartă şi pre fraţii noştri care şi-au făcut idol din urgia veacului – şi dă-le lor vreme de pocăinţă, aşa cum ai dat împăratului şi proorocului David, carele s-a făcut vinovat de uciderea lui Urie; precum şi lui Solomon când a căzut

la închinare de chipuri cioplite.

Iar dacă nu te vor asculta şi nu se vor îndrepta, însemnează-i cu semnul păcatului, ca să-i cunoască lumea şi să se ferească de dânşii…

Iar dacă nici atunci nu se vor lepăda de duhul lăcomiei şi al nedreptăţii, să-i ajungă lepra lui Ghezi şi să moară spânzuraţi ca Iuda… Amin.

RUGĂCIUNEA DISPERĂRII

Doamne Dumnezeule, făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi al celor nevăzute;

Tu, care ne-ai dăruit lumina soarelui şi strălucirea lunii;

Carele potoleşti vânturile şi alinezi furia valurilor mării;

Carele porunceşti norilor să plouă şi pământului să dea roade la vreme;

Carele ai plecat cerurile şi ai trimis pe prea iubitul tău fiu ca să ia crucea şi să ne izbăvească din robia diavolului;

Cel ce stăpâneşti viaţa şi moartea, începutul şi sfârşitul;

Cel ce arunci o privire şi seci marea, ridici un deget şi se cutremură munţii, faci un semn şi se prăvălesc împăraţi puternici, slobozi un cuvânt şi pier noroade lacome şi trufaşe, dai poruncă şi se deschid încuietorile cerului, ca odinioară în vremea potopului celui mare, te încrunţi şi pământul se zguduie până în măruntaie, zâmbeşti şi toată firea se schimbă la faţă; –

Ascultă rugăciunea smeritului şi păcătosului robului tău, aşa cum ai ascultat pre Daniil când a fost aruncat în groapa leilor, pre Dimitrie când a înfruntat puterea lui Lie, pre David când a plâns pentru uciderea lui Urie, pre tâlharul cel împreună răstignit cu preaiubitul tău fiu, pre muierea cea păcătoasă care cu lacrimi a spălat picioarele lui Iisus şi le-a şters cu părul capului său.

Nu-ţi cer, Doamne, nici bogăţiile lui Cresus, nici puterea lui Alexandru, nici nevestele lui Solomon, nici pilafurile lui Mahomed, ci un lucru de trebuinţă pentru toată suflarea de pe acest păcătos şi neastâmpărat pământ.

Aşază, Doamne, pace şi bună învoire între oameni, căci zidirea ta sunt şi numele tău îl cheamă la vreme de restrişte. Dar nu o pace vremelnică, ci una care să dăinuiască nestingherită până la sfârşitul veacurilor.

Dă poruncă lui Scaraoschi, să-şi adune slugile şi să se mute pe altă planetă, sau să-şi mistuie bucuria fărădelegilor în bezna Tartarului, căci prea mult a huzurit pre pământ şi prea mult şi-a bătut joc de îngăduinţa ta şi de prostia oamenilor.

Şase zile ţi-au trebuit ca să întocmeşti pământul şi mulţimea

vietăţilor care mişună pe uscat, în apă şi în văzduh; numai câteva clipe îţi vor fi de ajuns pentru a înlătura toate pricinile care stârnesc răzmeriţe şi războaie, deci nepace şi nefericire veşnică în lume.

Seacă, Doamne, o parte din mări – şi oamenii nu se vor mai bate pentru strâmtoarea pământului.

Sloboade tunete şi fulgere care să năruie turnătoriile de arme. Din rărunchii cetăţilor de oţel să crească măslini şi portocali, ministerele de război să se prefacă în catedrale, avioanele în privighetori, tunurile în fluiere sau în banane, submarinele în sirene, minele în stridii şi generalii în tenori sau în misionari ai celui mai blând dintre profeţi…

Strică muzeele, arde bibliotecile şi zideşte o altă lume, fără istorie, fără naţionalitate, fără graniţe şi fără tradiţii.

Civilizaţiile de totdeauna au fost stricătoare de suflete. Ştiinţa a falsificat viaţa şi a dat speranţe amăgitoare; cartea a alungat simplitatea viselor şi smerenia năzuinţelor, lipsindu-ne de unicul şi nedesminţitul izvor al unei fericiri pământeşti: ignoranţa.

Renunţ, Doamne, la radio, la tramvai, la calorifer, la automobil, la lumina electrică, la toate „binefacerile” chimiei, ale medicinei şi ale tiparului, numai să-mi pot trăi această viaţă vremelnică, fără mască de gaze, fără frigurile – mai rele decât cele galbene – ale scumpetei, fără să mai aud de nesfârşitele certuri şi măceluri între noroadele tale.

Întoarce-ne la viaţa de pădure şi de bordeie, cu hrană care nu dă diabet, cu babe care ucid mai cu milă decât doctorii, cu concerte fără „intrare”, cu dreptate fără avocaţi, cu artă creată de unicul meşter mare, carele se cheamă Natura. Amin!

Acest volum s-a tipărit de către
Editura „Cartea Românească”,
în luna aprilie 1942.

---

[1] Nimeni nu-i fericit din toate punctele de vedere. (lat. – Horatius, Odae).

[2] Denumiri de semne muzicale